

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů



Hlavná špecializácia: Mezinárodní politika a diplomacie

Čínska soft power v ázijskom regióne

Diplomová práca

Vypracovala: Zuzana Janáková

Vedúca diplomovej práce: Mgr. Ing. Radka Druláková, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému „Čínska soft power v ázijskom regióne“ vypracovala samostatne. Všetku použitú literatúru a podkladové materiály uvádzam v priloženom zozname literatúry.

V Prahe dňa 11.12.2009

.....

Podpis

Pod'akovanie:

Na tomto mieste by som chcela vyjadriť poďakovanie vedúcej mojej diplomovej práce, Mgr. Ing. Radke Drulákovvej, PhD., za ústretový prístup a neoceniteľné pripomienky pri spracovaní tejto práce.

Zoznam skratiek

ASEAN	–	Association of Southeast Asian Nations Združenie národov juhovýchodnej Ázie
ASEAN+1	–	ASEAN+ Čínska ľudová republika
ASEAN+3	–	ASEAN+Čínska ľudová republika, Kórejská republika, Japonsko
APEC	–	Asia Pacific Economic Cooperation Ázijsko-tichomorská hospodárska spolupráca
ARF	–	ASEAN Regional Forum Regionálne fórum ASEAN
ČĽR	–	Čínska ľudová republika
EAS	–	East Asian Summit Východoázijský summit
ODA	–	Official Development Assistance Oficiálna rozvojová pomoc
OECD	–	Organisation for Economic Cooperation and Development Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
SCO	–	Shanghai Cooperation Organization Šanghajska organizácia spolupráce
WTO	–	World Trade Organization Svetová obchodná organizácia

Obsah

ÚVOD	1
1. SOFT POWER	3
1.1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	3
1.2 SOFT POWER V ČÍNSKEJ ZAHRANIČNEJ POLITIKE	8
1.2.1 <i>Nová stratégia, nové prostriedky</i>	11
1.3 ZDROJE A OBMEDZENIA ČÍNSKEJ SOFT POWER	13
1.3.1 <i>Kultúra</i>	13
1.3.2 <i>Charakter domácej politiky</i>	14
1.3.3 <i>Zahraničná politika</i>	16
1.3.4 <i>Ekonomika ako zdroj soft power?</i>	19
1.4 NÁSTROJE ČÍNSKEJ SOFT POWER	22
1.4.1 <i>Diplomacia a štýl</i>	23
1.4.2 <i>Zahraniční študenti a výmenné programy</i>	23
1.4.3 <i>Propagácia jazyka a kultúry</i>	25
1.4.4 <i>Zahraničná pomoc</i>	26
2. JUHOVÝCHODNÁ ÁZIA	28
2.1 DIPLOMACIA	32
2.1.1 <i>Bilaterálne styky</i>	32
2.1.2 <i>Multilaterálna diplomacia</i>	36
2.1.3 <i>Štýl diplomacie</i>	39
2.2 ZAHRANIČNÍ ŠTUDENTI	40
2.3 JAZYKOVÉ A KULTÚRNE INŠTITÚTY	43
2.4 OSTATNÉ NÁSTROJE KULTÚRY	45
2.5 ZAHRANIČNÁ POMOC	47
2.6 VNÍMANIE ČÍNY V REGIÓNE	52
3. JAPONSKO A JUŽNÁ KÓREA	54
3.1 DIPLOMACIA	56
3.1.1 <i>Bilaterálne styky</i>	56
3.1.2 <i>Multilaterálna diplomacia</i>	58
3.2 ZAHRANIČNÍ ŠTUDENTI	59
3.3 PROPAGÁCIA KULTÚRY A JAZYKA	61
3.4 VNÍMANIE ČÍNY V REGIÓNE	63
4. STREDNÁ ÁZIA	66
4.1 DIPLOMACIA	68

4.1.1	<i>Bilaterálne styky</i>	68
4.1.2	<i>Multilaterálna diplomacia</i>	70
4.2	ZAHRAŇIČNÍ ŠTUDENTI	71
4.3	PROPAGÁCIA KULTÚRY A JAZYKA	73
4.4	ZAHRAŇIČNÁ POMOC	74
4.5	VNÍMANIE ČÍNY V REGIÓNE	76
ZÁVER		79
ZOZNAM LITERATÚRY		81
ZOZNAM GRAFOV A TABULIEK		91
PRÍLOHA		92

Úvod

Na scéne svetovej politiky sa v posledných desaťročiach udialo nemálo zmien, rozpad bipolarity po páde sovietskeho režimu vystriedala hegemonia Spojených štátov. Vývoj ale nesporne ukazuje, že na scéne sa objavuje nový hráč, ktorý by tento status quo mohol ohroziť. Vzrast Čínskej ľudovej republiky je v akademických kruhoch frekventovanou témou a otázka, či sa Čína stáva novou svetovou veľmocou je predmetom kontroverzie. Nespochybniteľným faktom ale ostáva, že Čína od počiatku reforiem v roku 1979, a predovšetkým v posledných dvoch desaťročiach, prešla dramatickými zmenami na domácej scéne i v oblasti zahraničnej politiky, a že jej ekonomická sila i diplomatické aktivity ju predurčujú k čoraz dôležitejšej roli vo svetovej politike.

Odkedy sa Čína vzdala izolacionizmu a nastúpila cestu novej a aktívnejšej zahraničnej politiky, začalo sa v súvislosti so zahraničnou politikou Číny hovoriť o soft power. Tento termín bol pôvodne formulovaný Josephom Nyeom v roku 1990 a vysvetľoval úspech zahraničnej politiky USA. Joseph Nye poukazuje na to, že moc USA nespočíva len v jej vojenskej a ekonomickej sile, ale aj v atraktivite jej kultúry, politických hodnôt a zahraničnej politiky.

Soft power je prostriedkom čínskej zahraničnej politiky, ku ktorému sa Čína prikláňa a ktorý korešponduje s jej zahraničnopolitickými koncepciami mierového vzostupu, resp. harmonického sveta. Čína chce byť vnímaná ako krajina, ktorá nebuduje svoje ambície na vojenskej sile, preto skúmanie čínskej soft power je dôležitou súčasťou analýzy čínskej zahraničnej politiky. Táto práca sa konkrétne zaoberá čínskou soft power v regióne Ázie, na ktorom má Čína ako ázijská krajina eminentný záujem hľadiska bezpečnostného i ekonomického. Vzťahy s okolitými krajinami majú koniec koncov dôležité postavenie v zahraničnej politike každého štátu. V neposlednom rade je to práve získanie regionálneho vodcovstva v Ázii, ktoré je akýmsi predpokladom pre jej aspiráciu na pozíciu svetovej veľmoci.

V súvislosti s koncepciou „čínskej soft power“ v Ázii sa ale vynára rad otázok, na ktoré sa snažím odpovedať v tejto práci. Aké nástroje Čína využíva k zvyšovaniu svojej soft power? Realizuje Čína svoju soft power univerzálne? Alebo existujú rozdiely medzi

jednotlivými regiónmi? V akej miere sa Číne darí realizovať soft power v jednotlivých regiónoch a prečo?

Cieľom tejto práce je identifikovať nástroje, ktoré Čína využíva pre zvyšovanie svojej soft power, a na ich základe analyzovať pôsobenie soft power v jednotlivých častiach Ázie. Táto analýza by mala odpovedať na otázku, či Čína využíva svoju soft power v rovnakej miere v jednotlivých oblastiach Ázie a odhaliť a vysvetliť prípadne regionálne rozdiely v jej projekcii v jednotlivých regiónoch.

Práca je rozdelená na 4 časti. Prvá časť sa venuje teoretickému konceptu soft power a jeho aplikácii na Čínu. Objasňuje, prečo si Čína osvojila soft power ako významný zahraničnopolitický prostriedok. Ďalej sa venuje jednotlivým zdrojom čínskej soft power, ako aj ich obmedzeniam. Na základe toho pomenováva konkrétne nástroje čínskej soft power. Pre účely tejto práce zaraďujem medzi nástroje soft power aj zahraničnú pomoc (viď kapitola 1).

Ďalšie tri kapitoly sa venujú analýze zapojenia jednotlivých nástrojov v troch oblastiach Ázie: Juhovýchodnej Ázii, Južnej Kórei a Japonsku a v Strednej Ázii. Tieto oblasti som nevybrala náhodne, ale ako skupiny štátov, ktoré majú rozdielne atribúty (história, politický režim, stupeň rozvoja) a preto ich analýzou by mal vzniknúť pomerne komplexný, hoci nie vyčerpávajúci, obraz o čínskej soft power v Ázii.

Pri spracovaní tejto diplomovej práce som čerpala z monografií amerických i čínskych autorov a z množstva článkov v seriálových publikáciách dostupných v tlačenej forme ako aj na internete. Z ďalších zdrojov dostupných na internete som využila niekoľko odborných štúdií vytvorených pre účely Kongresu USA, články z novín (západných i ázijských), ako aj stránky rôznych organizácií, ministerstiev apod. Limitujúcim faktorom bola moja neznalosť ázijských jazykov, preto zo zahraničných zdrojov som využívala literatúru v angličtine.

1. Soft Power

Pojem „Soft power“ sa za dve desaťročia od svojho vzniku stal bežnou súčasťou terminológie medzinárodných vzťahov. Tento koncept umožnil nový pohľad na vývoj medzinárodných vzťahov a otvoril dvere pre nové výskumy na túto tému. Aj keď sa táto teória pôvodne týkala zahraničnej politiky Spojených štátov amerických, medzinárodní pozorovatelia a vedci aplikujú tento koncept aj na iné krajiny¹, vrátane Číny. Na začiatku tejto kapitoly sa budem venovať vymedzeniu pojmu soft power. Ďalej budem skúmať, ako bola soft power prijatá v čínskych odborných a politických kruhoch a aký má význam pre súčasnú zahraničnú politiku ČĽR. Nakoniec predstavím jednotlivé zdroje čínskej soft power spolu so zhodnotením ich slabých a silných stránok.

1.1 Teoretické východiská

Soft power, alebo doslova „mäkká moc“ je v súčasnosti uznávaným pojmom v teórii medzinárodných vzťahov, hoci ešte pred dvadsiatimi rokmi bol tento pojem neznámy. Moc je v medzinárodných vzťahoch základnou premennou. Moc štátu určuje, aké bude jeho miesto v medzinárodnom systéme, a zväčšovanie vlastnej moci je základnou charakteristikou národných štátov. Až do deväťdesiatych rokov bola ale moc v medzinárodných vzťahoch vnímaná predovšetkým realistickou optikou tzv. hard power, alebo „tvrdej moci“, danej vojenskou a industriálnou kapacitou aktéra. Takýto pohľad vyplynul predovšetkým z neorealistickej školy, ktorá spolu s neoliberalizmom dominovala odboru v 70. rokoch, táto ale v snahe o merateľnosť moci sa obmedzuje len na hmotné, kvantifikovateľné zdroje moci.²

Vývoj svetovej politiky na konci 20. storočia ale ukázal, že realizmus má svoje hranice a že distribúcia moci v zmysle vojenských kapacít nie je schopná úplne vysvetliť dianie v medzinárodných vzťahoch. V roku 1990 prichádza Joseph Nye s knihou *Bound To*

¹ Jacques E.C.Hymans: India's Soft Power and Vulnerability, Jean Yves Haine: The EU's Soft Power, Utpal Vyas: Soft Power in Japan-China Relations; Roger L. Janelli Soft Power, Korea and the Politics of Culture

² Napr. Waltz uznáva vojenské kapacity, predovšetkým vlastníctvo jadrových zbraní za indikátor veľmocenského statusu. WALTZ, Kenneth N. Theory of International Politics, Reading: Addison-Wesley 1979. str. 131, 180-181 In LEBOW, Richard N. The long peace, the end of the cold war, and the failure of realism, *International Organization*, Vol. 48, No. 2 (Spring, 1994). str. 249-277: 256, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2706932>

Lead: The Changing Nature of American Power, kde po prvýkrát explicitne formuluje termín soft power ako novú dimenziu moci v svetovej politike. Nyea nemožno považovať za prvého mysliteľa, ktorý prišiel s ideou moci, ktorá nie je založená na materiálnych zdrojoch. Už Carr považoval „moc nad názormi“ (*power over opinion*)³ za jednu z foriem moci a podobné myšlienky rozvíjali aj Foucault, Bourdieu, či Gramsci⁴. Nye ale tento fenomén pomenoval a koncepciu soft power sa podrobne venuje v niekoľkých knihách⁵ a množstve článkov. Podrobne túto myšlienku rozpracováva vo svojej knihe *Soft Power: The Means To Success in World Politics*. Zaoberá sa možnosťami dosiahnutia zahraničnopolitických cieľov, pričom rozlišuje medzi dvoma podobami moci: „hard power“ a „soft power“.

Nye sa vymedzuje proti hard power, ktorá je podľa neho determinovaná vojenskými kapacitami a ekonomickou silou krajiny⁶, pričom pri jej použití štát dosahuje žiaduce výsledky zastrašovaním a donucovaním. Podľa Nyea to ale nie je jediný spôsob, ako dosiahnuť zamýšľané ciele :

„Krajina môže dosiahnuť výsledky vďaka tomu, že iné krajiny – obdivujúce jej hodnoty, nasledujúce jej príklad, aspirujúce na jej úroveň prosperity a otvorenosti – ju chcú nasledovať. V tomto zmysle je dôležité zostaviť agendu a pritiahnuť ostatných v svetovej politike, a nielen nútiť ich k zmene vyhrážaním sa vojenskou silou alebo hospodárskymi sankciami. Táto soft power – dosiahnutie, že ostatní chcú tie isté výsledky, ktoré chcete vy – nenúti ľudí, ale spôsobuje, že prijímajú vaše ciele za svoje.“⁷

³ NYE, Jr. Joseph S. Notes on a soft power research agenda. In BERENSKOETTER Felix – WILLIAMS Michael J. (ed.) *Power in World Politics*. Oxon: Routledge 2007, str. 170

⁴ MATTERN, Janice Bially. Why Soft Power Isn't So Soft. In BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS Michael. J.(ed.) *Power in World Politics*. Oxon: Routledge 2007, str. 101

⁵ NYE, Jr. Joseph S. *Bound to Lead: The changing Nature of American Power*. New York: Basic Books 1990; NYE, Jr. Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Publicaffairs 2004; NYE, Jr. Joseph S. *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. New York: Oxford University Press 2002

⁶ Toto vymedzenie proti materiálnym zdrojom moci je vlastne vymedzením voči realizmu. Aj keď jednotlivé prúdy realizmu(klasický, štrukturálny, neoklasický) majú trochu odlišné pohľady na moc, väčšina z nich sa zhoduje na moci definovanej materiálnymi zdrojmi. (SCHMIDT, Brian C. Realist Conceptions of Power. In BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS M.J.(ed.) *Power in World Politics*, str. 61)

⁷ „A country may obtain the outcomes it wants in world politics because other countries – admiring its values, emulating its example, aspiring its level of prosperity and openness- want to follow it. In this sense, it is also important to set the agenda and attract others in world politics, and not only to force them to change by threatening military force or economic sanctions This soft power-getting others to want the outcomes that you want- co-opts people rather than coerces them.“ (NYE, Jr. Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York : Publicaffairs 2004, str. 5)

Je to teda schopnosť ovplyvňovať, resp. vytvárať preferencie ostatných tak, aby korešpondovali s cieľmi, ktoré sa sami usilujeme dosiahnuť. Nye stanovuje celé spektrum foriem správania sa v zahraničnej politike, pričom prinútenie a podnecovanie (v ekonomickom zmysle) považuje za hard power, naopak stanovenie agendy a príťažlivosť krajiny sú podľa Nyea prostriedkami soft power.

Nye zároveň označuje tri základné zdroje soft power: kultúru, politické hodnoty a zahraničnú politiku. Do kultúry pritom zaraďuje tak kultúru „vysokú“ (vzdelanie, literatúra a umenie), ktorá ovplyvňuje elity, ako aj populárnu kultúru, ktorá oslovuje široké masy. Podobne príťažlivo môžu pôsobiť aj politické hodnoty alebo zahraničná politika. Hodnoty, ktoré krajina presadzuje či už v kultúre, v domácej, alebo zahraničnej politike majú silný vplyv na vytváranie preferencií ostatných aktérov a v prípade, že aktér tieto naše hodnoty zdieľa, zvyšuje to našu soft power a teda aj pravdepodobnosť dosiahnutia žiadaných cieľov.⁸

Príťažlivosť krajiny pritom podľa Nyea spočíva v univerzálne príťažlivých hodnotách.⁹ Takéto chápanie príťažlivosti ako objektívnej reality založenej na univerzalistických hodnotách sa ale dostáva do rozporu s Nyeovým poňatím príťažlivosti ako sociálne konštruovanej reality.¹⁰ Ak je totiž príťažlivosť konštruovaná na základe interakcie medzi dvomi aktérmi, potom rôzne hodnoty môžu vytvárať rôznu mieru príťažlivosti pre jednotlivých aktérov. Vzhľadom na rozdiely v chápaní hodnôt v jednotlivých svetových kultúrach by som sa priklonila k názoru, že atraktivita je skutočne založená na subjektívnom vzťahu a nie na objektívnej realite.

Okrem Nyea sa soft power zaoberajú aj iní vedci. J.B. Mattern pripomína dôležitý aspekt fungovania soft power a tým je mechanizmus vytvárania príťažlivosti prostredníctvom komunikácie.¹¹ Je totiž nemožné snažiť sa niekoho pritiahnuť svojimi hodnotami, ak ich publikum nepozná. Autorka ďalej argumentuje, že rozdiel medzi soft a hard power neleží

⁸ NYE, Joseph: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Publicaffairs, New York 2004, str. 11

⁹ Tamtiež.

¹⁰ NYE, Joseph: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 111 In MATTERN, Janice Bially. Why Soft Power Isn't So Soft. In BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS Michael J. (ed.) *Power in World Politics*, str. 103

¹¹ MATTERN, Janice Bially. Why Soft Power Isn't So Soft. In BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS Michael J.(ed.) *Power in World Politics*, str. 101

medzi prinútením a príťažlivosťou. Argumentuje, že najčastejším komunikatívnym nástrojom v svetovej politike je verbálny boj (*verbal fighting*) ktorý obsahuje prvky prinútenia¹². Skutočný rozdiel medzi soft a hard power vidí v rozdielnej povahe ich zdrojov. V neposlednom rade autorka považuje za nutné osloviť svojou soft power predovšetkým úzky okruh lídrov, a nie široké masy, ako to robí verejná diplomacia. Tieto elity potom majú možnosť sprostredkovať túto príťažlivosť verejnosti. V ére neustáleho globálneho toku informácií dostupných širokej verejnosti sa mi ale obmedzenie sa na elity zdá nedostatočné a krajiny by sa tým mohli pripraviť o soft power plynúcu z oslovenia širokej verejnosti, ako napr. populárna kultúra.

Pri písaní o soft power je zaujímavé aj zamyslenie, aké má soft power miesto v teórii medzinárodných vzťahov. Ako už bolo naznačené, soft power (doslova „mäkká moc“) zaiste nie je mocou z pohľadu realistickej tradície teórie medzinárodných vzťahov. Táto tradícia meria moc na základe vojenských a ekonomických kapacít, prípadne prírodných zdrojov a počtu obyvateľov, dôraz pritom ale stále ostáva na vojenských kapacitách. Realistická tradícia tvrdí, že správanie sa štátu je determinované jeho snahou o zväčšenie vlastnej moci, pričom toto snaženie vychádza z podstaty štátu (klasický realizmus) alebo z podstaty medzinárodného systému (neorealizmus). Snaha o zväčšovanie vlastnej moci štátu teda môže predstavovať ohrozenie statusu quo, pričom jej prostriedkom je predovšetkým vojna. Problémom je, že realizmus, založený na vnímaní moci len ako hmotného potenciálu schopného ohrozovať a donucovať, sa predovšetkým v posledných desaťročiach ukazuje ako nedostatočný v snahe vysvetliť vývoj svetovej politiky.

Alternatívny pohľad ponúkajú neoliberalisti, ktorí argumentujú, že správanie sa aktérov v svetovej politike aj v podmienkach anarchie má určitý poriadok, je obmedzené existenciou režimov, pravidiel a inštitúcií, pričom štáty získavajú viac spoluprácou než vzájomným súperením. Medzi neoliberalistov patrí i Nye, ktorý je spolu s Keohaneom autorom teórie komplexnej vzájomnej závislosti. Táto teória spochybňuje význam vojenskej moci a naopak zdôrazňuje početnosť a rôznorodosť tokov medzi jednotlivými spoločnosťami, ktoré vytvárajú vzájomnú závislosť a tak zabraňujú použitiu vojenského

¹² Autorka používa termín „representational force“ ako formu nefyzického nátlaku. Vid'. MATTERN, Janice Bially. Why Soft Power Isn't So Soft. In BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS Michael J.(ed.) *Power in World Politics*. str. 106-112

nátlaku. Na základe tejto inštitucionalistickej interpretácie medzinárodných vzťahov Nye vytvoril soft power ako širšiu a produktívnejšiu definíciu moci v medzinárodných vzťahoch.¹³ Je ale Nyeova soft power skutočne neoliberálnou koncepciou?

. Keď sa hlbšie zamyslíme nad podstatou soft power, musíme dospieť k nerozhodnému záveru. Hoci Nye je liberál, v niektorých aspektoch používa realizmus ako základné východisko pri uvažovaní o medzinárodných vzťahoch. Nye hovorí o atribútoch štátu ako o zdrojoch soft power (teda jednej z foriem moci), pričom operovanie s týmto vnímaním moci je analogické s realistickým modelom. Navyše, Morgenthau hovorí vo svojom diele *Politics among nations*¹⁴ o 9 základných atribútoch národnej moci, kde okrem iného spomína národný charakter, národnú morálku, kvalitu diplomacie a kvalitu vlády. Tieto atribúty sú pritom v podstate zhodné s Nyeovými zdrojmi soft power.¹⁵ Ku vzťahu realizmu a soft power sa vyjadruje aj sám Nye: „Nejestvuje rozpor medzi realizmom a Soft power. Soft power nie je forma idealizmu alebo liberalizmu. Je to jednoducho forma moci, jeden zo spôsobov získavania žiadaných výsledkov.“¹⁶ Nye tiež argumentuje, že myšlienka nemateriálnej moci nie je celkom nová, a že napr. klasický realista E.H.Carr nemateriálny typ moci v medzinárodných vzťahoch uznával. Idea moci bola podľa neho oklieštená na prísne materiálne zdroje až neorealistickej školou, ktorá uvažovala len o kvantifikovateľných, hmotných zdrojoch moci.¹⁷ Zároveň treba pripomenúť, že Nye neuprednostňuje soft power pred hard power, ale naopak obe zložky považuje v súčasnej ére za kriticky dôležité, ak chce štát byť skutočne úspešný v presadzovaní svojich záujmov.¹⁸

Nyeova soft power sa objavuje v ére globalizácie a vznikajúcej informačnej spoločnosti ako koncept, ktorý sa snaží vyplniť medzeru v realistickej interpretácii moci. Podľa autora nie je možné opomínať soft power v snahe o dosiahnutie veľmocenského statusu

¹³ DING, Sheng., *The Dragon's Hidden Wings: How China Rises with Its Soft Power*. Plymouth: Lexington Books 2008. str. 12

¹⁴ MORGENTHAU, Hans. *Politics Among Nations: The struggle for power and peace*. 4th ed. New York: Knopf, 1966, str. 106-144 In LEBOW, Richard N. The long peace, the end of the cold war, and the failure of realism, *International Organization*, Vol. 48, No. 2 (Spring, 1994). str. 249-277: 255

¹⁵ DING, Sheng, tamtiež, str. 13

¹⁶ NYE, Jr, Joseph S. Notes on a soft power research agenda. IN BERENSKOETTER Felix –WILLIAMS Michael J.(ed.) *Power in World Politics*, str. 170

¹⁷ Tamtiež.

¹⁸ NYE, Jr. Joseph S. *Soft Power: The Key to Success in World Politics*, str. 129

a domáca kultúra, politické hodnoty a zahraničná politika sa stávajú čoraz dôležitejšími zdrojmi moci štátu.

Keďže soft power je založená predovšetkým na vytváraní príťažlivosti, spektrum nástrojov, ktorými krajina môže realizovať svoju soft power, je široké. Soft power, na rozdiel od hard power, spočíva predovšetkým v komunikácii, v sprostredkovaní informácie o tom, že práve naša krajina má príťažlivé politické hodnoty či kultúru. Vychádzajúc z tejto charakteristiky, spektrum prostriedkov soft power je veľmi široké, medzi najčastejšie nástroje soft power patria:

- diplomacia (bilaterálna i multilaterálna) a štýl
- styky v oblasti vysokej kultúry (vzdelanie, jazyk, akademické výmeny)
- populárna kultúra
- rozvojová a humanitárna pomoc

1.2 Soft power v čínskej zahraničnej politike

Asi máloktorá krajina prešla za posledné tri desaťročia tak dramatickou zmenou ako Čínska ľudová republika (ČĽR). Rok 1979 a s ním započatie modernizačných reforiem v Číne otvoril cestu pre nové smerovanie čínskej ekonomiky, politiky i spoločnosti. Predovšetkým deväťdesiate roky priniesli Číne bezprecedentný ekonomický rast, ktorý v priemere dosiahol vyše 11%¹⁹. Jej medzinárodný obchod rástol 8-krát rýchlejšie než bol celosvetový priemer, 200 miliónov ľudí bolo vytrhnutých z chudoby a Čína sa stala najväčším držiteľom devízových rezerv na svete²⁰.

Dynamický nárast ekonomického potenciálu Číny koncom 20. storočia a jej integrácia do globálnej ekonomiky ale priniesli akademikom aj nové otázky ohľadom ďalšieho smerovania Číny v jej zahraničnopolitických aktivitách. Vo všeobecnosti sa začali

¹⁹ China's Average economic growth ranked 1st in the world. People's Daily Online. 1.3.2000, dostupné z: <http://english.people.com.cn/english/200003/01/eng20000301X115.html>

²⁰ KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive: How China's Soft Power is Transforming the World*. New Haven: Yale University Press 2007, str. 20

objavovať obavy z „čínskej hrozby“ (China threat theory)²¹, založené prevažne na vojenskom a ekonomickom základe. Vo vnímaní rastúcej Číny ako bezpečnostnej hrozby môžeme vidieť historickú analógiu s Weimarskou republikou alebo imperialistickým Japonskom. V duchu realistickej tradície totiž vzrastajúca veľmoc s veľkou pravdepodobnosťou vyvolá vojnu, buď preto aby prispôsobila medzinárodný systém svojim potrebám, alebo vstúpi do preemptívnej vojny v snahe zachovať dosiahnutý status.²² Túto hrozbu vnímali predovšetkým susediace krajiny, na úkor ktorých sa mala realizovať prípadná čínska expanzia, ale aj medzinárodné spoločenstvo obecné, obávajúce sa snahy Číny o zmenu statusu quo. Každá minca má ale dve strany, a najhlasnejšie sa tieto hlasy ozývali z USA, Japonska a Tchaj-wanu. Tieto podľa niektorých zdrojov²³ využili čínsky rast ako zámienku pre zvýšenie vlastných nákladov na zbrojenie a zachovanie vojenských kapacít v ázijsko-pacifickom priestore.

Odpoveďou bola formulácia stratégie *heping jueqi*, teda mierového vzostupu Číny, navrhnutá štvrtou generáciou vedenia Komunistickej strany. V politických prejavoch prezidenta Chu Ťin-tchaa a premiéra Wen Ťia-paa sa tento termín objavuje od roku 2003²⁴. Neskôr sa čínski lídri priklonili k používaniu termínu „mierový rozvoj“, pretože slovo vzostup by podľa niektorých čínskych bádateľov mohlo asociovať hrozbu pre ostatné štáty, obsah stratégie ale ostal nezmenený. Interpretácia tohto názvu jednak značí, že Čína je si vedomá úlohy rastúcej veľmoci, zároveň chce ale ostatné štáty ubezpečiť, že nebude pri svojom raste ohrozovateľom mieru a stability. Stratégia mierového rastu má 3 ciele²⁵:

- Presvedčiť svet, že Čína neohrozí globálny status quo
- Presvedčiť susediace štáty, o tom, že nemá úmysly ich ohrozovať a že naopak dúfa v obojstranne výhodnú spoluprácu

²¹ Napr. BERNSTEIN Richard –MUNRO Ross H: *The Coming Conflict with China*. New York: Alfred A. Knopf 1997

²² DING, Sheng: *The Dragon's Hidden Wings*, str. 20

²³ DENG, Yong. Reputation and the Security Dilemma In JOHNSTON, Alastair I. – ROSS Robert S. *New Directions in the study of China's foreign policy*. Stanford: Stanford University Press 2006. str. 192

²⁴ Peacefully Rising seeks to allay „China Threat“. Asia Times Online, March 12, 2004. dostupné z: <http://www.atimes.com/atimes/China/FC12Ad01.html>

²⁵ GILL, Bates. *Rising Star: China's New Security Diplomacy and Its Implications for the United States*. Brookings Institution, Washington DC: Brookings Institution Press 2007. str. 7

- Zaisťovať stabilné domáce prostredie, ktoré je nevyhnutnou podmienkou pre vzostup Číny

V roku 2005 bola globálna stratégia obohatená o myšlienku harmónie. Hoci sa nejedná o nový koncept, a podobná myšlienka bola súčasťou čínskej zahraničnej politiky od 50. rokov²⁶, oživenie myšlienky harmónie na prahu nového tisícročia má byť ďalším podporením čínskeho imidžu mierumilovného štátu. Prezident Chu Ťin-tchao verejne prezentoval myšlienku „harmonického sveta“ (*hexie shijie*) v rámci osláv 60. výročia založenia OSN:

"Multilateralizmus, vzájomne výhodná spolupráca a kolektívny duch by mali byť podporované s cieľom vytvorenia spoločnej bezpečnosti, prosperity a vybudovania sveta, kde všetky civilizácie harmonicky spolunažívajú a vychádzajú si v ústrety."²⁷

Zahrnutím myšlenky harmónie do medzinárodných vzťahov Čína využíva jeden zo základných princípov konfuciánskeho učenia a vnáša tak prvok kultúry do svojich politických stratégií. Ešte na konci toho istého roku bola myšlienka harmónie zahrnutá do bielej knihy mierového rastu:

“Čína bude neochvejne nasledovať cestu mierového rozvoja....(..)...vernou cestou mieru, rozvoju a spolupráci a, spolu s ostatnými krajinami, oddaním sa budovaniu harmonického sveta charakteristického trvalým mierom a všeobecnou prosperitou. Mier, otvorenie sa svetu, spolupráca, harmónia a obojstranná výhodnosť sú našou politikou, našou ideou, naším princípom a naším úsilím.”²⁸

Mierový vzostup, mierový rozvoj alebo harmonický svet: všetky tieto pojmy sú spojené vo svojej vízii vzájomnej spolupráce, dôvery, priateľstva, spoločného rozvoja a mieru v celom medzinárodnom spoločenstve. Ďalším spoločným menovateľom týchto stratégií v budúcnosti má byť práve využitie soft power.

²⁶ 5 princípov mierového súžitia s Indiou (Pančašila) z roku 1954 bolo založených na podobných hodnotách: vzájomný rešpekt nezávislosti a integrity, zdržanie sa agresie, nezasahovanie do vnútorných záležitostí, rovnosť a mierové spolužitie.

²⁷Orig. znenie citátu: „Multilateralism, mutually beneficial cooperation and the spirit of inclusiveness should be upheld to realize common security, prosperity, and to build a world where all civilizations coexist harmoniously and accommodate each other.“ Harmonious World: China's Ancient Philosophy for New International Order, dostupné z: <http://id.china-embassy.org/eng/ztbd/60thnationalday/t370551.htm>

²⁸Orig. znenie citátu: „China will unswervingly follow the road of peaceful development ...(..)..Sticking to peace, development and cooperation, and, together with all other countries, devoting itself to building a harmonious world marked by sustained peace and common prosperity. Peace, opening-up, cooperation, harmony and win-win are our policy, our idea, our principle and our pursuit“ China's Peaceful Development Road, China Daily. 22.12.2005, dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-12/22/content_505678.htm

1.2.1 Nová stratégia, nové prostriedky

Formulácia stratégie mierového vzostupu resp. mierového rozvoja či harmonického sveta si vyžiadali aj nový prístup k zahraničnopolitickým nástrojom. Samotná formulácia „mierový“ vzostup prakticky vylučuje využitie vojenskej sily v zahraničnej politike, ak má Čína ostať pre ostatných aktérov dôveryhodným partnerom. Vtedy sa jednak vo vedeckých kruhoch ako aj v oficiálnej terminológii čínskych politikov začína hovoriť o soft power. Prehodnotenie spôsobu vedenia zahraničnej politiky nie je náhodné ani v tom zmysle, že Čína si v priebehu 90. rokov uvedomila, že jej hard power, predovšetkým vojenská sila, nie je dostatočne silným prostriedkom pre realizáciu zahraničnopolitických ambícií. 90. roky ukázali, že ázijské krajiny sa nepodriaďa agresívnemu správaniu Pekingu: Keď ich Čína vyzývala k ukončeniu aliančných zmluv s USA, odpoveďou bolo naopak posilňovanie vojenských kontaktov a teda väčšia prítomnosť amerických jednotiek v regióne.²⁹ Čínska vrchnosť si teda na konci 90. rokov začína uvedomovať nutnosť zmeny charakteru svojich zahraničnopolitických aktivít. Peking si jednako začal uvedomovať, že prítlačivosť môže mať väčšiu silu než nátlak a vyhrážanie, jednako v soft power mohol vidieť alternatívu v dobe, keď nedisponoval dostatočnými prostriedkami hard power. Soft power má nielen prispieť k stabilite a ďalšiemu rozvoju Číny, je to tiež pole, na ktorom má Čína šancu uspieť proti Spojeným Štátom, ktorých soft power sa vďaka nepopulárnej zahraničnej politike v posledných rokoch oslabuje. Zatiaľ, čo možnosť konkurovať USA po vojenskej stránke je zatiaľ v nedohľadne, soft power ponúka nové možnosti uplatnenie Číny.

Čo sa týka samotnej koncepcie Nyeovej soft power, preklad knihy *Bound to Lead* z roku 1990 vyšiel v Číne už v roku 1992. Čína ale v tom období prežívala následky Tiananmenského masakra, keď bola odsúdená a ekonomicky sankcionovaná zo strany Západu³⁰. Preto koncepcia soft power ako produkt západnej kultúry bol čínskymi

²⁹ KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive*, str. 38

³⁰ Európska Únia a USA uvalili na Čínu ekonomické sankcie, zastavili vojenské styky a obchod s Čínou, zrušili oficiálne návštevy Číny na úrovni ministrov a zmrazila všetky vládou garantované pôžičky. Okrem zbrojného embarga boli ostatné sankcie postupne zrušené. (VAVROVÁ Kristína: Zbrojné embargo voči Číne: Konflikt záujmov EU, ČLR a USA. *Bezpečnostné analýzy*, 3/2005, dostupné z <http://www.security-studies.sk/casopis/ba3-2005.pdf>; RENNACK, Diane E. China: U.S. Economic Sanctions. CRS Report for

akademikmi prehliadaný až do polovice deväťdesiatych rokov³¹. Diskusia o soft power postupne ožíva od polovice 90. rokov. Osvojenie si konceptu soft power na prelome tisícročí zo strany politických lídrov potom plne korešponduje s už spomínanou stratégiou mierového rozvoja, ktorá sa stáva hlavným krédom čínskej zahraničnej politiky. Na tomto mieste je treba podotknúť, že aj keď si lídri rýchlo osvojili myšlienku soft power, nejedná sa presne o soft power ako bola definovaná Nyeom. Čínski akademici rozvinuli myšlienku „soft power s čínskymi znakmi³²“, pričom kľúčovým zdrojom čínskej soft power má byť kultúra. Väčšina akademikov považuje čínsku históriu a tradičnú kultúru za hodnotný zdroj soft power, ktorý priťahuje nielen susedské štáty vo Východnej Ázii, s ktorými Čína zdieľa konfuciánske dedičstvo, ale aj širšiu medzinárodnú komunitu. Spomínaná harmónia ako jeden z princípov pre ďalší rozvoj medzinárodných vzťahov len potvrdzuje to, že Čína považuje svoju kultúru za významný zdroj atraktivity.

Ďalším špecifikom chápania soft power v čínskych kruhoch je to, že bola inkorporovaná do koncepcie comprehensive national strength, alebo komplexnej národnej sily (*zonghe guoli*). Popredný čínsky teoretik Huang Shuofeng ju charakterizuje ako celkovú moc štátu a jeho medzinárodný vplyv, plynúce z jeho materiálnej i duchovnej sily, ktoré štát potrebuje k svojmu prežitiu a rozvoju.³³ Komplexná národná sila je teda kategória, do ktorej patrí široké spektrum zdrojov moci: ekonomika, vojenská vybavenosť, veda a technológia, kultúra, politika, diplomacia atd. Inými slovami, patria sem zdroje a pôsobenie hard power a soft power, pričom soft power je čoraz viac zdôrazňovaná ako hlavný komponent čínskej komplexnej národnej sily. Čína si zároveň uvedomuje, že v súčasnom svete, ak chce komplexná národná sila krajiny obstáť v konkurencii ostatných štátov, nie je možné sa obmedziť na rozvoj materiálnych zložiek moci. Naopak, rozvoj

Congress, 1997, dostupné z:

https://www.policyarchive.org/bitstream/handle/10207/294/96272_19971001.pdf?sequence=1

³¹ DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings*, str.27

³² CHENG Yugang. Build China's Soft Power within the Context of Globalization. Guoji Guangcha, February 2007 In GLASSER, B.S.- MURPHY, M.E. Soft Power with Chinese Characteristics. The Ongoing Debate. In Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States* Washington: Centre for Strategic and International Studies 2009, str. 13, dostupné z: http://csis.org/files/media/isis/pubs/090305_mcgiffert_chinesesoftpower_web.pdf

³³ XINTIAN, Yu. *Cultural Impact on International Relations*, Washington: The Council for Research in Values and Philosophy 2002. str. 42

nehmotných zdrojov moci, sa stáva strategickou prioritou Číny pri posilňovaní vlastného vplyvu a konkurencieschopnosti.³⁴

1.3 Zdroje a obmedzenia čínskej soft power

1.3.1 Kultúra

Tradičná Čínska kultúra je obecné akceptovaná ako spoľahlivý zdroj čínskej soft power. Čínska kultúra je najstaršou kontinuálne existujúcou kultúrou na svete a už v staroveku vytvárala významný vplyv ako na okolité krajiny, tak aj na Stednú Áziu či Európu prostredníctvom obchodu na tzv. „Hodvábnej ceste“. Vysoká úroveň vzdelania a dosiahnutý stupeň civilizácie v staroveku sa stali kolískou pre sinocentrizmus, pocit nadradenosti Číny nad ostatným svetom. Z toho vyplynul aj staroveký názov čínskej ríše: „Ríša stredu“, centrum univerza, okolo ktorého sa pohybujú kultúrne menejcenné spoločnosti. Spoločnosti vo Východnej Ázii skutočne významne čerpali z civilizácie starovekej Číny prostredníctvom systému písma, konfuciánskeho učenia o rodine a spoločenskom poriadku, imperiálnej monarchie a byrokracie.³⁵ Gravitačný ťah tradičnej čínskej kultúry potvrdzuje aj to, že prakticky pohltila kultúru svojich dobyvateľov: z pôvodne mongolských nomádov sa stala dynastia Juan (1271-1368) a severskí Mandžuovia založili dynastiu Čching (1644-1912), pričom obe dynastie sa asimilovali s majoritnou chanskou kultúrou. Prerušenie čínskej kultúrnej tradície nastalo až v rokoch 1840-1949, kedy sa Čína dostala do akejsi polokoloniálnej pozície. Toto poníženie Západom výrazne otriaslo čínskou vierou vo vlastnú intelektuálnu či technickú nadradenosť. Po období socioekonomickej a politickej prestavby v druhej polovici 20. storočia vstupuje čínska kultúra do novej etapy.

Dôležitým momentom je predovšetkým uvedenie si kultúry ako dôležitého zdroja soft power zo strany politických predstaviteľov. Ako už bolo spomenuté, prevažujúca časť akademikov sa stotožňuje s názorom, že práve kultúra je nosným zdrojom čínskej soft power, a politici si osvojili rovnaký názor. Prezident Chu Ťin-tchao sa na 17. zjazde komunistickej strany v roku 2007 vyjadril nasledovne:

³⁴ DING, Sheng: *The Dragon's Hidden Wings*, str. 28

³⁵ Tamtiež, str. 67

„Kultúra sa v rastúcej miere stáva dôležitým zdrojom národnej súdržnosti a tvorivosti a dôležitým faktorom v súperení celkovej národnej sily krajín...(…)...Čína musí zveľaďovať svoju kultúrnu soft power (*wenshua ruanshili*).“
36

V praktickej rovine je kultúrny vplyv realizovaný množstvom prostriedkov, predovšetkým šírením čínskeho jazyka v zahraničí, podporou výmenných projektov, snahou pritiahnuť zahraničných študentov na čínske univerzity, ale aj šírením populárnej kultúry.

1.3.2 Charakter domácej politiky

Na rozdiel od čínskej kultúry, ktorá je všeobecne akceptovaná ako silný a spoľahlivý zdroj čínskej soft power, charakter domácej vlády a politická kultúra sú otáznejším zdrojom čínskej soft power. Maov režim v druhej polovici 20. storočia, Veľký skok, Kultúrna revolúcia i snaha o export ozbrojenej revolúcie podlomili dôveryhodnosť čínskej vlády doma i v zahraničí. Čiastočný zvrat priniesol až úspech reforiem, ktoré politiku vládnucej strany opäť zatraktívili. Ako uvádza Ding, spoločnosť možno rozdeliť na 2 skupiny: čínske „umiernené“ krídlo resp. zahraničných optimistov, ktorí obdivujú čínsky ekonomický zázrak a čínskych „liberálov“ resp. zahraničných pesimistov, ktorí nepovažujú modernizáciu za dokončenú, pokiaľ nedôjde k adekvátnym zmenám na čínskej politickej scéne.³⁷

„Umiernení“ presadzujú názor, že modernizácia spočíva predovšetkým v ekonomickom rozvoji, a ten je v posledných desaťročiach nesporne úspešný. Očami umiernených je teda ekonomický zázrak dôkazom o legitímnosti súčasného politického systému. Je treba povedať, že konkrétne v prípade Číny je väčšina úvah o oprávnenosti komunistického režimu do značnej miery ovplyvnená vynikajúcimi ekonomickými výsledkami od zahájenia reforiem. Ak niekto obviňoval komunistický režim Sovietskeho zväzu (ZSSR) z jeho neúspechov v ekonomickej sfére, v prípade Číny miznú argumenty. Príklad Číny

³⁶ Culture has increasingly become an important source of national cohesion and creativity and an important factor in the competition of overall national strength....China must enhance the country's cultural soft power (*wenshua ruanshili*).“ Full text of Hu Jintao's Report to the 17th Party Congress, Xinhua, October 24, 2007. In GLASSER, B.S.- MURPHY, M.E. Soft Power with Chinese Characteristics. The Ongoing Debate. In Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States*, str.16

³⁷ DING, Sheng: *The Dragon's Hidden Wings*, str. 81-82

dokazuje, že ekonomická a politická sféra krajiny sa môžu vyvíjať rozdielnymi cestami: na jednej strane bol zachovaný silný unipartijný politický systém s vládou Komunistickej strany, na strane druhej bola vybudovaná prosperujúca ekonomika založená na voľnom trhu. V tomto duchu formuloval Joshua Cooper Ramo tzv. Pekinský konsenzus (*Beijing Consensus*):

„Čína vytvára cestu pre pre ostatné národy sveta, ktoré sa snažia nielen zistiť, ako rozvinúť svoje krajiny, ale aj ako zapadnúť do medzinárodného systému spôsobom, ktorý by im umožnil skutočnú nezávislosť a zachoval ich spôsob života a politickú voľbu vo svete s jediným obrovským gravitačným pólom. Túto novú fyziku moci a rozvoja nazývam Pekinský konsenzus.“³⁸

Pekinský konsenzus poskytuje nový model rozvoja spojením autoritatívnej vlády s voľným trhom, čím ponúka alternatívu k takzvanému Washingtonskému konsenzu, súboru odporúčaní Svetovej Banky a Medzinárodného menového fondu pre hospodárske politiky rozvojových krajín v 90. rokoch. Ako však Ramo pripomína, arogantný prístup Washingtonu zanechal vo svete veľa zničených ekonomík a negatívne emócie po celom svete.³⁹ Úspech Číny tak dáva nádej nedemokratickým režimom: aj bez demokracie je možné dosiahnuť rast. Čo nezvyšuje soft power Číny v demokratickom Západe, ju môže zvyšovať v rozvojovom svete: prítlačivosť ekonomického rozvoja je obrovská a autoritatívne režimy vítajú perspektívu pre vlastný rast v podobe nasledovania príkladu Číny. Pre úplnosť treba dodať, že pekinský konsenzus ako termín nie je používaný čínskymi politikmi a Peking nechce byť v súčasnosti konfrontovaný s Washingtonom⁴⁰.

Na druhej strane „liberáli“ v Číne a pesimistickí zahraniční pozorovatelia sa neuspokojujú s ekonomickým rozkvetom Číny, ale naopak vidia hrozbu v asymetrii medzi ekonomickou liberalizáciou a autoritatívnym režimom. Sú presvedčení, že demokratizácia čínskeho politického systému je nevyhnutným predpokladom, ak má Čína dosiahnuť skutočnú modernizáciu. Kenneth Lieberthal napríklad predpovedá, že Čína,

³⁸ Originálne znenie citácie: „China is marking a path for other nations around the world who are trying to figure out not simply how to develop their countries, but also how to fit into the international order in a way that allows them to be truly independent, to protect their way of life and political choices in a world with a single massively powerful centre of gravity. I call this new physics of power and development the Beijing Consensus.“ (RAMO, Joshua Cooper. *The Beijing Consensus*. London: The Foreign Policy Centre, 2004, str. 3-4, dostupné z: <http://fpc.org.uk/fsblob/244.pdf>)

³⁹ Tamtiež, str. 4

⁴⁰ GLASSER, B.S.- MURPHY, M.E. Soft Power with Chinese Characteristics: The Ongoing Debate. In Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States*, str.10

kde legitimita režimu je založená na chybnnej premise, že ekonomický rast môže uspokojiť politické požiadavky, sa v budúcnosti stane zdrojom nestability.⁴¹ Túto obavu podporuje existencia množstva anomálií a problémov, ktoré zaťažujú čínsku vnútornú politiku. Masívna korupcia, environmentálna kríza, priepastné sociálne rozdiely, vysoká miera nezamestnanosti, zaostalosť vidieka, nerešpektovanie ľudských práv alebo slabé verejné zdravotníctvo sú vizitkou pôsobenia vlády. S ich dopadom na čínsku soft power je to ale zložitejšie. Nevysiešené sociálne problémy môžeme asi bez väčšej polemiky zaradiť do faktorov, ktoré negatívne ovplyvňujú soft power obecne. Politická zmena a demokratizácia by ale mohli vyvolať rozdielne efekty: v demokratickom Západe by sa čínska atraktivita zrejme zvýšila, v rozvojovom svete– tam, kde existujú autoritatívne režimy- by ale výsledok mohol byť úplne opačný.

Čínska vnútorná politika a politické hodnoty pôsobia zároveň ako motor i brzda čínskej soft power, pričom jej pôsobenie je podmienené aj povahou objektu, na ktorom „meriame“ pôsobenie čínskej soft power. Atraktivita čínskeho rozvojového modelu má pozitívny vplyv na zvyšovanie čínskej soft power v rozvojovom svete, vrátane ázijských štátov. Na druhej strane neúspešné počínanie vlády vo vnútorných záležitostiach, čínske politické hodnoty, nedostatok slobody či potláčanie ľudských práv môžu do budúcnosti pôsobiť ako významné obmedzenie čínskej soft power predovšetkým v demokratickom svete.

1.3.3 Zahraničná politika

Tretím a asi najdôležitejším zdrojom soft power je podstata a štýl zahraničnej politiky. Éra Mao Ce-tunga bola svedkom ideologicky motivovanej a radikálnej zahraničnej politiky, ktorá sa pre podporu komunistických revolúcií v okolitých krajinách stala značne nepopulárnou medzi západne orientovanými vládami. Postmaoistické obdobie ale dalo cestu novej, pragmatickej zahraničnej politike. Novej globálnej stratégii udáva tón hlavne koncept mierového rozvoja, ktorý výborne slúži pre vykreslenie Číny ako neškodného a mierumilovného štátu, čo je evidentné aj z oficiálnych princípov zahraničnej politiky ČĽR. Tieto vychádzajú z 5 princípov mierového súžitia, ktoré boli

⁴¹ LIEBERTHAL, Kenneth. *Governing China. From Revolution to Reform*. New York: W.W. Norton 1995. str. 313, 327, 330. In DING, Sheng: *The Dragon's Hidden Wings*. str. 86

v roku 1954 definované ako základ vzťahov medzi Čínou a Indiou a o rok neskôr rozšírené a prijaté ďalšími rozvojovými krajinami, ktoré sa stretli na konferencii v indonézskej Bandungu.

Podľa oficiálnych zdrojov čínskeho Ministerstva zahraničných vecí z roku 2003⁴² sa „čínska nezávislá a mierová zahraničná politika“ riadi nasledujúcimi princípmi:

1. Rešpektovanie princípu nezávislosti a suverenity
2. Odmietanie hegemonizmu a zachovanie svetového mieru
3. Presadzovanie nového spravodlivého svetového poriadku založeného na princípoch mierového súžitia
4. Rozvíjanie priateľských kontaktov so všetkými štátmi na základe vzájomného rešpektovania princípov mierového súžitia
5. Otváranie sa svetu na všetkých úrovniach
6. Aktívna účasť Číny v multilaterálnych organizáciách s cieľom ochrany svetového mieru

Podľa Nyea, hodnoty, ktoré štát zastáva v zahraničnej politike, ako napríklad hájenie mieru, môžu mať silný vplyv na vytváranie preferencií ostatných⁴³. V tomto smere sú princípy zahraničnej politiky formulované veľmi vhodne a podporujú imidž Pekingu ako láskavého a mierumilovného štátu. Čo je dôležitejšie, na rozdiel od minulých období je ale Čína dôslednejšia v rešpektovaní týchto princípov v praxi. V kontexte Ázie je významný posun v susedských vzťahoch Číny, nazývaných aj politika dobrého susedstva. Rastúca frekvencia diplomatických stykov, urovnávanie pohraničných sporov, či účasť na multilaterálnych fórach zvyšujú dôveryhodnosť Číny medzi ázijskými susedmi a prispievajú k vytvoreniu pozitívneho imidžu zodpovedného hráča. Princíp nezasahovania do vnútorných záležitostí iných štátov je tiež významným zdrojom atraktivity čínskej zahraničnej politiky, hlavne v porovnaní s praktikami USA.

⁴² China's Independent Foreign Policy of Peace. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24881.htm>

⁴³ NYE, Jr. Joseph S. *Soft power: The means to success in world politics*, str. 14

Podobne ako čínska domáca politika, aj zahraničná politika v sebe nesie potenciálne obmedzenia pre uplatňovanie čínskej soft power. Gill a Huang⁴⁴ vidia slabosť čínskej zahraničnej politiky v jej neucelenosti a v nedostatku legitimacy. Ako podľa nich pripomína Nye, štáty, ktoré budú s vysokou pravdepodobnosťou realizovať soft power v informačnom veku sú také, ktorých dominantné ideje sú blízke globálnym normám, ktoré v súčasnosti zdôrazňujú liberalizmus, pluralitu a autonómiu. Je ale nutné pripomenúť, že normy Západu nemusia byť nutne prevažujúcimi normami v rozvojovom svete. Na pôsobenie zahraničnej politiky na čínsku soft power sa dá teda dívať dvoma pohľadmi. Z pohľadu západnej civilizácie je príťažlivosť čínskej zahraničnej politiky podrývaná podporou brutálnych diktátorských režimov, pričom asi najväčším a najznámejším prípadom bolo vetovanie rezolúcie OSN o Sudáne. V nami skúmanom ázijskom regióne posluži ako dobrý príklad aj Barma, kde porušovanie ľudských práv taktiež nebránilo Číne postaviť sa za svojho suseda a zabrániť prijatiu rezolúcie. Optikou rozvojových krajín, ktoré princíp nezasahovania spravidla vítajú, by však čínska zahraničná politika obstála oveľa lepšie.

Druhý nedostatok ucelenosti zahraničnej politiky ČĽR je spôsobený predovšetkým rastúcim nacionalizmom, ktorý odporuje snahe o imidž Pekingu ako „dobrého suseda“.⁴⁵

Treťou prekážkou projekcie soft power prostredníctvom zahraničnej politiky je otázka Tchaj-wanu. Aj keď sa Čína všemožne snaží vybudovať imidž mierumilovného štátu, rakety namierené na Taipei pripomínajú, že Čína sa neobmedzí na prostriedky soft power v prípade, že Tchaj-wan sa rozhodne pre nezávislosť.⁴⁶ Podobne sa Čína nestráni použitia nátlaku a donucovania ak niekto preukáže podporu a sympatie pre samostatný Tchaj-wan. Keď napríklad singapurský vysoký štátny predstaviteľ navštívil Tchaj-wan v júli 2004,

⁴⁴ GILL, Bates - HUANG, Yanzhong. Sources and Limits of Chinese „Soft Power“. *Survival*, vol. 48, no. 2., str. 17-36: 28, dostupné z: http://csis.org/files/media/isis/pubs/060605_gill_huang_iiss.pdf

⁴⁵ Tamtiež, str. 29

⁴⁶ Antisecečný zákon z roku 2005 autorizuje Čínu k použitiu sily v prípade, že sa Tchaj-wan pokúsi o odtrhnutie alebo ak zlyhajú všetky pokusy o mierové zjednotenie. Dostupný z: http://english.people.com.cn/200503/14/eng20050314_176746.html

Peking pohrozil represívnymi ekonomickými opatreniami a vážnym zhoršením vzájomných čínsko-singapurských vzťahov.⁴⁷

Ding poukazuje aj na ďalšiu anomáliu, ktorá by mohla negatívne ovplyvniť šírenie soft power pomocou zahraničnej politiky. Čína sa síce v posledných rokoch otvorila členstvu v medzinárodných organizáciách, a je pripravená jednat o ekonomických i bezpečnostných záležitostiach, veľmi citlivo ale reaguje, keď sa jedná o medzinárodné organizácie, ktoré sa zaoberajú „vnútornými“ záležitosťami Číny. Inými slovami, organizácie alebo režimy týkajúce sa politicky citlivých tém, ako ľudské práva, náboženská sloboda, alebo politická reforma predstavujú z pohľadu Pekingu ohrozenie legitimacy vládnucej strany. Vznikajúca kontradikcia medzi otvorenou diplomaciou na jednej strane a zachovanie absolútnej suverenity vo vnútorných otázkach by mohla tiež byť potenciálnym oslabením čínskej soft power.⁴⁸

Zahraničná politika ako zdroj soft power pôsobí dvojako: na jednej strane snaha o mierovú, vzájomne výhodnú politiku bez výhrad a podmienok pôsobí atraktívne, na druhej strane ale priateľenie sa s diktátorskými režimami alebo ostré postoje k otázke Tchaj-wanu vytváranú atraktivitu znižujú.

1.3.4 Ekonomika ako zdroj soft power?

Pri študovaní zdrojov o čínskej soft power čitateľ narazí na polemiku týkajúcu sa oprávnenosti zaradenia ekonomiky do čínskej soft power. Pôvodný Nyeov koncept považuje ekonomiku za prostriedok hard power, a medzi zdroje soft power zaraďuje kultúru, charakter politickej scény a zahraničnú politiku. Naopak, Joshua Kurlantzick zdôrazňuje, že Čína a okolité krajiny chápu hard power predovšetkým vo vojensko-strategickom zmysle a všetky ostatné prostriedky, vrátane ekonomických, tak zaraďuje do soft power.⁴⁹ Formulácia stratégie mierového rozvoj a harmonického sveta tiež naznačujú, že je sú to práve tvrdé vojenské praktiky zahraničnej politiky, voči ktorým sa

⁴⁷ JAKOBSON, Linda. China's Foreign Policy in Transition: Taiwan's unresolved status will continue to Affect China's International Role. In HU, Angang – JAKOBSON Linda – SHEN Mingming: *China's Transforming Society and Foreign Policy*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs 2005, str. 45-46

⁴⁸ DING, Sheng: *The Dragon's Hidden Wings*, str. 105

⁴⁹ KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive*, str.6

Čína chce vymedziť. Podobne aj niektoré americké štúdie⁵⁰ zahŕňajú ekonomické prostriedky ako zahraničný obchod, investície či rozvojovú pomoc do analýzy čínskej soft power v jednotlivých regiónoch. Autor štúdie o čínskej soft power na Filipínach napríklad uvádza, že aplikácia čínskej soft power v juhovýchodnej Ázii obsahuje širšie spektrum nástrojov, vrátane rozvojovej spolupráce a medzinárodného obchodu. Ďalším argumentom pre to, že ekonomická sila môže produkovať soft power, je už spomínaný Pekinský konsenzus.

Ako už bolo spomenuté, základný rozdiel medzi soft power a hard power je v spôsobe, akým štát realizuje svoje ciele. Základnou črtou soft power je to, že vytvára príťažlivosť, ktorá formuje preferencie a ovplyvňuje správanie sa štátov v náš prospech. Opakom je potom hard power, ktorá taktiež ovplyvňuje správanie sa štátov, ale násilím alebo nátlakom. Kam teda zaradiť ekonomické nástroje? Sám Nye pripúšťa, že ekonomické zdroje môžu produkovať správanie typu „soft power“ i „hard power“. Štáty môžete prinútiť sankciami alebo sa im môžete „dvorit“ vďaka svojmu bohatstvu.⁵¹ V článku z roku 1990 dokonca hovorí:

„Tradične bola skúškou veľmoci jej sila vo vojne. Avšak v dnešnej definícii moci sa stráca dôraz na vojenskú silu...(…)Faktory ako technológia, vzdelanie a ekonomický rast sa stávajú dôležitejšími v medzinárodnej moci.“⁵²

Nye tak stavia ekonomický rast spolu so vzdelaním do protipólu k tvrdej vojenskej sile. Nye ďalej argumentuje, že to, či ekonomická sila produkuje soft power alebo hard power je závislé aj na symetrii vzájomného vzťahu medzi partnermi, pričom čím väčšia asymetria vo vzťahu existuje, tým pravdepodobnejšie je, že menej závislý partner bude

⁵⁰Štúdia: *China's Foreign Policy and „Soft Power“ in South America, Asia and Africa* pre Zahraničný výbor Senátu USA vymenúva nasledujúce prostriedky: medzinárodný obchod, zahraničné investície, rozvojovú spoluprácu, diplomatické iniciatívy, kultúrny vplyv, humanitárna pomoc, vzdelanie, cestovanie a turizmus (str. 2) Obdobne, štúdia Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States* vymenováva nasledujúce nástroje čínskej soft power: investície, peacekeeping a humanitárna pomoc, výmenné programy, diplomacia, multilaterálne inštitúcie (str.3)

⁵¹ NYE, Jr. Joseph S. Think again: Soft Power. *Foreign Policy*, 1.2.2006, dostupné z: <http://yaleglobal.yale.edu/content/think-again-soft-power>

⁵² Originálne znenie citácie: „Traditionally, the test of great power was its strength in war. Today, however, the definition of power is losing its emphasis on military force...(…)The factors of technology, education and economic growth are becoming more significant in international power.“NYE, Jr. Joseph S. Soft Power. *Foreign Policy*, vol. 80 (Fall 1990) str. 153-71: 154, dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/Ning/archive/archive/080/SOFT_POWER.PDF

na viac závislom realizovať hard power⁵³. V prípade vzťahu Číny s ázijskými krajinami by som ale napriek veľkosti Číny označila v súčasnosti jej vzťahy s mnohými štátmi ako vzájomnú závislosť. Je pravdou, že mnohé rozvojové krajiny sú závislé na čínskych investíciách, takisto je ale Čína kriticky závislá na energetických zdrojoch a surovinách, ktoré od nich odoberá. Walter Russel Mead zase hovorí o ekonomickom úspechu ako o magnetizme (*sticky power*): ekonomická sila môže pôsobiť ako magnet, pretože krajiny, pritiahnuté úspechom, prijímajú také opatrenia a inštitúcie, ktoré im bránia systém opustiť.⁵⁴

Z predchádzajúcej diskusie teda vyplýva, že ekonomická sila sa môže premietnuť ako do soft power, tak do hard power. Pre účely tejto práce budem za nástroj soft power považovať zahraničnú pomoc, ktorá síce vychádza z ekonomických možností, ale významným spôsobom podporuje imidž Číny ako dobrotivého a priateľského partnera.

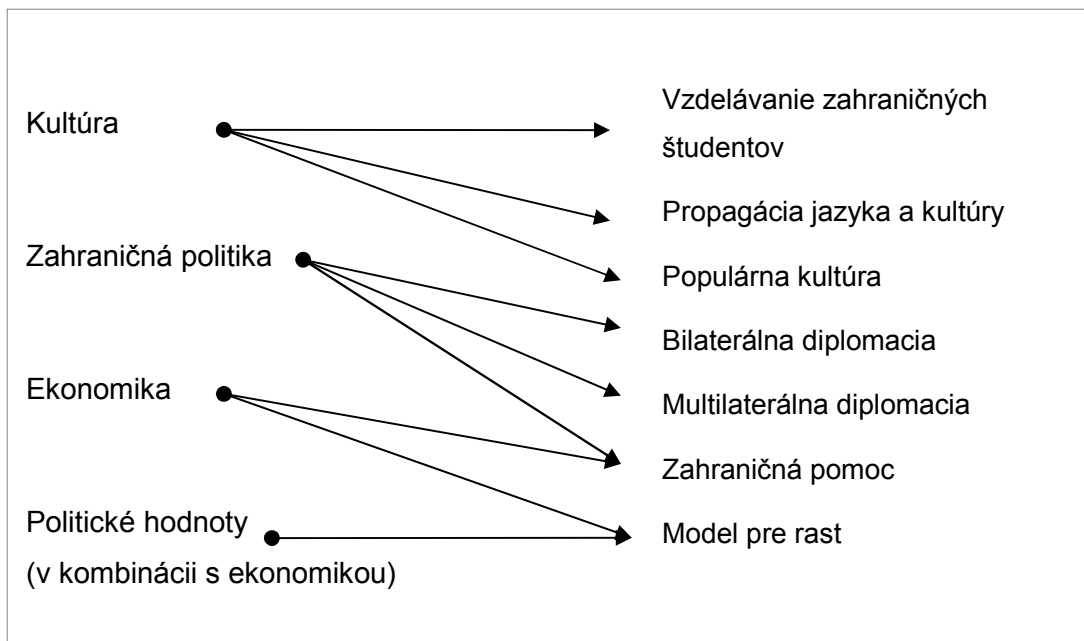
⁵³ NYE, Jr. Joseph S. Notes on a soft power research agenda. In BERENSKOETTER Felix - WILLIAMS Michael J. (ed.) *Power in World Politics*, str. 167

⁵⁴ MEAD, Walter Russel: Sticky Power. Foreign Policy March/April 2004. In Zheng D.E. China's Use of Soft Power in the Developing World. Strategic Intentions and Implications for the United States. In Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States.*, str.2

1.4 Nástroje čínskej soft power

Popísané zdroje soft power už naznačili, aké nástroje môže Čína využívať pri svojej soft power diplomacii. Keďže hlavnou úlohou soft power nástrojov je zvyšovať príťažlivosť danej krajiny, ich spektrum je veľmi široké. Podľa Percivala napríklad soft power v juhovýchodnej Ázii môže zahŕňať ekonomické výhody, diplomaciu a štýl, spoločné výhody turizmu a vzdelania či networking čínskych komunit v zahraničí.⁵⁵ Ding pomenováva podobné nástroje: ekonomická spolupráca založená na spoločných záujmoch, kultúrne a vzdelávacie výmeny, pravidelné vzájomné diplomatické výmeny, aktívne zapojenie do multilaterálnych aktivít a medzinárodných režimov atď.⁵⁶ Súvislosť jednotlivých zdrojov a nástrojov čínskej soft power znázorňuje tabuľka č. 1. Zoznam nástrojov v tabuľke č. 1 nie je vyčerpávajúci, tvorí skôr akýsi prehľad nástrojov, ktoré Čína využíva pre zvyšovanie svojej soft power v Ázii.

Tabuľka č. 1: Zdroje a nástroje čínskej soft power



Zdroj: vypracovala autorka

⁵⁵ PERCIVAL, Bronson: *The Dragon Looks South: China and Southeast Asia in the New Century*. Westport: Praeger Security International 2007, str. 111-112

⁵⁶ DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings*, str. 132

Nasledujúci text bližšie charakterizuje kľúčové nástroje čínskej soft power, ktoré budem postupne skúmať v juhovýchodnej, severovýchodnej a Strednej Ázii. V závislosti na danej oblasti spomeniem aj nástroje špecifické pre danú oblasť, ako napríklad rolu etnických Číňanov v JV Ázii. Nasledujúce nástroje ale považujem za kľúčové pre porovnanie čínskej soft power v jednotlivých oblastiach.

1.4.1 Diplomacia a štýl

Ak soft power spočíva v stanovovaní agendy a príťažlivosti, potom bilaterálna, multilaterálna i verejná diplomacia sú jej dôležitými nástrojmi. Charakter bilaterálnych stykov má kľúčový význam pre formovanie obrazu o štáte v zahraničí a aj keď existujú rozdiely medzi jednotlivými ázijskými krajinami, resp. subregiónmi, Čína začala pestovať intenzívne bilaterálne styky s okolitými štátmi. Účasť v regionálnych a globálnych organizáciách a inštitúciách zase dáva priestor pre dokázanie, že Čína je zodpovedným regionálnym i globálnym aktérom. Navyše, iniciatíva Číny v nastavovaní istých pravidiel a ich nasledovanie ostatnými štátmi sú práve stanovovaním agendy, o ktorom Nye písal ako o silnom prostriedku soft power. Ak ostatné štáty vstúpia do nami nastaveného systému a prijmú normy za vlastné, len ťažko potom takýto systém opúšťajú.

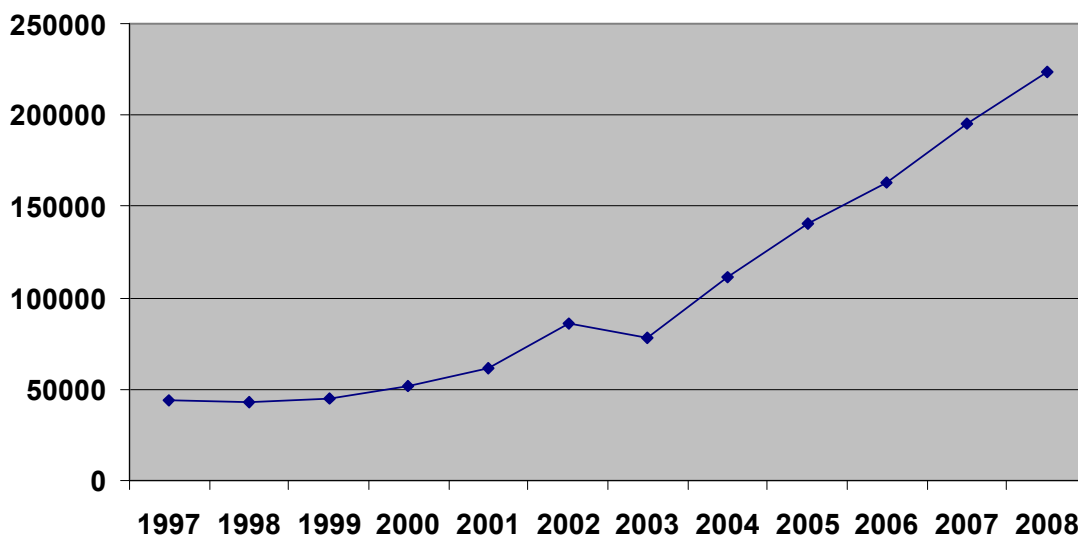
1.4.2 Zahraniční študenti a výmenné programy

Vysoká kultúra, ako spolupráca vo vzdelaní, výmenné pobyty či štúdium zahraničných študentov na domácich univerzitách, je tradičným zdrojom soft power. Podľa Nyea medzinárodní študenti, ktorí študovali v USA, sa domov vracajú s oveľa väčším ocenením amerických hodnôt a inštitúcií.⁵⁷ Vedomá si dôležitosti zahraničných študentov, Čína za posledné 2 desaťročia otvára svoje dvere rastúcemu počtu medzinárodných študentov. Aj keď Čína ešte nemôže konkurovať západným univerzitám

⁵⁷ NYE, Jr. Joseph S: *Soft Power: The means to success in world politics*, str. 44-45

v počte zahraničných študentov⁵⁸, nárast počtu zahraničných študentov je nezanedbateľný. Ako ukazuje graf č.1, v roku 1996 študovalo v Číne 41 000 zahraničných študentov, v roku 2008 ich bolo vyše 220 000.

Graf č.1: Počet zahraničných študentov v Číne v rokoch 1997-2008



Zdroj: spracované podľa:

China Educational Yearbook 2007, http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml;

Observatory on Borderless Higher Education: International Student Mobility, Patterns and Trends, 2007, http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/newsletter/International_Student_Mobility_-_Patterns_and_Trends.pdf;

Number of international students exceeds 190 000 in 2007. *People's Daily Online*, 14.3.2008. <http://english.people.com.cn/90001/6373700.html>

Študenti z ázijských krajín pritom predstavujú vyše 70% z celkového počtu. Vláda si v oblasti vzdelávania zahraničných študentov na čínskych školách kladie vysoké ciele a odhaduje, že v roku 2020 by čínske školy mohlo navštevovať až 500 000 študentov, pričom až 10% z nich by malo dostať čínske štipendiá.⁵⁹ S rastúcim počtom

⁵⁸ V roku 2006 zaznamenali USA 565000 a Veľká Británia 330000 zahraničných študentov (JWT Education: International student mobility in East Asia. Executive Summary, 2008, dostupné z: <http://www.eahep.org/web/images/Malaysia/bc%20-%20asia%20student%20mobility%20-%20summary.pdf>)

⁵⁹ Vice Minister Hao Ping Addressed a Speech at the Opening Ceremony. China-ASEAN Education Information Network. 9.8.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185;jsessionid=89C10A76A464288E0E3C0A100D654CF7

medzinárodných študentov v zahraničí vláda uvoľňuje čoraz viac prostriedkov na štipendiá a v r. 2008 poberalo vládne štipendium vyše 13 000 študentov.⁶⁰

1.4.3 Propagácia jazyka a kultúry

Neoddeliteľnou súčasťou kultúry a hlavným nástrojom uplatňovania kultúrneho vplyvu je jazyk. V reakcii na zvyšujúci sa záujem o čínštinu v zahraničí a v súlade s novou zahraničnopolitickou stratégiou sa Čína rozhodla pre systematický a komplexný plán na popularizáciu mandarínskej čínštiny⁶¹ vo svete. V roku 2004 Čínska štátna rada schválila tzv. „Chinese Bridge Project“, ktorý obsahoval založenie Konfuciových inštitútov (*Confucius Institutes*) v zahraničí, ako aj multimedialne a audiovizuálne techniky pre výučbu čínštiny.⁶² Konfuciove inštitúty sa odvtedy stali hlavným prostriedkom šírenia mandarínskej čínštiny a čínskej kultúry obecné. Tieto inštitúty zriaďuje tzv. Hanban, výkonný orgán Medzinárodnej rady pre čínštinu, neziskovej vládnej inštitúcie. Konfuciove inštitúty pribúdajú s veľkou dynamikou: V roku 2004 bol založený prvý inštitút v Soule a v októbri 2009 existovalo už 282 inštitútov v 84 krajinách a 241 tried v 25 krajinách sveta⁶³. Aj keď každý inštitút pôsobí ako samostatná jednotka a vo svojej činnosti sa prispôsobuje danej krajine, prípadne inštitúcii, pri ktorej sídli⁶⁴, hlavné úlohy Konfuciových inštitútov môžeme generalizovať nasledovne:

- Rozšíriť povedomie o Číne medzi širokou verejnosťou
- Presadzovať výučbu mandarínskej čínštiny na miestnych školách a organizovať kurzy čínštiny pre verejnosť
- Zdokonaľovať pedagogické schopnosti učiteľov čínštiny
- Zabezpečovať materiály pre štúdium čínštiny a súčasných čínskych štúdií

⁶⁰ China Scholarship Council Annual Report 2008, dostupné z: <http://en.csc.edu.cn/uploads/20091014104613465.pdf>

⁶¹ Čínština existuje v niekoľkých formách nazývaných dialekty (aj keď v podstate sa jedná o odlišné jazyky) v závislosti na oblastiach. Najrozšírenejšia je práve mandarínska čínština, ktorá je používaná v celej severnej časti Číny a vo veľkej miere aj v ostatných oblastiach, je rodnou rečou dvoch tretín obyvateľstva. Je základom modernej štandardnej čínštiny (*putonghua*). (Encyclopaedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/112557/Chinese-languages>)

⁶² DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings*, str. 119

⁶³ Confucius Institutes. Hanban. Dostupné z: <http://english.hanban.edu.cn/kzxy.php>

⁶⁴ Konfuciove inštitúty bývajú často založené na zahraničných univerzitách a každá takáto univerzita má svoju partnerskú univerzitu v Číne.

- Prezentovať súčasné čínske populárne umenie a médiá ako film, televízia, maľba, fotografia, literatúra a hudba
- Podporovať spoluprácu a výmeny medzi Čínou a hostujúcou krajinou v akademickej, obchodnej i politickej oblasti

Konfuciove inštitúty zriadené pri zahraničných univerzitách často sprostredkujú spoluprácu medzi nimi a partnerskými univerzitami v Číne, vrátane organizovania odborných konferencií. Okrem nich existujú aj tzv. Konfuciove triedy (*Confucius Classes*), ktoré vznikajú na jednotlivých stredných školách v spolupráci s miestnymi Konfuciovými inštitútmi. Z hľadiska soft power môžu Konfuciove inštitúty pôsobiť v 3 úrovniach.⁶⁵ Za prvé, Konfuciove inštitúty by mali celosvetovo vytvoriť priaznivú atmosféru pre učenie čínštiny. To následne prispeje k rozšíreniu čínskej populárnej kultúry. Za druhé, vďaka Chinese Bridge Fund, ktorý podporuje výskum a rozvoj čínskeho vzdelania v zahraničí, organizuje študentské výmeny, zvyšuje kultúrnu atraktivitu Číny. Za tretie, čínski učitelia v zahraničí sú významným zdrojom šírenia kultúrneho a spoločenského vplyvu. Obrovský rozmach Konfuciových inštitútov za posledných 5 rokov svedčí o tom, že Čína považuje kultúru a konkrétne mandarínsku čínštinu za silný zdroj svojej soft power.

1.4.4 Zahraničná pomoc

Predovšetkým z hľadiska rozvojových krajín, ktoré tvoria väčšinu Ázie, je poskytovanie zahraničnej pomoci účinnou zložkou soft power. Aj keď za touto pomocou sa nesporne skrývajú aj vlastné záujmy Číny, ako využívanie energetických resp. surovinových zdrojov, na výskum ktorých prispieva, z hľadiska prijímajúcich krajín je dôležitý všeobecný prospech, ktorý im čínska pomoc prináša. Navyše, subjektívne ocenenie čínskej pomoci ešte stúpa v tom zmysle, že Čína, na rozdiel od pomoci smerujúcej zo Západu, nekladie podmienky pre poskytnutie svojej pomoci, ako požiadavka na demokraciu alebo právny štát. Jedinou podmienkou je rešpektovanie politiky jednej Číny.

⁶⁵ HSIAO, Michael: Transformations in China's Soft Power Towards ASEAN. *China Brief* Volume 8, Issue 22. dostupné z: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=34168

Od polovice 90. rokov, kedy výška zahraničnej pomoci Číny bola pomerne zanedbateľná, čínska rozvojová pomoc rastie a v súčasnosti môže súperiť s rozvojovou pomocou USA v JV Ázii, Latinskej Amerike i Afrike. Pod hospodársku pomoc patria prostriedky pre ekonomický rozvoj, nízko-úrokové pôžičky i odpúšťanie dlhov. Je treba podotknúť, že je niekedy zložité presne oddeliť rozvojovú pomoc a investície, keďže deliaca čiara medzi štátnymi a súkromnými entitami nie je celkom zreteľná.⁶⁶ Len malá časť finančných prostriedkov by sa dala zaradiť do kategórie oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA)⁶⁷, kam patrí napr. humanitárna pomoc, rozvojové granty alebo potravinová pomoc. Ekonomická pomoc Číny sa skôr týka nízko úročených úverov a vládou dotovaných investícií do infraštruktúry, výskumu energetických a surovinových zdrojov. Ak uvažujeme o ekonomickej pomoci v tomto širšom meradle, potom čínska pomoc v Ázii vzrástla z 260 mil. USD v roku 1993 na viac ako 1,5 mld. USD v roku 2004.⁶⁸

⁶⁶ Zheng D.E.: China's Use of Soft Power in the Developing World. Strategic Intentions and Implications for the United States. In Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States*, str.3

⁶⁷ Podľa OECD sa oficiálna rozvojová pomoc (ODA) poskytuje rozvojovým krajinám s cieľom podporovať hospodársky rozvoj a prosperitu prijímajúcich krajín. Tieto prostriedky musia byť zvýhodnenej povahy, pričom grantová zložka dosiahne aspoň 25 %.

⁶⁸ KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive*. Str. 98

2. Juhovýchodná Ázia

Juhovýchodná (JV) Ázia je región, ktorý má v kontexte Ázie pre Čínu mimoriadny význam. V regióne JV Ázie sa totiž stretáva celé spektrum záujmov. Historicky má Čína na JV Áziu silné kultúrne i politické väzby, a v posledných desaťročiach sú vzájomné vzťahy posilnené aj intenzívnymi ekonomickými kontaktmi. Je to región významný z geopolitického hľadiska, pretože sprostredkováva kontakt s Juhočínskym morom, ktorým prechádzajú všetky dôležité obchodné cesty zo Stredného východu a Európy. Energetické a surovinové zdroje, resp. ich výskum sú ďalšími dôvodmi, prečo je JV Ázia v rámci susedských vzťahov významná. V krajinách JV Ázie žije tiež početná minorita etnických Číňanov, pričom tieto komunity si udržiavajú kultúrne kontakty s Čínou a majú zásluhu na ekonomických vzťahoch. Navyše JV Ázia je „najplodnejším a najvímavejším“ regiónom z hľadiska uplatňovania čínskeho vplyvu.⁶⁹

Čína však nie je jediným externým vplyvom v JV Ázii a svoje záujmy tu realizujú aj iné mocnosti. Významná je prítomnosť USA, aj keď v súčasnosti sa jedná viac o prítomnosť z titulu svetového hegemóna než prítomnosť vojenskú.⁷⁰ Záujem na regióne je motivovaný jeho strategickým a ekonomickým významom, po roku 2001 sa tiež JV Ázia stala jedným z hlavných frontov boja proti terorizmu. Po ekonomickej stránke je dominantnou silou v regióne Japonsko.

Na základe zahraničnopolitických priorít by sa strategické ciele Číny v regióne dali identifikovať nasledovne:

1. Uchovanie stabilného prostredia na svojej periférii
2. Využitie ekonomických väzieb a obchodných ciest k podpore hospodárskeho rastu a tým aj stability režimu
3. Ďalšia izolácia Tchaj-wanu
4. Presvedčiť ostatných, že Čína nie je hrozbou
5. Zvýšiť vplyv Číny vo východnej Ázii a zabrániť „obkľúčeniu“ ostatnými

⁶⁹ STUART-FOX, Martin, "Southeast Asia and China: The Role of History and Culture in Shaping Future Relations," *Contemporary Southeast Asia* 26, no. 1, 2004, str. 116-139: 117

⁷⁰ Tamtiež., str. 131

S cieľmi Číny v JV Ázii súvisí otázka, do akej miery je rastúca čínska prítomnosť v regióne zameraná na vyvažovanie USA. Niektorí akademici sú presvedčení, že súťaž o vplyv v JV Ázii je hra s nulovým súčtom, a že zvyšovanie vplyvu Číny sa deje na úkor vplyvu USA⁷¹. Na druhej strane iní pozorovatelia v regióne konštatujú, že zvyšovanie vplyvu Číny v JV Ázii nemusí nutne znamenať oslabovanie vplyvu USA. Naopak sa zdá, že štáty sa snažia vyrovnávať vplyvy jednotlivých mocností v regióne a v snahe zachovať si relatívnu nezávislosť od Číny, Japonska či USA sú schopné udržiavať kontakty s viacerými aktérmi zároveň.⁷²

Aj keď JV Ázia býva často prezentovaná ako jeden homogénny prvok, a stotožňovaná so Združením národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN), rozdiely medzi jednotlivými krajinami sú značné. Ako navrhuje Bronson, vo vzťahoch k Číne je nutné rozlišovať minimálne medzi dvoma subregiónmi⁷³.

Prvú tvoria 4 pevninské krajiny (Barma, Kambodža, Laos a Vietnam), ktoré sú Číne geograficky najbližšie a majú s Čínou niekoľko zdieľaných atribútov. Či už je to kultúra, história, alebo obchod: väzby na Čínu sú hlboko zakorenené. Pre Čínu sú navyše významné z geopolitického hľadiska. Jedná sa predovšetkým o chudobné krajiny s autoritatívnymi režimami, ktoré v Číne na rozdiel od zvyšku JV Ázie vidia okrem ekonomického partnera aj politického patróna. Pre krajiny ako Barma, ktorá je pomerne izolovaná⁷⁴, je toto spojenectvo o to dôležitejšie. Keďže sa jedná o krajiny priamo na hraniciach Číny, alebo situované blízko nich, bývajú niekedy nazývané aj „zadným dvorom“ Číny. Funkcia týchto krajín ako prepravných ciest pre dovoz surovín je pre Čínu s exponenciálne rastúcou spotrebou kľúčová, preto Čína investuje do ciest, železníc i alternatívneho plynovodu cez Barmu ako súčasť projektu GMS (Greater Mekong Subregion).

⁷¹ Zástancami tohto názoru sú napríklad: Aaron L Friedberg, Robert Sutter (Vid' SHAMBAUGH, David. *Power Shift*, str. 9 a 13) Tiež Joshua Kurlantzick (vid' KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive*, str. 12)

⁷² ECONOMY, Elisabeth: China's Rise In Southeast Asia, Implications for Japan and the United States. *Journal of Contemporary China*. Vol 14, Issue 44, 2005. str. 409–425: 424. dostupné z: <http://www.southchinasea.org/docs/E.Economy.%20China%27s%20Rise%20in%20Southeast%20Asia.pdf>

⁷³ Percival uvádza Thajsko v prvej skupine, ja ho pre typ vlády, rozvinutejšiu ekonomiku uvádzam samostatne. PERCIVAL, Bronson: *The Dragon Looks South*, kap. 3 a 4.

⁷⁴ Barma čelí embargám zo strany USA a EU pre porušovanie ľudských práv. Je členom ASEAN, aj keď aj v rámci ASEAN čelí kritike pre ľudské práva a nedemokratickú vládu. Okrem toho existujú kontakty medzi Barmou a niektorými Ázijskými krajinami (India, Pakistan, Severná Kórea)

Druhým subregiónom JV Ázie je 6 polostrovných a ostrovných krajín (Malajzia, Indonézia, Singapur, Filipíny, Brunej a Východný Timor), kde hlavným pilierom vzájomných vzťahov s Čínou je ekonomika, významnou väzbou sú ale aj čínske etnické menšiny. S týmito krajinami ale Čína nezdieľa toľko väzieb ako s najbližšími susedmi v pevninskej JV Ázii. Prevažujúcimi náboženstvami je tu islam a kresťanstvo, prevažujúcou politickou formou demokracia a Čína nedrží nad týmito štátmi politický patronát. Zároveň sa tu nachádza jeden štát, ktorý je pre Čínu veľkou výzvou: Indonézia je jediným štátom v JV Ázii, ktorý by vďaka svojej veľkosti a počtu obyvateľov (240 miliónov) mohol v budúcnosti konkurovať Číne ako regionálny líder.⁷⁵ Záujmy Číny v tejto oblasti, sú do značnej motivované energetickými zdrojmi a vzájomným obchodom, neznamená to ale, že by sa Čína nesnažila orientovať svoju soft power aj na tento subregión.

Ďalej je tu Thajsko, ktoré vďaka svojmu ekonomickému rastu, spojenectvu s USA a kultúrnej blízkosti s Čínou stojí akoby mimo týchto skupín.

História vzájomných vzťahov

V kontexte Studenej vojny a dekolonizačných procesov, keď sa každý zo svetových táborov snažil pritiahnuť novovznikajúce štáty na svoju stranu, sa po druhej svetovej vojne JV Ázia stala objektom čínskej ideologicky motivovanej zahraničnej politiky. Paralelná snaha pritiahnuť štáty do svojho tábora bola ale vyvíjaná aj z druhej strany: Spojené štáty americké boli rozhodnuté zabráňovať šíreniu komunizmu v oslobodzujúcich sa štátoch. V 50. a 60. rokoch Čína podporovala materiálne i morálne množstvo rebelských komunistických hnutí v štátoch JV Ázie, vrátane Indonézie, Thajska, Filipín, Malajzie a Barmy. Mnohé vlády ale boli vnímavé k americkým varovaniam o komunistickej hrozbe⁷⁶ a čínska podpora komunistických strán a ostrá revolučná rétorika v 60. rokoch značne sťažili vytvorenie uspokojivých vzťahov s novovzniknutými štátmi.

⁷⁵ STUART-FOX, Martin. Southeast Asia and China. The Role of History and Culture. *Contemporary Southeast Asia* 26, no. 1, 2004, str. 116-139: 135

⁷⁶ SCHMIDT, Johannes D. China's Soft Power Diplomacy in Southeast Asia. *The Copenhagen Journal of Asian Studies*, 2008, Vol 26, Issue 1. str: 22-49: 27

V 70. rokoch po stiahnutí amerických vojenských kapacít z pevninskej JV Ázie a po víťazstve komunizmu v Laose, Kambodži a Vietname sa zdalo, že príležitosti pre zvýšenie čínskeho vplyvu sú očividné⁷⁷. Čína v tomto období tiež vymieňa diplomatické uznanie s Malajziou, Thajskom a Filipínami. Novou realitou sa však stáva čínsko-sovietska roztržka a obava Číny z obkľúčenia Sovietskym zväzom. Vietnam sa stáva spojencom Sovietskeho zväzu, a po jeho vpáde do Kambodže vedie geopolitické súperenie k vojenskému napadnutiu Vietnamu v r.1979 a ku kontroverznej podpore genocídnych Červených Kmérov⁷⁸ v Kambodži, čo neprispieva k dobrému imidžu Číny v regióne a nezodpovedá zásadam mierového súžitia, ktoré čínska zahraničná politika oficiálne vyznáva.

Ďalším konfliktom medzi Čínou a krajinami JV Ázie boli teritoriálne nároky v Juhočínskom mori, ktoré nie sú plne vyriešené do dnešného dňa. Čína v roku 1992 k nevôli Filipín, Vietnamu, Malajzie a Indonézie, vydala zákon, ktorým si sama nárokovala na sporné územia. Ťažobný výskum v rýchto územiach vyvolal opäť nevôľu v zainteresovaných krajinách.

Napriek niektorým pretrvávajúcim problémom sa ale vzájomné vzťahy Číny so štátmi JV Ázie od 70. rokov začali pomaly zlepšovať s politikou otvorenia sa svetu po smrti Mao Ce-tunga, ktorá znamenala postupný odklon od izolacionistickej politiky ázijského draka. Najväčšie zmeny však prišli až na začiatku 90. rokov v súvislosti s násilným potlačením demonštrácií na Námestí nebeského mieru. Peking veľmi ocenil zdržanlivosť krajín JV Ázie v dobe, keď musel čeliť ostrej kritike a ekonomickým sankciám zo strany Západu. K ešte väčšiemu zblíženiu dochádza v roku 1997, keď naopak Čína preukázala službu krajinám postihnutým krízou a nedevalvovala svoju menu. Okrem toho poskytla postihnutým krajinám finančnú pomoc a významne vylepšila svoj imidž v regióne. S nástupom nového tisícročia a definovaním stratégie mierového vzostupu sa čínska zahraničná politika dostala do novej etapy v snahe systematicky odstraňovať tie stránky svojej zahraničnej politiky, ktoré by v ostatných štátoch vzbudzovali pocit ohrozenia. Nástroje soft power sa pritom stali dôležitou súčasťou novej politiky Číny v JV Ázii.

⁷⁷ STUART-FOX, Martin. Southeast Asia and China. The Role of History and Culture. *Contemporary Southeast Asia* 26, no. 1 (2004), str. 116-139: 130

⁷⁸ Červení Kméri, v rokoch 1975-79 vládnuca strana, po zvrhnutí z vládnuceho postu stali revolučným hnutím a bojovali proti vládnucemu režimu Vietnamom dosadených komunistov.

Čína využíva v JV Ázii všetky nástroje soft power, ktoré má k dispozícii: diplomaciu, rozvojovú spoluprácu, vysokú i populárnu kultúru. Ďalší text podrobne rozoberá jednotlivé nástroje čínskej soft power v juhovýchodnej Ázii.

2.1 Diplomacia

V snahe o rozšírenie soft power Čína zapojila v prvom rade svoju diplomaciu, ktorá je jedným z hlavných nástrojov uisťovania ostatných štátov o priateľských a mierumilovných zámeroch Pekingu. V posledných rokoch dosiahla čínska aktivita na poli diplomacie nevídanú intenzitu, a Čína dala podobu novej ére v bilaterálnych vzťahoch i v multilaterálnych dialógoch. Podľa Percivala je diplomatická kampaň jedným z najdôležitejších zdrojov úspechu čínskej soft power v JV Ázii.⁷⁹

2.1.1 Bilaterálne styky

Zatiaľčo až do 70. rokov bola čínska diplomacia skôr pasívna, a poznamenaná politickým vývojom krajiny pod vedením Mao Ce-tunga, reforma otvorenia sa svetu priniesla novú éru diplomacie. Jej prvá vlna bola ale zameraná viac na africké krajiny a k zintenzívneniu stykov s JV Áziou dochádza potom až na konci 80. rokov. Nasledujúca dekáda priniesla oživenie diplomatických vzťahov s krajinami, ktorých vzťahy s Čínou boli poznamenané agresívnou, ideologicky motivovanou politikou Pekingu v 70. rokoch. Diplomatické styky pritom prešli akýmisi dvomi vývojovými fázami: Od roku 1988 do 1997 sa konali predovšetkým diplomatické výmeny na ministerskej úrovni, finančná kríza v roku 1997 odštartovala sériu vzájomných návštev na úrovni hláv štátov.

Dezintegrácia Sovietskeho zväzu a vyriešenie kambodžskej otázky mierovou zmluvou z Paríža umožnili normalizáciu vzťahov s Vietnamom v roku 1991⁸⁰. Po opakovaných stretnutiach vysokopostavených predstaviteľov v 90. rokoch definujú predsedovia Komunistických strán Číny a Vietnamu rámec budúcich vzťahoch, ktoré by mali byť

⁷⁹ PERCIVAL, Bronson: *The Dragon Looks South*, str. 114

⁸⁰ GUAN, Ang Cheng: Vietnam – China relations since the end of the cold war. *Asian Survey*, Vol. 38, No. 12 (December 1998). str. 1122-1141: 1223, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2645825.pdf>

orientované na dlhodobú stabilitu, dobré susedstvo, priateľstvo a celkovú spoluprácu.⁸¹ Protichodným trendom k rastúcej spolupráci bolo opakujúce sa napätie okolo teritoriálnych sporov.⁸² V poslednej dekáde dochádza ku každoročným vzájomným návštevám hláv štátov a k desiatkam návštev na ministerskej a vice-ministerskej úrovni, takisto aj k výmenám medzi komunistickými straníkmi. V apríli 2009 dokonca premiéri oboch krajín vyhlásili rok 2010 za „Rok čínsko-vietnamského priateľstva“ na počesť 60. výročia vzájomného diplomatického uznania⁸³. Posledným nevyriešeným bodom vzájomných vzťahov sú územné nároky oboch krajín v Juhočínskom mori, aj v tejto oblasti sa ale Čína prezentuje ako štát usilujúci o kompromis a všeobecne výhodné riešenie. Čínsko-vietnamské vzťahy sú ale značne ovplyvnené minulosťou a Vietnam, ktorý asi najviac vníma Čínu ako hrozbu, sa snaží hľadať alternatívy k čínskej regionálnej dominancii.

Stabilné diplomatické vzťahy udržiava Čína s Barmou. Pre Barmu predstavuje Čína dlhodobého spojenca a do značnej miery je odkázaná na zahraničnú pomoc od svojho veľkého suseda. Okrem ekonomickej pomoci je pre Barmu dôležitá aj podpora po politickej stránke. Čína v mene svojich strategických záujmov v Číne a v mene politiky nezasahovania do vnútorných záležitostí pôsobí ako štít voči snahe medzinárodných inštitúcií o zmenu režimu v Barme. Medzi Čínou a Barmou prebiehajú časté návštevy vládnych predstaviteľov, pri ktorých sa obe strany uisťujú o vzájomnom priateľstve a dobrom susedstve. Na druhej strane je ale Barma problémovým susedom, zdrojom šírenia drog a HIV/AIDS v pohraničnej provincii Yunnan. Hlavnou motiváciou pre držanie ochrannej ruky nad Barmou je okrem princípu nezasahovania aj snaha udržania stability v regióne. Prípadný pád režimu by totiž pre Čínu znamenal obrovské problémy s nelegálnym obchodom a utečencami v pohraničných oblastiach. Čína ako najsilnejší diplomatický spojenec je nepochybne najvplyvnejším externým vplyvom v Barme, z hľadiska JV Ázie ako celku, kde niektoré štáty by uvítali zmenu barmského režimu, by potenciálne toto spojenectvo mohlo jej celkovú soft power skôr oslabiť.

⁸¹Vietnam (Bilateral relations) Foreign Ministry of People's Republic of China. dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/yzs/gjlb/2792/2793/t16248.htm>

⁸² Spory sa týkali hraníc a území v Juhočínskom mori. (GUAN, Ang Cheng, tamtiež.)

⁸³ Chinese Premier Meets With His Vietnamese Counterpart. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 17.4.2009. dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wshd/t558266.htm>

Po desaťročí diplomatickej odmlky sa od 90. rokov vylepšujú vzťahy s Kambodžou, ktoré boli poznačené čínskou podporou Červených Kmérov v 70. rokoch. V roku 1997 prebral moc Hun Sen, bývalý Červený Kmér a líder Kambodžskej ľudovej strany, ktorý pretrhol väzby s Tchaj-wanom a ubezpečil Peking, že naplno rešpektuje politiku jednej Číny. Odvtedy prebiehajú pravidelné návštevy na vysokej úrovni a Čína prevzala úlohu dobrého a štedrého suseda, poskytujúceho významnú finančnú pomoc pre rozvoj hospodárstva a infraštruktúry. Ak niektorý štát má s Čínou vzťahy, ktoré by sa dali prirovnať k vazalskému vzťahu, je to práve Kambodža.⁸⁴

Svoj vplyv zvyšuje Čína aj v Laose, kde sa stretávajú v zásade tri vplyvy. Vietnamský vplyv sa udržiava v politickej rovine, v ekonomickej sú však dôležitejšie vzťahy s Thajskom a v rastúcej miere aj s Čínou⁸⁵. Až do r.1989 boli politické vzťahy s Pekingom zmrazené, keď Laos nasledoval politiku Vietnamu a znížil úroveň diplomatických stykov s Čínou. Od 90. rokov sa však vzťahy oteplili, diplomatické výmeny sa zintenzívnili a štáty sa zaviazali k spolupráci v rôznych oblastiach, vrátane obchodu, politiky, kultúry, či vzdelávania.

Vzťahy s Thajskom na konci 70. a v priebehu 80. rokov čerpali zo spoločného nepriateľa, Vietnamu. Keď táto hrozba opadla, oba štáty sa sústredili na spoločné etnické, kultúrne a historické väzby. Vďaka pragmatizmu je Thajsko spojencom USA, zároveň ale udržiava čínsko-thajské vzťahy na dobrej úrovni, podľa niektorých zdrojov sa jedná o jedny z najsrdečnejších vzťahov v JV Ázii⁸⁶. Obrovským pozitívnym impulzom pre imidž Číny v Thajsku bolo poskytnutie finančnej pomoci Thajsku a odmietnutie devalvovať renminbi v roku 1997, znásobené tým, že Thajsko sa od USA pomoci nedočkali. Aj keď reálna výška pomoci nebola vysoká (1 mld. USD zo 17 mld. USD balíčka), gesto bolo vysoko ocenené a Čína sa v očiach Thajska zachovala ako skutočný priateľ v núdzi. Peking a Bangkok zachovávajú vysokú frekvenciu diplomatických návštev, len počas rokov 1997-1999 sa uskutočnilo 1500 výmen na všetkých vládnych

⁸⁴ PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*. str. 41

⁸⁵ China's growing foothold. Radio free Asia. 8.9.2009, dostupné z: <http://www.rfa.org/english/news/laos/expandingties-09082009102237.html>

⁸⁶ SMITH, Anthony. Thailand's Security and the Sino-Thai relationship. *China Brief* Volume: 5 Issue: 3 January 31, 2005, dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=27465](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=27465)

úrovniach.⁸⁷ Z pohľadu Číny by vzťahy s Thajskom mohli byť modelovým vzťahom, ktorý by Čína rada uplatnila aj vo zvyšku Ázie.

Zo skupiny „prímorských“ štátov, ktoré nie sú v tesnom susedstve s Čínou, bolo pre Čínu najväčšou výzvou normalizovať vzťahy s Indonéziou, kde Sukarnov a Suhartov režim od roku 1967 až do roku 1990 využívali potenciálnu komunistickú hrozbu Číny pre ospravedlnenie domácich represíí. V roku 1990 čínsky premiér v rámci svojho turné po JV Ázii navštívil aj Indonéziu a ešte toho roku ju prezident Suharto oplatil. Odvtedy prebieha pravidelná diplomatická výmena, pričom jadrom vzájomných vzťahov je rozvoj infraštruktúry, výskum a obchodná spolupráca. V roku 2005 prezident Chu Ťin-tchao na návšteve v Jakarte deklaroval „strategické partnerstvo“. Napriek tomu hlboko zakorenené podozrenie o zámeroch Číny a konkurencia v snahe udávať tón vývoju v ASEAN robí z Indonézie hlavného potencionálneho oponenta rastúcemu čínskemu vplyvu.⁸⁸

Vzťahy s Malajziou sú veľmi priateľské už od konca 80. rokov, keď vtedajší premiér Mahathir Mohamed nahradil Japonsko Čínou vo svojej vízii regionálneho lídra. Bola to práve Malajzia, ktorá oponovala teórii o čínskej hrozbe a argumentovala, že Čínu je treba zapojiť do regionálnych štruktúr ako ASEAN.

Filipíny boli naopak poslednou krajinou, s ktorou sa podarilo dosiahnuť priateľské politické vzťahy. Reputácia Číny bola poškodená v druhej polovici 90. rokov v súvislosti s teritoriálnymi spormi v Juhočínskom mori. Kontakty sa začali oživovať od roku 1996, a v nasledujúcich rokoch sa Čína snažila vyvarovať akýmkoľvek akciám, ktoré by vo Filipínach opäť vyvolali pocit ohrozenia zo strany Čína. V r. 2004 už prezidentka Gloria Arroyo vyhlásila, že treba oceniť úprimnú snahu Číny stať sa dobrým občanom sveta.⁸⁹ Odvtedy pokračuje séria návštev na vysokej úrovni, a zintenzívnili sa ekonomické i strategické zväzky.

Čína udržiava dobré vzťahy aj so Singapurom, Brunejom i najmladším štátom JV Ázie, Východným Timorom. Singapur, aj keď udržiava s Čínou ekonomické, politické

⁸⁷ PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*, str. 48

⁸⁸ STUART-FOX, Martin. Southeast Asia and China. The Role of History and Culture. *Contemporary Southeast Asia* 26, no. 1 (2004), str. 116-139: 135

⁸⁹ China to play key role in in Philippines Economic, Security Future: Arroyo. Trade Observatory. 7.9.2004. <http://www.iatp.org/tradeobservatory/headlines.cfm?refID=37038>

i kultúrne styky, Čínu nepovažuje za prioritu a dominantné v jeho externých vzťahoch sú Spojené Štáty⁹⁰. Napriek tomu, zdieľa názor, že Čína by mala byť integrovaná do štruktúr JV Ázie a medzi oboma krajinami prebiehajú diplomatické výmeny. Podobne ani pre Brunej a Východný Timor nie je Čína kľúčovým partnerom, napriek tomu Čína sa snaží udržiavať dobré vzťahy s oboma krajinami. S Brunejom prebieha ekonomická spolupráca i štátne návštevy. Čína bola prvou krajinou, ktorá oficiálne uznala samostatný Východný Timor v roku 2002, na čo nadviazala ekonomickou pomocou a spolupracou v oblasti energetických zdrojov.

2.1.2 Multilaterálna diplomacia

Priateľský imidž, ktorý Čína vytvára prostredníctvom bilaterálnych stykov paralelne dopĺňa aj multilaterálnou diplomaciou, ktorá má v JV Ázii, kde od roku 1967 existuje ASEAN, veľký význam. Pre Čínu je ale multilateralizmus pomerne novým prvkom v zahraničnej politike. V minulosti sa Čína multilaterálnym zoskupeniam vyhýbala, azda s výnimkou členstva v OSN od roku 1971. Videla v nich hrozbu toho, že Čína bude ľahkým cieľom útokov väčšiny a bude ostatnými „obklúčená“. Nakoniec však v snahe uniknúť diplomatickej izolovanosti po roku 1989 sa do multilaterálnych štruktúr, hoci s obavami a podozreniami, zapojila. Od tej doby prešla od opatrnosti a defenzívy k veľmi aktívnemu prístupu a multilateralizmus je v súčasnosti jedným zo základov jej ZP. Veľkou výhodou rozhodovacích mechanizmov v spomenutých zoskupeniach je princíp konsenzu, ktorý je pre Čínu zárukou, že nemôžu byť prijaté žiadne rozhodnutia ohrozujúce jej záujmy.

Hlavným multilaterálnym zoskupením v JV Ázii je ASEAN, ktorý zoskupuje 10 štátov JV Ázie. Pred 90. rokmi Čína s ASEAN prakticky žiadne styky neudržiavala. Od roku 1991, sa čínsky minister zahraničných vecí zúčastňoval jednaní ASEAN ako pozorovateľ. V tom istom roku Čína vstúpila do Ázijsko-pacifickej ekonomickej spolupráce (APEC), aby preukázala svoju vôľu liberalizovať svoje trhy a uchádzať sa

⁹⁰ Singapur má s USA významné ekonomické vzťahy, v roku 2003 bola vytvorená zóna voľného obchodu. Hoci sa nejedná o spojenectvo, krajiny spolupracujú aj po bezpečnostnej stránke: boj proti terorizmu, spoločné vojenské cvičenia, obranné technológie (MUSHAHID Ali. Singapore's Balancing Diplomacy: Defence Cooperation with USA, India. IDSS Commentaries, 39/2003, dostupné z: http://dr.ntu.edu.sg/bitstream/handle/10220/4096/RSIS-COMMENT_256.pdf?sequence=1)

o členstvo vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO). V roku 1994 sa zapojila do Regionálneho fóra ASEAN (ARF), ktoré malo reagovať na teritoriálne spory v Juhočínskom mori a zvyšovať dôveru v bezpečnostnej oblasti medzi členmi. Hlavnou motiváciou pre zapojenie Číny boli obavy, že vďaka účasti USA v ARF nadobudne problém Juhočínskeho mora medzinárodný rozmer. Preto sa Čína aj keď s obavami, do činnosti ARF zapojila, aby predišla vzniku podozrenia o zámeroch Číny⁹¹. Svoju vlastnú, aktívnu hru začala ale Čína hrať až po finančnej kríze v roku 1997. V decembri tohto roku zasadal prvý summit ASEAN+1 (ASEAN, Čína) a tiež ASEAN+3 (ASEAN, Čína, Japonsko a Južná Kórea).

V čínskom multilateralizme v JV Ázii môžeme sledovať 2 kanály, ktorými zvyšuje svoju soft power. Predovšetkým, účasťou v multilaterálnych zoskupeniach sa Čína prezentuje ako zodpovedný hráč, ktorý má záujem na mieri a rozvoji v regióne, čo sú hodnoty vlastné všetkým štátom. Významným krokom k zvýšeniu vzájomnej dôvery bolo podpísanie „Deklarácie o správaní strán v Juhočínskom mori“ (*Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea*) v roku 2002. Tento krok môžeme interpretovať aj tak, že Čína v snahe prejavit' svoje priateľské zámery pristúpila k obmedzeniu vlastných záujmov v prospech harmónie celku. Dôležitá je aj jej účasť na boji s netradičnými bezpečnostnými hrozbami. V roku 2002 podpísala Čína a vlády štátov ASEAN „Spojenú deklaráciu o netradičných bezpečnostných otázkach“ (*Joint Declaration on Non-Traditional Security Issues*), v ktorej sa signatári zaviazali spolupracovať a zdieľať informácie v boji proti medzinárodnému zločinu (obchod s drogami a ľuďmi, terorizmus, pašovanie zbraní, pirátstvo atď.) V roku 2003 sa ale ukázalo, že novodobou hrozbou by sa mohli stať aj rôzne infekčné choroby a epidémie. Nezvládnutie počiatku epidémie SARS v očiach štátov JV Ázie ohrozilo imidž Pekingu, ktorý v jej začiatkoch podcenil situáciu a nákaza sa rozšírila aj do Singapuru a Vietnamu. Nakoniec sa ale spolupráca a prísne opatrenia pomohli nákazu potlačiť a Čína vyšla z celej situácie bez väčšej ujmy. V roku 2003 Čína ako jediný externý štát podpísala základný dokument ASEAN, Zmluvu o priateľstve a spolupráci v JV Ázii (*Treaty of*

⁹¹ CHENG-CHWEE Kuik: Multilateralism in China's ASEAN Policy: Its Evolution, Characteristics and Aspiration. *Contemporary Southeast Asia* 27, No 1 (2005): str. 102-122: 106

Amity and Cooperation in Southeast Asia), čím dala jasne najavo zdieľanie spoločných princípov a hodnôt.

Druhým spôsobom, ako čínsky multilateralizmus v JV Ázii zvyšuje jej soft power, je nastavovanie pravidiel regionálneho usporiadania, resp. stanovovanie agendy. Váhavý prístup Číny z prvej polovice 90. rokov je už minulosťou a Čína sa čoraz viac snaží zapojiť do regionálnych organizácií aj vlastnými iniciatívami. Rozvinutie dialógu medzi Čínou a ASEAN, ktorý sa dnes odohráva na množstve úrovni⁹², je tiež predovšetkým výsledok snahy Pekingu.⁹³ Čína presadzuje svoj „Nový bezpečnostný koncept“ (*New Security Concept*) ako model pre bezpečnostné usporiadanie Východnej Ázie po skončení Studenej vojny⁹⁴. V roku 2003 prišla s návrhom rozšíriť agendu ASEAN+3, ktorá bola pôvodne ekonomická, aj o politické a bezpečnostné otázky. Najvýznamnejšou iniciatívou Číny bol návrh na vytvorenie zóny voľného obchodu do roku 2010 medzi Čínou, Brunejom, Indonéziou, Malajziou, Filipínami, Singapurom a Thajskom, od roku 2015 sa majú pripojiť Kambodža, Vietnam, Laos a Barma. Bude tým vytvorený najväčší jednotný trh na svete s 1,7 mld. spotrebiteľov.

Aby ale nevznikol dojem že Čína je jediným a hlavným ťahúňom vývoja v ASEAN treba dodať, že samotné štáty ASEAN vidia v multilaterálnej spolupráci spôsob ako sa „udržať v sedle“ a stanovovať normy a postupy vo Východnej Ázii. Aj keď ASEAN je hlavne a predovšetkým spolk štátov JV Ázie, vplyv Číny už mení preferencie samotných členských krajín ASEAN. Na prvom zasadaní Východoázijského summitu (EAS)⁹⁵ sa napríklad jasne ukázalo, ako Čína dokáže tvarovať preferencie ostatných. Japonský návrh na prizvanie USA ako pozorovateľa nebol schválený, inými slovami, viaceré krajiny sa zdráhali prejať tie záujmy, ktoré by neboli pochuti Pekingu.⁹⁶

⁹² Napríklad diplomacia, obchod, médiá, mládež, vzdelanie, výskum, energetika, infraštruktúra atd.

⁹³ CHENG-CHWEE Kuik: Multilateralism in China's ASEAN Policy: Its Evolution, Characteristics and Aspiration. *Contemporary Southeast Asia* 27, No 1 (2005), str.102-122: 116.

⁹⁴ CAPIE David – EVANS Paul. The Asia-Pacific Security Lexicon. ISEAS Singapore 2002. str. 175 In CHENG-CHWEE Kuik: Multilateralism in China's ASEAN Policy: Its Evolution, Characteristics and Aspiration, str. 108

⁹⁵ EAS bol založený ako fórum pre dialóg o širokých strategických, politických a ekonomických otázkach. Prvý summit EAS sa konal v roku 2005. Členmi sú štáty ASEAN + 3, Austrália, India a Nový Zéland.

⁹⁶ China's Power Play in Asia. *Asian Wall Street Journal*, July 29, 2005 In DING, Sheng. *Dragon's Hidden Wings*, str. 135

2.1.3 Štýl diplomacie

Nielen intenzita vzájomných kontaktov a neustále opakovaná formula mierového spolunažívania, obojstranne výhodnej „win-win“⁹⁷ spolupráce a dobrého susedstva menia obraz Číny v JV Ázii. Kurlantzick zdôrazňuje, zmenu štýlu čínskej diplomacie, a to v niekoľkých smeroch. Za prvé, predovšetkým malé krajiny veľmi oceňujú vážnosť, s akou sú ich politickí lídri prijímaní v Pekingu. Čína má rešpekt aj pre tie najmenšie národy, zatiaľ čo Washington preferuje nadväzovanie kontaktov len s najdôležitejšími aktérmi.⁹⁸ V porovnaní s nezaujmom Washingtonu sa potom pozornosť a štedrosť Číny môže zdať ohromujúca. Kurlantzick uvádza ako dobrý príklad Laos, chudobnú krajinu so 6 mil. obyvateľov, na ktorú USA uvalili sankcie za porušovanie ľudských práv, aj keď stav ľudských práv je porovnateľný s krajinami, s ktorými USA obchoduje⁹⁹. Nie je potom prekvapujúce, že dovtedy nikým nepovšimnutý Laos si záujem zo strany Číny vysoko cení.

Štáty JV Ázie vnímajú veľmi negatívne, že napr. USA vysielajú do krajín často len nízko postavených úradníkov. Taktickým krokom čínskej diplomacie je preto vysielanie politických predstaviteľov na seniorských postoch do krajín JV Ázie. Napríklad Kambodžu a Thajsko počas rokov 2004-2005 navštívilo dvakrát viac čínskych vysokopostavených úradníkov ako amerických.¹⁰⁰ Čína tak v očiach svojich susedov nepochybne pôsobí ako partner, ktorý im prikladá viac dôležitosti a úcty, čo sa potom prejaví v celkovej atraktivite Číny.

Ďalšou zbraňou čínskych diplomatov je ich dokonalá znalosť miestneho prostredia i reči. Čína totiž na rozdiel od iných štátov vysielajú opakovane tie isté osoby do jedného štátu, aby nadviazali osobné kontakty a zoznámili sa s miestnymi podmienkami. Než sa stanú vyslancami, sú dokonale zoznámení so svojím pôsobiskom a pomermi hostiteľskej krajiny.

⁹⁷ „Win-win“ označuje situáciu, z ktorej profitujú obe strany.

⁹⁸ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*. Str. 58

⁹⁹ Tamtiež, str. 59

¹⁰⁰ Tamtiež, str. 67

Štýl čínskej diplomacie sa prejavuje aj vo vystúpeniach na medzinárodných fórach, kde sa bezprostredne prejavuje rozdiel medzi Čínou na jednej strane a USA a Japonskom na strane druhej.

Keď Hu navštívil Ázijsko-Pacifický summit v októbri 2003, podával ruku a používal jemný jazyk spolupráce. Naopak, George Bush prišiel s tvrdou bezpečnostnou rétorikou a tradičným štýlom veľmoci presadzujúcej svoje vlastné spôsoby.¹⁰¹

Štýl diplomacie sa stal jedným z dôležitých nástrojov soft power v JV Ázii. Čínski diplomati svojím prístupom, tónom i obsahom verejných prejavov, ako aj svojou znalosťou lokálnej reči a miestnej politiky si získavajú priazeň domácich v krajinách JV Ázie.

2.2 Zahraniční študenti

Počet zahraničných študentov na čínskych univerzitách sa každoročne zvyšuje, pričom študenti z Ázie tvoria vyše 70 percent celkového počtu. Študenti z juhovýchodnej Ázie síce netvoria väčšinu ázijských študentov (prvé priečky obsadzujú Južná Kórea a Japonsko) ale Vietnam, Thajsko a Indonézia sa v posledných rokoch neustále držia v prvej desiatke krajín, ktoré vysielajú najviac študentov do Číny. Podľa zástupcu ministra školstva Chao Pinga, v roku 2009 študuje v Číne celkovo 34735 študentov z krajín ASEAN.¹⁰²

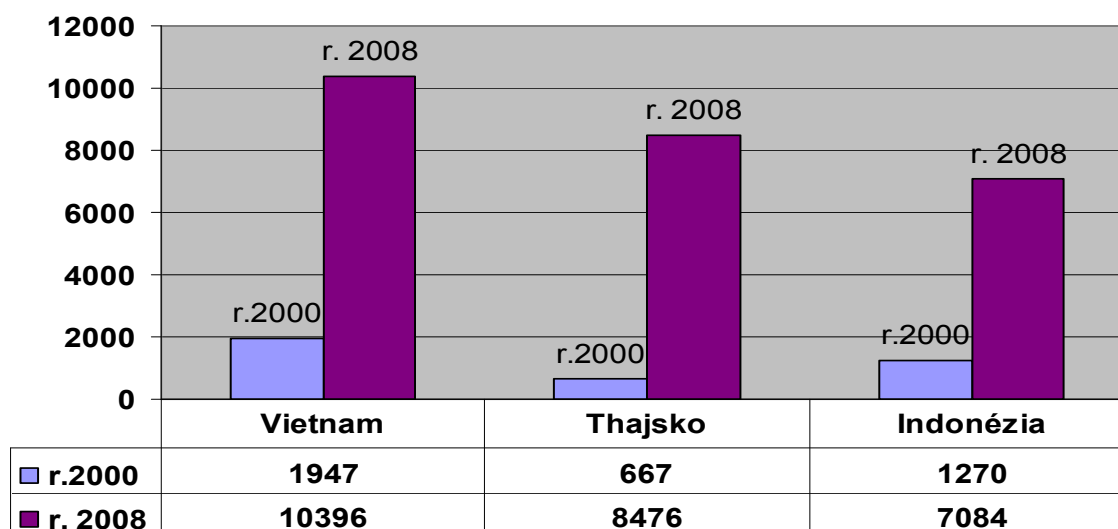
Graf č. 2 zobrazuje nárast počtu študentov z Vietnamu, Thajska a Indonézie medzi rokmi 2000 a 2008. Najvyšší, viac než 12-násobný nárast počtu študentov pritom zaznamenalo Thajsko. Okrem absolútnych čísiel sa zvyšuje aj ich percentuálny podiel, v roku 2000 tvorili študenti z týchto troch krajín 7,4 percenta všetkých zahraničných študentov, v roku 2008 to bolo 11,6 percenta.¹⁰³

¹⁰¹ „When Hu visited an Asia-Pacific summit in October 2003, he pressed the flesh and used the soothing language of co-operation. By contrast, George Bush came in with heavy security and the old traditional style of the superpower demanding its way.“ KURLANTZICK, Joshua. China's Chance. Prospect Magazine, 108 In PERCIVAL Bronson, *The Dragon Looks South*. Str. 114

¹⁰² Vice Minister Hao Ping addressed a Speech on the Opening Ceremony, China-ASEAN Education Information Network, 9.8.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185.jsessionid=89C10A76A464288E0E3C0A100D654CF7

¹⁰³ Vypočítané z: China Education Yearbook 2009, dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml;

**Graf č.2: Počet študentov z vybraných krajín JV Ázie študujúcich v Číne
v rokoch 2000 a 2008**



Zdroj: spracované podľa:

China Education Yearbook 2009, dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml

International Students in China. The People's Government of Zhejiang Province, dostupné z: <http://www.zhejiang.gov.cn/zjforeign/english/node666/node982/node1008/userobject1ai5684.html>

V súlade so všeobecným trendom zvyšovania počtu študentov ocenených vládnyimi štipendiami, Čína zvyšuje počet štipendií pre študentov z krajín ASEAN. Na rok 2009/10 vyčlenila 1200 štipendií¹⁰⁴ pre týchto študentov. Čínska snaha pritiahnuť viac medzinárodných študentov sa navyše odohráva práve v čase, keď Tchaj-wan a USA, obľúbené destinácie študentov z JV Ázie, prílev študentov do svojich krajín obmedzujú. Tchaj-wan obmedzil udeľovanie štipendií z finančných dôvodov, USA zase v súvislosti s teroristickými útokmi v r.2001 zaviedli prísnejšiu vízovú politiku pre študentov

International Students in China. The People's Government of Zhejiang Province, dostupné z: <http://www.zhejiang.gov.cn/zjforeign/english/node666/node982/node1008/userobject1ai5684.html>

¹⁰⁴ Vice-Minister Hao Ping Addressed a Speech on the Opening Ceremony. China-ASEAN Education Information Network, 9.8.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185

z rozvojových krajín. Napríklad počet indonézskeho študentov v USA v roku 2003 sa znížil o 20 % oproti roku 2002.¹⁰⁵

V Kambodži Čína vytvorila systém odmeňovania študentov s dobrými výsledkami, ktorí študujú na školách dotovaných Čínou. Tí dostanú finančnú pomoc od Číny, aby mohli pokračovať v štúdiu na čínskych školách.¹⁰⁶ Zdá sa, že nový magnetizmus čínskeho vzdelávania vnímajú aj samotné vlády štátov JV Ázie. Singapurská vláda napríklad tradične udeľovala excelentným študentom štipendiá pre štúdium v USA. Dnes prebiehajú zároveň paralelné programy, ktoré vysielajú rovnaké množstvo študentov do Číny a Indie.

V snahe zviditeľniť čínske univerzity pre zahraničných študentov rozvinula Čína spoluprácu vo vzdelaní medzi Čínou a ASEAN. Základ pre spoluprácu položil tzv. „Program akademickej spolupráce a výmen medzi Čínou a ASEAN“ (*ASEAN-China Academic Cooperation and Exchange Programme*), prijatý v roku 2000. Obe strany sa zaviazali spolupracovať na rozvoji ľudských zdrojov prostredníctvom akademických aktivít.¹⁰⁷ V posledných dvoch rokoch sa pod záštitou čínskeho ministerstva zahraničných vecí a ministerstva školstva konali už 2 ročníky tzv. „Týždňa spolupráce vo vzdelaní medzi Čínou a ASEAN“ (*China-ASEAN Education Cooperation Week*). Tento projekt, na ktorom sa okrem politikov zúčastňujú aj univerzitní profesori a študenti, má zvýšiť vzájomnú dôveru a prispieť k zlepšeniu výmen a spolupráce vo vzdelávaní medzi oboma stranami.

Čínske univerzity sa aktívne zúčastňujú vzdelávacích veľtrhov v krajinách JV Ázie, a zdá sa, že záujem o štúdium v Číne je veľký. V Jakarte sa koná veľtrh čínskeho vzdelávania každoročne od r. 2002, vo Vietname od roku 2004 a najnovšie sa v roku 2008 predstavili čínske univerzity i v Bruneji. Na medzinárodnom veľtrhu vzdelania v thajskom

¹⁰⁵ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 70

¹⁰⁶ Tamtiež, str. 71

¹⁰⁷ ASEAN-China Cooperation and Exchange Programme, China ASEAN Education Information Network. 6.3.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/44/read/759

Bangkoku v r.2008 zaznamenal tzv. CHIWEST, systém elektronických prihlášok na čínske školy, veľký záujem zo strany študentov¹⁰⁸.

Okrem spolupráce s ASEAN ako celkom sa Čína snaží vnieť problematiku spolupráce vo vzdelaní aj do bilaterálnych vzťahov. V roku 2008 uzavrela Čína sériu medzivládnych dohôd so štátmi JV Ázie o spolupráci v oblasti vzdelania a kultúry: Čínsko-kambodžská dohoda o spolupráci v oblasti vzdelania (2008), Čínsko-singapurská dohoda o spolupráci v oblasti vzdelania (2009), Čínsko-vietnamská dohoda o vzájomnom uznávaní kvalifikácie a akademických titulov (2009) a Čínsko-thajská dohoda o spolupráci v oblasti vzdelania (2009).¹⁰⁹

2.3 Jazykové a kultúrne inštitúty

Ďalším účinným prostriedkom, ako priblížiť čínsku kultúru a jazyk JV Ázii, je výučba čínskeho jazyka a prezentácia čínskej kultúry v zahraničí, predovšetkým prostredníctvom Konfuciových inštitútov. Tento spôsob má minimálne tú výhodu, že na rozdiel od obmedzeného počtu študentov, ktorí majú možnosť štúdia na čínskych školách, kultúrne a jazykové inštitúty oslovujú širokú verejnosť.

Údaje o presnom počte Konfuciových inštitútov sa líšia. Podľa viceministra školstva Hao Pinga od roku 2005 do súčasnosti vzniklo v JV Ázii spolu 18 Konfuciových inštitútov a 14 Konfuciových tried (*Confucius Classrooms*), do ktorých sa zapísalo až 60.000 študentov.¹¹⁰ Podľa oficiálnej stránky Hanban však v súčasnosti existuje 20 Konfuciových inštitútov v JV Ázii¹¹¹ Rozdiely pravdepodobne vyplývajú zo špeciálneho statusu niektorých inštitúcií (ako Konfuciova škola (*Confucius School*) v Singapure, ktorá nie je ani inštitútom ani triedou). Tzv. Kongzi Inštitút v Indonézii zase nenesie názov „Konfuciov inštitút“ aj keď plní rovnaké funkcie. Konfuciove inštitúty, okrem

¹⁰⁸ Thailand International Education Exhibition Ended, Chiwest most favoured. China's University and College Admission System. 13.10.2009, dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-10-13/page_268.shtml

¹⁰⁹ Vice-Minister Hao Ping Addressed a Speech on the Opening Ceremony. China-ASEAN Education Information Network, 9.8.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185

¹¹⁰ Tamtiež.

¹¹¹ Confucius Institutes in Asia. Hanban, dostupné z: http://english.hanban.org/kzxy_list.php?state1=Asia

poskytovania výučby udeľujú aj štipendiá pre štúdium jazyka priamo v Číne. V roku 2009 udelili 1400 štipendií študentom pre zdokonalenie čínštiny priamo v Číne¹¹².

So šírením mandarínskej čínštiny súvisí aj práca čínskych lektorov, ktorí prichádzajú vyučovať do zahraničia. Doteraz Čína vyslala vyše 5000 dobrovoľných učiteľov čínštiny do 10 štátov ASEAN a takmer 3000 lektorov, ktorí mali vyučovať učiteľov čínštiny v týchto krajinách. Navyše, Čína poskytla viac ako 2300 zahraničným učiteľom čínštiny jazykovú výučbu priamo v Číne¹¹³. Na záujem o čínštinu reagujú aj univerzity v krajinách JV Ázie: napríklad prestížna Univerzita Indonézie zriadila katedru sinológie a pod záštitou ASEAN bolo zriadené ASEAN centrum súčasných čínskych štúdií v Hanoji.¹¹⁴

Zdá sa, že krajinou, ktorá je momentálne najviac nadchnutá čínskou kultúrou, je Thajsko. Na jar v roku 2009 vyslal Peking na žiadosť Bangkoku do krajiny ďalšiu skupinu dobrovoľných učiteľov čínštiny, a ich celkový počet v Thajsku tak prekročil 1000. V súčasnosti až 1105 škôl a univerzít zaviedlo výučbu mandarínskej čínštiny a počet Thajčanov, ktorí študujú čínštinu sa pohybuje okolo 400.000.¹¹⁵ Rozmery, v ktorých sa Čína rozmáha v Thajsku sú zatiaľ neporovnateľné s ostatnými krajinami. V Indonézii napríklad v súčasnosti pôsobí len asi 100 čínskych dobrovoľných učiteľov, aj keď dopyt po nich sa zväčšuje.¹¹⁶

Distribúcia Konfuciových inštitútov v JV Ázii ale nie je rovnomerná a až 12 inštitútov a 11 tried sa nachádza v Thajsku. Ostatné sú v Singapure, Malajzii, Indonézii, Filipínach a Barme (viď príloha). Navyše, berúc do úvahy 282 Konfuciových inštitútov celosvetovo, a 25 inštitútov v Japonsku a Južnej Kórei, v JV Ázii zatiaľ neuplatnila naplno svoj potenciál v oblasti propagácie čínštiny. Na druhej strane, dynamický rast počtu týchto inštitútov sľubuje, že Čína sa bude snažiť, aby inštitúty naďalej pribúdali.

¹¹² Running Universities with International Vision. China-ASEAN Information Education Network, dostupné z:

http://210.40.3.82/en_US/2/93/read/1177.jsessionid=63773EB8D17692EA618936A9C60099D0

¹¹³ Vice Minister Hao Ping addressed a Speech on the Opening Ceremony, China-ASEAN Information Education Network. 9.8.2009, dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185

¹¹⁴ PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*. Str. 120

¹¹⁵ Another 1000 Volunteers To Teach Mandarin in Thailand. Xinhuanet, 24.5.2009. dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/2009-05/24/content_11427411.htm

¹¹⁶ China-Indonesia Cooperation in Education very profound. Study-In-China.org. dostupné z: <http://www.study-in-china.org/ChinaEducation/NewsOpinion/2009102174244917.htm>

2.4 Ostatné nástroje kultúry

Okrem vzdelania a jazyka, ktoré spadajú pod tzv. vysokú kultúru, uplatňuje Čína svoju soft power aj prostredníctvom populárnej kultúry. Tento vplyv sa dá len veľmi ťažko zmerať, nadšené hlasy hovoria o fascinácii mládeže krajín ASEAN čínskymi filmami, populárnou hudbou a televíznymi seriálmi, aj keď nie je jasné, či táto kultúra pramení z ČLR alebo z Hongkongu, poprípade Tchaj-wanu. Spojené „čínske“ projekty ako filmy *Tiger a drak* (2000) alebo *Hrdina* (2002) dodali veľký impulz čínskej populárnej kultúre. Okrem toho, názvy čínskych spotrebných značiek sú čoraz rozšírenejšie a známejšie v krajinách ASEAN.¹¹⁷ Zároveň sa oživuje záujem o tradičné kultúrne produkty, ako čínska medicína, bojové umenia, akupunktúra, feng šuej a čínska kuchyňa. Na druhej strane ale existujú aj hlasy, ktoré sa o rastúcom vplyve čínskej populárnej kultúry vyjadrujú opatrnejšie, zdôrazňujúc, že USA má stále Hollywoodske filmy a MTV, ktoré sú ľahšie exportovateľné. Vietnamský pozorovateľ sa o novej čínskej kultúrnej invázii vo Vietname zase vyjadril, že čínska hudba a televízia je „tak trochu nudná“.¹¹⁸

V súvislosti s čínskou soft power v JV Ázii sa hovorí aj o etnických Číňanoch¹¹⁹. Presné údaje o počte etnických Číňanov neexistujú, odhady z roku 1999 hovoria o 23 miliónoch. Číňania JV Ázie zároveň predstavujú až 80% svetovej diaspóry. Zastúpenie etnických Číňanov v jednotlivých krajinách je rôzne, v Singapure tvoria vyše 70-percentnú väčšinu, v Malajzii až 25%. V absolútnych číslach ale najviac etnických Číňanov žije v Indonézii (6,3 mil.), Malajzii (5,5 mil.) a Thajsku (5,2 mil.).¹²⁰ Okrem emigrantov zo starších vln sa v JV Ázii nachádzajú aj etnickí Číňania z čerstvejších vln, predovšetkým v Kambodži, Barme a Laose.

¹¹⁷ Solidifying China's Regional Partnership, China Daily, 15.5.2004, dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-05/15/content_331005.htm

¹¹⁸ Percival interview with a senior official at an academic institute, Hanoi. In PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*, str.120.

¹¹⁹ V Číne žije 56 etník, Chanovia tvoria najväčšiu 92% skupinu. V textoch o zahraničných Číňanoch zväčša autori neuvádzajú etnikum zahraničných Číňanov, dá sa ale predpokladať, že sa taktiež jedná väčšinovo o chanské etnikum.

¹²⁰ ARMSTRONG Jocelyn – ARMSTRONG Warwick – MULLINER Kent. Chinese Populations in Contemporary Southeast Asian Societies, Identities, Interdependence and International Influence. VA: Curzon Press 2001. In PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*, str. 122

Ak hovoríme o čínskej soft power v súvislosti s etnickými Číňanmi, môžeme sa na čínske aktivity dívať z 2 pohľadov: z pohľadu samotných etnických Číňanov a z pohľadu väčšinového obyvateľstva.

Z pohľadu čínskych menšín sa Číne darí realizovať svoj vplyv predovšetkým po kultúrnej stránke. Aj keď tieto menšiny žijú v nových krajinách niekedy po stáročia a cítia príslušnosť k svojim novým národom, dodržiavajú čínske tradície a prenášajú z generácie na generáciu znalosť čínštiny. Túžba udržať si vlastnú kultúrnu autonómiu hrá dôležitú úlohu v projekcii čínskej soft power prostredníctvom kultúry a jazyka: etnickí Číňania dodržiavajú zvyky, ovládajú čínštinu, deti navštevujú čínske nedeľné školy. Čo chýbalo až do 90. rokov bol kontakt so starou domovinou. Z politických dôvodov sa etnickí Číňania od komunistickej krajiny dištancovali.

V posledných rokoch sa ale kontakty medzi etnickými Číňanmi a ich rodnou krajinou, ktoré boli po 25 rokov takmer vyhasnuté, oživil. Motivácií pre obnovenie vzťahov bolo niekoľko, v prvom rade v nich Čína videla ekonomický potenciál pre vlastný rozvoj Číny a podporovala prílev kapitálu od zahraničných Číňanov do Číny. Etnickí Číňania sa totiž v mnohých krajinách vypracovali na úroveň významných magnátov, ovládajúcich ekonomiky krajín. V Thajsku, Filipínach, Indonézii, Singapure: čínske komunity majú významný vplyv v ekonomike, len v Indonézii, kde predstavujú 3% obyvateľstva kontrolujú až 80% ekonomiky.¹²¹ Čína zároveň pochopila, že etnickí Číňania sú dôležitým zdrojom šírenia čínskeho vplyvu, preto bolo nutné nanovo vybudovať kontakty s čínskymi menšinami. Čínske vedenie v zvýšenej miere organizuje stretnutia čínskych ministrov s čínskymi komunitami v zahraničí. Peking podporuje návštevy zahraničných Číňanov v Číne, letné tábory pre deti, či vydávanie učebníc. V roku 2000 čínsky „Úrad pre záležitosti zahraničných Číňanov“ (*Office of Overseas Chinese Affairs*) vytvoril z univerzity v Nankingu základňu jazykovej výučby pre zahraničných Číňanov¹²². Všetky tieto kroky smerujú k podpore národného cítenia a pocitu spätosti s Čínou.

Súčasťou novej politiky k zahraničným Číňanom je tiež vytvorenie takých vzťahov s hlavnými čínskymi magnátmi, ktoré by verejne podporovali Peking. Ovplyvnenie lídrov

¹²¹ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 75

¹²² DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings*, str. 122

menšín potom pomáha rozšíreniu pozitívneho pohľadu na Čínu do širšej čínskej komunity a orientáciu na Čínu v ekonomických vzťahoch.¹²³

Z pohľadu krajiny ako celku je zvyšovanie soft power prostredníctvom etnických Číňanov otázne. Kultúrne výmeny etnických Číňanov s niekdajšou vlasťou asi nebudú mať veľký význam, berúc do úvahy ich pomerne nízke percentuálne zastúpenie vo väčšine krajín. Okrem toho, etnickí Číňania majú len veľmi malý podiel na politických a diplomatických aktivitách svojich štátov.¹²⁴ Navyše, čínski emigranti sa v minulosti netešili v host'ovských krajinách veľkej popularite. Na druhej strane, Čína sa v posledných rokoch začala správať zdržanlivejšie v prípade, že štáty prijmu opatrenia poškodzujúce etnických Číňanov, a túto otázku podriadila všeobecným záujmom. Preto reakcia Číny na nepokoje v Indonézii orientované proti etnickým Číňanom v 90. rokoch bola pomerne mierna a prišla so značným oneskorením.¹²⁵ Výsledkom je, že protičínske nálady utíchajú. Ak Čína zotrvá vo svojej zdržanlivosti a čínske menšiny budú pokračovať vo svojej integrácii do miestnych spoločností, mohli by v budúcnosti slúžiť ako zlatý most medzi Čínou a krajinami ASEAN.¹²⁶

2.5 Zahraničná pomoc

Okrem nástrojov kultúry, vzdelania a jazyka sa Čína snaží zvyšovať svoju atraktivitu aj prostredníctvom hospodárskej pomoci. V JV Ázii, ktorá je tvorená predovšetkým rozvojovými krajinami, má Čína pre uplatňovanie tohto nástroja pomerne široké možnosti. Ako bolo spomenuté, čínska zahraničná pomoc nezodpovedá oficiálnej rozvojovej pomoci a spočíva predovšetkým vo zvýhodnených pôžičkách a investíciách do rozvoja infraštruktúry a do výskumu a ťažby prírodných zdrojov. Najväčším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej pomoci JV Ázii je dlhodobo Japonsko.¹²⁷ Pri zohľadnení všetkých foriem rozvojovej pomoci prítieklo v rokoch 2002-2007 do krajín

¹²³ KURLANTZICK, Joshua. Tamtiež, str. 77

¹²⁴ PERCIVAL, Bronson: *The Dragon Looks South*, str 122-125.

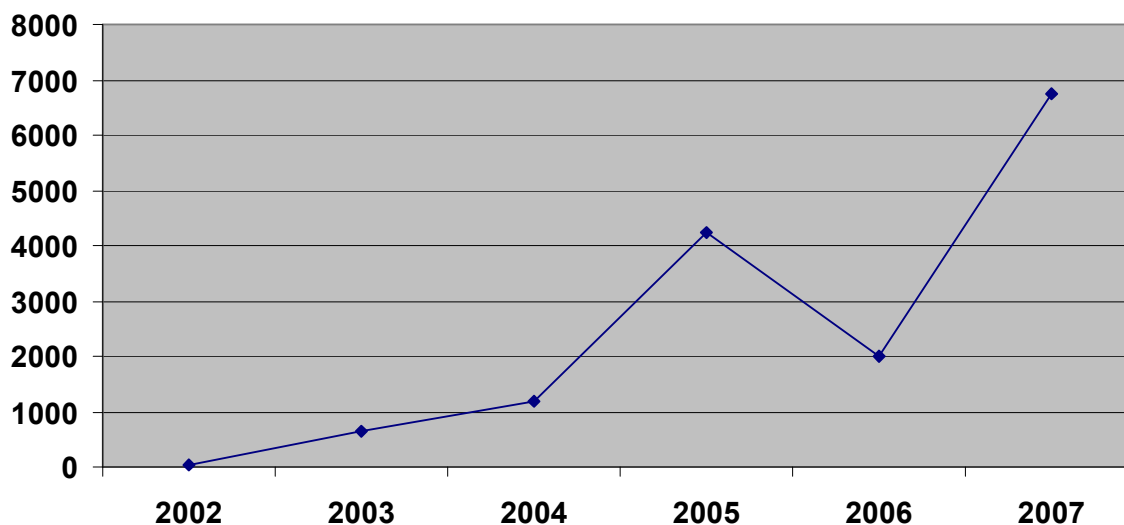
¹²⁵ Tamtiež, str. 123

¹²⁶ SURYADINATA, Leo: China and Ethnic Chinese in ASEAN. Post Cold War Development, 364. In PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South.*, str. 125

¹²⁷ Dáta do roku 2006. Vid' Japan's ODA Data by Country. Ministry of Foreign Affairs of Japan, dostupné z: http://www.mofa.go.jp/policy/oda/data/01ap_ea01.html

JV Ázie spolu až 14,8 mld. USD čínskej pomoci¹²⁸. Graf č. 3 znázorňuje vývoj objemu zahraničnej pomoci JV Ázii v rokoch 2002 až 2007. Zatiaľ čo v roku 2002 dosahovala výška pomoci len 36 mil. USD, v roku 2007 sa jednalo o takmer 7 miliárd. Jediný rok, kedy objem pomoci zaznamenal medziročný pokles, bol rok 2006.

Graf č.3: Zahraničná pomoc Číny JV Ázii v rokoch 2002-2007 (mil. USD)



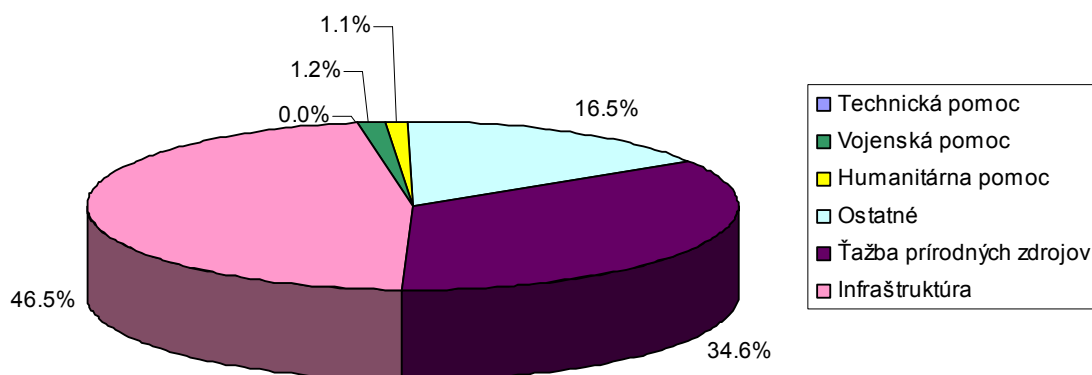
Zdroj: NYU Wagner School, Understanding Chinese Foreign Aid: A Look at China's Development Assistance to Africa, Southeast Asia, and Latin America, April 25, 2008. In LUM Thomas: a kol. China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia. CRS Report for the Congress, 2009, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

Zastúpenie jednotlivých typov zahraničnej pomoci JV Ázie znázorňuje graf č. 4. Najviac, vyše 43% ide na infraštruktúru, druhé miesto zastávajú projekty spojené s výskumom prírodných zdrojov. Humanitárna, technická a vojenská pomoc tvoria necelé 3%. Aj keď odvetvia, do ktorých smeruje čínska pomoc, svedčia o tom, že Čína pri jej rozdeľovaní hľadá na svoje vlastné záujmy (infraštruktúra, energetické zdroje), nie je prvou krajinou, ktorá pri udeľovaní pomoci zohľadňuje aj vlastné záujmy. Podobne aj japonská

¹²⁸ LUM, Thomas a kol. *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia*, Congressional Research Service Report for the Congress No. R40361, 2009. str. 17, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

zahraničná pomoc kládla v minulosti dôraz na infraštruktúru a väzby s vlastnou ekonomikou.¹²⁹

Graf č. 4: Zahraničná pomoc JV Ázii v rokoch 2002-2007 podľa typu



Zdroj: NYU Wagner School, *Understanding Chinese Foreign Aid: A Look at China's Development Assistance to Africa, Southeast Asia, and Latin America*, April 25, 2008. In . In LUM Thomas: a kol. *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia*. CRS Report for the Congress, 2009, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

K premene čínskych aktivít v oblasti zahraničnej pomoci na reálne zvýšenie soft power prispieva uznanie a vďačnosť obdarovaných krajín, ktoré často presahujú skutočnú výšku pomoci. Je to spôsobené niekoľkými faktormi. Čína sama je rozvojová krajina a preto jej pomoc iným rozvojovým krajinám je prezentovaná ako vlastná obeta. Ďalej, Čína je relatívne nový darca pomoci, zatiaľ čo pomoc USA a Japonska sa stala akoby samozrejmosťou. Všetky tieto faktory prispeli napríklad k tomu, že čínsky príspevok 95 mil. USD z celkovej 1 mld. USD pre krajiny postihnuté tsunami v roku 2004, podporený kvetnatými kondolenciami vládami postihnutých krajín zaujal pozornosť väčšiny médií a Čína sa tak napriek relatívne nízkemu príspevku stala symbolom štedrosti. Ďalším dôvodom, prečo čínska pomoc vyvoláva tak pozitívne reakcie je investícia do

¹²⁹ Edward J. Lincoln, "Japan: Using Power Narrowly," Council on Foreign Relations, Winter 2003 In LUM, Thomas a kol. *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia*, str. 2

viditeľných, prominentných projektov, ako budova parlamentu v Kambodži, hlavný dopravný ťah vo Vientiane alebo laoské nemocnice¹³⁰.

Veľká časť pomoci plynie do krajín tzv. „zadného dvora“ Číny: Barmy, Vietnamu, Laosu a Kambodže. Čínska pomoc ďaleko presahuje americkú pomoc v Kambodži, v Laose ju presahuje trojnásobne.¹³¹ Do Barmy pre sankcie nesmeruje takmer žiadna pomoc zo strany USA.¹³² Pomoc týmto krajinám pozostáva predovšetkým z prostriedkov na rozvoj infraštruktúry a výskum prírodných zdrojov a surovín, ale aj na poľnohospodárstvo, a iné rozvojové projekty. V posledných rokoch sa ale spolupráca rozširuje aj na boj proti obchodu s narkotikami či pašovaniu ľudí, hlavne v pohraničných oblastiach. Pre Barmu je Čína najdôležitejším zdrojom zahraničnej pomoci a podľa niektorých štúdií mohla od roku 1988 Barmu poskytnúť až 5 mld. USD na výskum nerastných zdrojov, ťažbu ropy a zemného plynu, poľnohospodárske projekty a rozvoj vodnej energie.¹³³ V roku 2003 po tom, čo USA uvalili na Barmu hospodárske sankcie, ponúkol Peking svojmu južnému susedovi pôžičku vo výške 200 mil. USD.

Kambodža je prijímateľom pôžičiek na výstavbu infraštruktúry, verejné práce a projekty využitia vodnej energie. V roku 2002 jej Čína odpustila väčšinu dlhov a v roku 2006 jej čínska vláda sľúbila pôžičku vo výške 600 mil. USD. Navyše v roku 2007 Čína po prvýkrát pristúpila k spolupráci s oficiálnym koordinátorom rozvojovej pomoci, tzv. „*Consultative Group for Cambodia*“ a z celkového balíka 689 mil. USD plynúcich z rôznych krajín sa podieľala sumou 91,5 mil. USD.¹³⁴ Na roky 2007-2009 prisľúbila

¹³⁰ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str.99 a 103

¹³¹ YEP, Henry: China's Foreign Aid to Asia. National defense university, 2006. In KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 98

¹³² Zahraničná pomoc USA v rokoch 2006-2008 sa pohybuje rádovo v sumách 13-18 miliónov USD ročne. Väčšina prostriedkov ale smeruje do podpory barmských demokratických organizácií mimo územia Barmy a na humanitárnu pomoc pre ľudí vystáňovaných do východných oblastí krajiny. Vid' LUM Thomas. *US Foreign Aid To East and South Asia: Selected Recipients*. CRS Report for Congress 2008, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31362.pdf>

¹³³ Jeffrey York, "The Junta's Enablers," *International News*, October 6, 2007; David Steinberg, "Burma: Feel-Good U.S. Sanctions Wrongheaded," *Yale Global Online*, May 19, 2004; [http://www.narinjara.com/Reports/BReport.ASP]. In LUM, Thomas- MORRISON Wayne- VAUGHN Bruce. *China's Soft Power in Southeast Asia*. CRS Report for Congress, 2008. str. 6, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34310.pdf>

¹³⁴ Ker Munthit, "Donor's Pledge \$689 million in Aid for Cambodia," Associated Press Newswires, June 20, 2007 In Congressional Research Service (Library of Congress): *China's Foreign Policy and "Soft Power" in South America, Asia and Africa*. Washington: U.S. Government Printing Office 2008, str. 107. dostupné z: http://fas.org/irp/congress/2008_rpt/crs-china.pdf

spolu 236 mil. USD pomoci.¹³⁵ Čínska zahraničná pomoc Laosu smeruje hlavne do infraštruktúry a projektov vodnej energie, do Laosu ale okrem finančných prostriedkov smerujú aj čínski dobrovoľníci v oblasti medicíny, vzdelania a poľnohospodárstva. Medzi rokmi 1988-2001 poskytla Čína Laosu pomoc v objeme až 1,7 mld. USD, pričom v roku 2003 bola väčšina dlhu odpustená.¹³⁶ V roku 2006 ponúkol Chu Ťin-tchao odpustenie dlhu a ekonomickú a technickú spoluprácu v celkovej výške 45 mil. USD.

Vo Vietname smeruje čínska pomoc do výstavby železníc, vodných elektrární a konštrukcie lodí. Napriek tomu, že objemy pomoci nie sú zanedbateľné, čínsky vplyv je tu relatívne obmedzený.¹³⁷ V roku 2002 poskytol Peking Vietnamu pôžičku vo výške 40 mil. USD. Podobne ako v prípade Laosu, aj Vietnamu Čína ponúkla odpustenie časti dlhov v roku 2003. V roku 2005 Peking poskytol 200 mil. USD vo forme pôžičiek a grantov.¹³⁸

Z bohatších krajín JV Ázie prúdi najviac rozvojovej pomoci Filipínam a Indonézii. Čínska pomoc Filipínam je podľa niektorých zdrojov až 4 krát vyššia než americká.¹³⁹ Za roky 2002-2007 dosiahla celková výška pomoci až 5,4 mld. USD¹⁴⁰, pričom väčšina prostriedkov bola venovaná do rozvoja infraštruktúry a ťažby. Indonézii poskytuje Čína zvýhodnené pôžičky, napr. v roku 2005 Peking prisľúbil 300 mil. USD k už existujúcej 400 mil. USD pôžičke¹⁴¹. Tieto prostriedky mali byť určené pre výstavbu železníc, elektrární a vodnej priehrady.

¹³⁵ Economist Intelligence Unit, Country Report: Cambodia, September 2007 In Congressional Research Service (Library of Congress): *China's Foreign Policy and Soft Power in South America, Asia and Africa*, str. 107

¹³⁶ STOREY, Ian. China and Vietnam's Tug of War over Laos. *China Brief*. Volume 5, Issue 13. 6.6. 2005, dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=30496](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=30496)

¹³⁷ LUM, Thomas- MORRISON Wayne - VAUGHN Bruce. *China's Soft Power in Southeast Asia*. CRS Report for Congress, 2008. str. 7, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34310.pdf>

¹³⁸ "Vietnam to Borrow Nearly 200 Mln U.S. Dollars from China: Report," People's Daily Online, October 30, 2005. In LUM, Thomas a kol.: *Comparing Global Influence: China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World*, CRS Report for Congress, 2008, str.86, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34620.pdf>

¹³⁹ YEP, Henry: China's Foreign Aid to Asia. National defense university, 2006. In KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 98

¹⁴⁰ NYU Wagner School, Understanding Chinese Foreign Aid: A Look at China's Development Assistance to Africa, Southeast Asia, and Latin America, April 25, 2008. In LUM, Thomas a kol. *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia*, str. 17

¹⁴¹ PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*, str. 66

Jednou z posledných aktivít, ktorou Čína opäť potvrdila svoje dobré zámery, je balík zahraničnej pomoci JV Ázii v súvislosti s hospodárskou krízou, avizovaný v apríli 2009. Okrem 10 mld. USD investícií balíček obsahuje takmer 40 mil. USD pre najchudobnejších členov ASEAN, 5 mil. USD pre Fond spolupráce ASEAN (*ASEAN Cooperation Fund*) a 300 000 ton pšenice do Pohotovostného fondu ASEAN (*ASEAN Emergency Fund*). Súčasťou balíčka je aj 2000 nových štipendií a prísľub vyškoliť 1000 nových doktorandov v odvetví poľnohospodárstva.¹⁴²

2.6 Vnímanie Číny v regióne

Nová politika Číny, kultúrna propagácia i obdivuhodný ekonomický rast spôsobili vlnu nadchnutia novou Čínou elitami i širokou verejnosťou v JV Ázii. Vnímanie Číny sa výrazne zlepšilo na politickej úrovni. Podľa Davida Shambaugh, väčšina ázijských štátov vníma Čínu viac pozitívne ako negatívne a prispôsobujú sa jej rastu.¹⁴³ Mnohé krajiny JV Ázie majú intenzívnejšie vzťahy s Čínou než s USA, a nižší diplomati sa počas medzinárodných konferencií obracajú s prosbou o radu na čínskych kolegov.¹⁴⁴

Prieskumy verejnej mienky môžu napovedať, aký je pohľad na Čínu v zahraničí, resp. aký vplyv sa jej podarilo získať medzi verejnosťou. V roku 2003 uviedlo 76% thajských respondentov, že Čína je najbližší priateľ Thajska. Len 9% uviedlo, že najbližším priateľom je Japonsko, ktoré je pritom najväčším ekonomickým partnerom krajiny.¹⁴⁵ Treba ale dodať, že Thajsko má z krajín JV Ázie asi najpozitívnejší vzťah k Číne. Čo sa ostatných krajín týka, výsledky dopadli pre Čínu tiež pozitívne. Podľa prieskumu BBC z roku 2005¹⁴⁶, ktorý usporiadal anketu v 22 krajinách sveta, sú to práve krajiny JV Ázie, ktoré vnímajú Čínu najpozitívnejšie. Na otázku, či má Čína hlavne pozitívny alebo negatívny vplyv vo svete, odpovedalo 70% Filipíncov a 68% Indonézanov v prospech

¹⁴² A helping Chinese Hand, Asia times online, Apr. 30, 2009, http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/KD30Ae01.html

¹⁴³ SHAMBAUGH David: China Engages Asia: Reshaping the Regional Order. International Security 3 (2004), str. 64-99 In KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 131

¹⁴⁴ CODY, Edward. China's Quiet Rise Casts Wide Shadow. Washington Post, 26 February 2005. In DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings*, str. 137

¹⁴⁵ PERCIVAL, Bronson. *The Dragon Looks South*, str. 125

¹⁴⁶ 22 nation polls show China viewed positively by most countries. World public Opinion. 5.3.2005, dostupné z: http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/views_on_countriesregions_bt/116.php

Číny. V roku 2008 vytvoril *Chicago Council for Global Affairs* prieskum¹⁴⁷, ktorý pomocou verejnej mienky meral soft power 5 štátov, vrátane Číny. Opäť, najlepšie výsledky dosiahla Čína vo Vietname a Indonézii, vo Vietname dostala Čína 0,74 bodu, v Indonézii 0,70 (z rozpätia 0-1, kde 1 znamená najväčší vplyv). Treba ale dodať, že v oboch krajinách sa umiestnila až na 3. mieste po USA a Japonsku.

* * * * *

V JV Ázii Čína využíva diplomaciu, nástroje vysokej i populárnej kultúry, i rozvojovú pomoc. Diplomaciou sa Čína všemožne snaží evokovať atmosféru priateľstva a vzájomne výhodnej spolupráce, pričom okrem bilaterálnych stykov je veľmi dôležitá jej aktivita v multilaterálnych zoskupeniach. Každoročne sa zvyšuje počet študentov z JV Ázie v Číne, rovnako pribúdajú aj Konfuciove inštitúty. Ich distribúcia je ale nerovnomerná a okrem Thajska je ich s ohľadom na populáciu JV Ázie (vyše 580 miliónov) zatiaľ málo. Dynamika, s akou Konfuciove inštitúty pribúdajú, je ale príslubom pre ďalší rozvoj v tejto oblasti. Populárna kultúra začína prenikať do JV Ázie, na rozsah jej vplyvu na soft power ale existujú rozdielne názory.

Veľmi významným nástrojom v podmienkach rozvojových krajín JV Ázie je zahraničná pomoc. Aj keď veľká časť financií je smerovaná do projektov, z ktorých má úžitok samotná Čína, taktickým krokom sú menej nákladné, ale viditeľné projekty, ktoré slúžia širokej verejnosti a ešte dlho pripomínajú miestnemu obyvateľstvu, kto je darcom. Prítlačivosť čínskeho ekonomického modelu v prostredí rozvojových krajín, aj keď je reálne ťažko merateľná, pravdepodobne tiež prispieva k atraktivite Číny.

Prieskumy verejnej mienky ukazujú, že v JV Ázii musí Čína naďalej súperiť v projekcii soft power s USA a Japonskom. Napriek tomu, berúc do úvahy minulosť vzájomných vzťahov s JV Áziou, Čína prešla úctyhodný kus cesty k postaveniu uznávanej a prítlačivej ázijskej mocnosti.

¹⁴⁷ Chicago Council for Global Affairs. Soft Power In Asia: Results of a 2008 Multinational Survey of Public Opinion. 2008, dostupné z: http://www.thechicagocouncil.org/UserFiles/File/POS_Topline%20Reports/Asia%20Soft%20Power%202008/Chicago%20Council%20Soft%20Power%20Report-%20Final%206-11-08.pdf

3. Japonsko a Južná Kórea

Vzťah Číny k Japonsku a Južnej Kórei je kvalitatívne veľmi odlišný od vzťahu k JV Ázii, čo má vplyv aj na možnosti čínskej soft power v tomto regióne. Predovšetkým sa jedná o demokratické a vyspelé krajiny s liberalizovanými, rozvinutými ekonomikami a vysokou životnou úrovňou obyvateľstva. Aj keď v dávnej minulosti boli obe krajiny súčasťou vazalského systému podliehajúceho Ríši stredu, od konca 19. storočia sa pomer síl výrazne zmenil a dnes sa už nedá hovoriť ani o pozostatkoch čínskeho patronátu nad oboma štátmi.

Ďalším špecifikom týchto krajín je, že soft power pôsobí obojstranne. Obe krajiny majú bohaté zdroje soft power a do značnej miery realizujú svoju soft power v Číne, jedna v druhej navzájom, ako aj vo zvyšku Ázie. Napríklad v oblasti populárnej kultúry preukázala Kórea obrovský potenciál, keď Áziu zasiahla takzvaná „kórejská vlna (*Hanliu*).“¹⁴⁸ Japonsko je považované za mocnosť s významnými zdrojmi soft power, vďaka svojej jedinečnej kultúre, modernite a technologickému pokroku.¹⁴⁹ Aj keď príťažlivosť japonskej ekonomiky sa v 90. rokoch oslabila, ekonomický rast a industriálna ekonomika boli tiež silnými zdrojmi magnetizmu predovšetkým pre ázijské krajiny v povojnovom období. Objavuje sa ale aj názor, že Japonsko, napriek bohatým zdrojom, nekultivuje dostatočne svoju soft power a uvoľňuje tak pozície pre Čínu¹⁵⁰. V prospech Japonska hovoria vysoké objemy rozvojovej pomoci, na rozdiel od Číny ich ale nesprevádza adekvátna diplomatická aktivita, ktorá by túto pomoc zviditeľnila a preto sú vo vytváraní soft power málo účinné. Na druhej strane japonské spotrebné produkty, móda i populárna kultúra sa celosvetovo naďalej tešia veľkému záujmu.

¹⁴⁸ Korean Wave, označovaná aj K-Craze. Vid' NYE, Jr. Joseph S. South Korea's Growing Soft Power gives it a larger role in global governance. Daily Star Lebanon, 11.11.2009, dostupné z: http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=1&categ_id=5&article_id=108537; COHEN Jason. The Dragon Next Door. Republic of Korea-People's Republic of China Relations. SAIS U.S. Korea Yearbook 2007. str. 137-150: 137 a 141, dostupné z <http://uskoreainstitute.org/pdf/Yearbooks/2007/YB07%20Chapt11.pdf>

¹⁴⁹ NYE, Jr. Joseph S. Soft Power Matters In Asia. The Japan Times, December 5, 2005. dostupné z: http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/1486/soft_power_matters_in_asia.html

¹⁵⁰ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*, str. 204-6

V súvislosti so stupňom vyspelosti Kórejskej republiky a Japonska čínska zahraničná pomoc ako nástroj soft power úplne absentuje. Naopak, Čína je vo v tomto prípade prijímateľom pomerne objemnej pomoci zo strany Japonska .

Podobne ako vo vzťahu k JV Ázii, aj v prípade Japonska a Kórey fungoval v staroveku vazalský systém a obe krajiny vzdávali hold Číne a jej vládcovi. Vďaka centrálnej pozícii Číny v starovekej Ázii sa v tomto období sa do celého priestoru Ďalekého východu preniesli mnohé prvky čínskej kultúry, vrátane písma, jazyka a spoločenských konvencií. Japonsko, hoci tiež historicky naviazané na Čínu, ale nemalo na ňu tak silné väzby ako Kórea, ktorá bola prakticky integrálnou súčasťou impéria.

V novodobej histórii došlo k zásadnému obratu vo vzťahoch medzi Čínou a Japonskom. Japonsko sa ako prvý ázijský štát postavilo centrálnej autorite keď v roku 1895 napadlo Čínu. Čína sa musela vzdať Kórey, ktorú samo Japonsko od roku 1910 okupovalo. Poníženie bolo zavŕšené počas druhej čínsko-japonskej vojny, poznačenej rozsiahlymi vojnovými zločinmi zo strany japonských vojakov. História vzájomných vzťahov, resp. neschopnosť vyrovnať sa s minulosťou, je dodnes významnou prekážkou vo vzájomných vzťahoch.

V období po druhej svetovej vojne zavládol medzi Čínou na jednej strane a Japonskom a Južnou Kóreou na strane druhej politický chlad, keď Kórejská republika i Japonsko sa po politickej i bezpečnostnej stránke naviazali na Spojené štáty a komunistickú Čínu vnímali, podobne ako aj štáty JV Ázie, ako hrozbu. Podobne, Čína s nevôľou sledovala uzatváranie strategických dohôd medzi Japonskom a USA i spojenectvo Južnej Kórey s USA po Kórejskej vojne. K otepleniu vzťahov došlo až v 90. rokoch.

Podobne ako v JV Ázii, aj v oblasti severovýchodnej Ázie má Čína eminentný záujem na uchovaní mieru a stability v periférnej oblasti. S týmto cieľom je spojená aj účasť Pekingu na Šesťstranných rozhovoroch o jadrovom odzbrojení Kórejskej ľudovodemokratickej republiky. Rétorika o mierumilovných zámeroch Číny nachádza ale v severovýchodnej Ázii obmedzenejšie pole pôsobnosti. Japonsko i Južná Kórea totiž naďalej vnímajú Čínu ako potenciálnu bezpečnostnú hrozbu. Významným faktorom, ktorý bezprostredne vplýva na pocit ohrozenia, je otázka Tchaj-wanu.

Antisecesionistický zákon¹⁵¹, ktorým Čína legalizuje použite sily v prípade, že Tchaj-wan uskutoční kroky k nezávislosti, neprispel k dobrému imidžu Číny u svojich dvoch susedov. Nedôvera v bezpečnostnej oblasti je ale obojstranná a Čína nepriaznivo vníma spojenectvo Južnej Kórey a Japonska s USA, ktoré z pohľadu Číny by mohlo vyústiť do obkľúčenia Číny. Okrem USA má Čína obavy aj z remilitarizácie samotného Japonska¹⁵².

Naopak, pozitívnym a zjednocujúcim faktorom vzájomných vzťahov je vysoká intenzita obchodnej spolupráce. Od roku 2004 je Čína najväčším exportným aj importným partnerom Južnej Kórey, a zdá sa, že po dlhej dominancii USA v rebríčku obchodných partnerov Japonska tento rok, po prvýkrát v histórii, zaujme prvenstvo práve Čína.¹⁵³

3.1 Diplomacia

3.1.1 Bilaterálne styky

Japonsko

Po prvých dvoch povojnových dekádach bez diplomatických stykov sa vzťahy začali otepľovať najskôr na obchodnej úrovni. Nahradenie Tchaj-wanu Čínskou ľudovou republikou v OSN v roku 1971 signalizovalo, že aj Japonsko má otvorenú cestu pre založenie diplomatických stykov s Čínou, k čomu došlo v roku 1972. Bližšie vzťahy sprevádzané diplomatickými návštevami sa rozvinuli až od 80. rokov, pričom ekonomické výhody stáli v centre vzájomných vzťahov. Na politickej úrovni je vývoj vzťahov premenlivý. Medzi oboma krajinami neustále prežívajú historické spory týkajúce sa japonskej okupácie Číny. Návštevy svätyne Jasukuni japonskými politikmi či interpretácia historických udalostí v japonských učebniciach dejepisu urážajú Čínu a opakovane vyostrejajú vzťahy medzi oboma krajinami. Spory dosiahli vrchol za funkcie japonského predsedu vlády Džuničira Koizumiho v rokoch 2001-2006 keď čínska vláda

¹⁵¹ Text zákona dostupný na http://english.people.com.cn/200503/14/eng20050314_176746.html

¹⁵² ERICKSON Andrew- GOLDSTEIN, Lyle. Hoping for the best, preparing for the worst: China's response to US hegemony. *The Journal of Strategic Studies*. Vol. 29, No. 6. December 2006. str. 955 – 986: 966

¹⁵³ V prvom polroku 2009 bola Čína najväčším vývozcom aj dovozcom do Japonska. Vid' China becomes Japan's No. 1 trading partner. *China Daily*. 19.8.2009, dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-08/19/content_8591174.htm

odmietla prijať japonského premiéra pokiaľ sa nevzdá návštev pomníka padlých vojakov Jasukuni. Za jeho nástupcu Šinza Abe sa vzájomné vzťahy opäťovne vylepšili. Obe krajiny sa sústredili na spoločné záujmy, Abe dokonca navrhol, že vzťah Číny a Japonska by mal byť založený na spoločných strategických záujmoch.¹⁵⁴ Spoločným záujmom je napríklad úspešné dokončenie Šesťstranných rozhovorov ohľadom jadrového odzbrojenia Severnej Kórey. Napriek tomu, negatívne faktory pretrvávajú. Medzi krajinami pretrvávajú aj teritoriálne spory o ostrovy Senkaku/ Diaoyutai¹⁵⁵ a ako bolo spomenuté, nedôvera v bezpečnostnej oblasti. Bilaterálnym vzťahom neprospieva ani čínsky nacionalizmus, ktorý poškodzuje imidž Číny a negatívne tak ovplyvňuje jej soft power.

Južná Kórea

Vzťahy Južnej Kórey a Číny sa normalizovali v roku 1992 a podobne ako v prípade Japonska, hlavnou oblasťou spolupráce boli v tom období obchodné styky. Zbližovanie sa ale dialo aj v diplomatickej a kultúrnej rovine a dokonca sa objavili úvahy, že čínsko-kórejské partnerstvo vedie ku geopolitickým posunom s ohromnými následkami a že by Čína dokonca mohla v architektúre kórejských zahraničných vzťahov nahradiť USA.¹⁵⁶ Rapídne sa zlepšujúca spolupráca medzi Južnou Kóreou a Čínou v politickej, ekonomickej i spoločenskej oblasti býva označovaná aj ako čínska horúčka.¹⁵⁷ Medzivládne väzby sú silné a prebiehajú každoročné stretnutia premiérov oboch štátov ako aj ministrov, od roku 2007 i parlamentné výmeny. Výsledkom zbližovania bolo

¹⁵⁴ Asahi Shimbun, October 9, 2006. In JIANG Wenran. New Dynamics of Sino-Japanese Relations. *Asian Perspective* Vol. 31, No 1., 2007, str. 15-44: 26, dostupné z: <http://www.asianperspective.org/articles/v31n1-b.pdf>

¹⁵⁵ Jedná sa o skupinu ostrovov vo Východočínskom mori, pričom Senkaku je japonský a Diaoyutai čínsky názov. Senkaku Islands. Global Security, dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/senkaku.htm>

¹⁵⁶ BROOKE James: Threats and Responses: Northeast Asia. China Looming Large in South Korea as Biggest Player, Replacing USA, NY Times, 3 October 2003, dostupné z: <http://www.nytimes.com/2003/01/03/world/threats-responses-northeast-asia-china-looming-large-south-korea-biggest-player.html>; ERICKSON Andrew- GOLDSTEIN, Lyle. Hoping for the best, preparing for the worst: China's response to US hegemony. *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 29, No. 6, December 2006, str. 955-986: 966; SUTTER, Robert G. China's Rise In Asia: Promises and Perils. Lanham, Md: Rowman and Littlefield, 2005. str. 166-167. In KURLANTZICK, Joshua: *Charm Offensive*. str. 132

¹⁵⁷ COHEN Jason. The Dragon Next Door. Republic of Korea-People's Republic of China Relations. SAIS U.S. Korea Yearbook 2007. str. 137-150: 138, dostupné z: <http://uskoreainstitute.org/pdf/Yearbooks/2007/YB07%20Chapt11.pdf>

postupné zvyšovanie vzájomných vzťahov. V roku 1998 obe krajiny podpísali kooperatívne partnerstvo, v roku 2000 komplexné partnerstvo. V roku 2003 vzťahy povýšili na komplexné a kooperatívne partnerstvo a v roku 2008 na strategické kooperatívne partnerstvo¹⁵⁸. K rozkvetu vzťahov prispelo niekoľko faktorov. Okrem ekonomiky a spoločných kultúrnych základov spája obe krajiny taktiež bezpečnostná otázka vo forme jadrového odzbrojenia Severnej Kórey.

Napriek pozitívnemu vývoju vzťahov existujú medzi oboma stranami aj nezhody. Asi najvážnejšia sa objavila v roku 2004, keď Čína spochybnila kórejské nároky na staroveké kráľovstvo Koguryo a označila ho za podriadený štát, spadajúci do jurisdikcie Číny.¹⁵⁹ To pobúrilo kórejské elity i verejnosť, ktorí považujú Koguryo za fundamentálnu súčasť svojej kultúry a civilizácie. Po desaťročí kórejsko-čínskej „romance“ sa do verejnej mienky opäť vkradlo podozrenie a neistota a vznikli názory, že Čína signalizuje svoj rastúci expanzionizmus. Aj keď roztržka okolo Kogurya nespôsobila zásadnú zmenu vo vzájomných vzťahoch, predsa len vyvolala rôznorodejší pohľad Kórejcov na zámery Pekingu.

3.1.2 Multilaterálna diplomacia

Na rozdiel od multilateralizmu v JV Ázii, ktorý je zameraný na rôzne oblasti, v Severovýchodnej Ázii je čínska multilaterálna diplomacia najviditeľnejšia v bezpečnostnej oblasti, konkrétne v riešení severokórejskej krízy. Ako bolo spomenuté v prípade bilaterálnych vzťahov s Japonskom i Južnou Kóreou, otázka jadrových zbraní v Severnej Kórei sa stala jadrom spoločných záujmov v priestore severovýchodnej Ázie. Iniciatíva Číny v Šesťstranných rozhovoroch o Severnej Kórei je významným nástrojom Číny v projekcii jej soft power smerom k Japonsku a Kórejskej republike. Peking si vďaka svojmu energickému zapojeniu sa do riešenia nukleárnej krízy získal rešpekt v Tokiu, Soule a v neposlednom rade i Washingtone. Čína sa zhostila úlohy mediátora a neskôr i hostiteľa samotných rozhovorov, ktoré sa konali v Pekingu. V roku 2003 sa konali trojstranné rozhovory medzi USA, Severnou Kóreou a Čínou, na ktoré, vďaka

¹⁵⁸ SANG-Chul Yu. Dealing with overgrown China. Korea Focus, dostupné z:

http://www.koreafocus.or.kr/design2/politics/view.asp?volume_id=88&content_id=102681&category=A

¹⁵⁹ KLINGNER Bruce. China Shock for South Korea. Asia Times Online. 11.9.2004, dostupné z:

<http://www.atimes.com/atimes/Korea/FI11Dg03.html>

aktivite čínskych diplomatov, nadviazali už šesťstranné rozhovory, do ktorých sa zapojili aj Japonsko, Južná Kórea a Rusko. Práve na iniciatíve v týchto dialógoch má Čína možnosť ukázať, že je zodpovedným hráčom, ktorý má záujem na mieri a stabilite v celom regióne.

Okrem multilaterálneho dialógu na tému jadrového programu Severnej Kórey sa Čína stretáva s oboma štátmi aj na iných multilaterálnych platformách, ako ASEAN+3, APEC, alebo ARF, ktoré som spomínala v kapitole venovanej juhovýchodnej Ázii. ASEAN+3 napríklad Čína využila na zlepšenie vzťahov s Japonskom.¹⁶⁰

Napriek tomu, soft power vyplývajúca z čínskeho členstva v multilaterálnych zoskupeniach je predovšetkým v Japonsku obmedzená. V snahách o stanovovanie agendy pre východoázijské usporiadanie sú Čína a Japonsko rivalmi, pretože oba štáty by sa radi videli v roli regionálneho lídra.¹⁶¹ Každý krok k zvýšeniu vplyvu Pekingu je preto zo strany Japonska sledovaný touto optikou.

3.2 Zahraniční studenti

Zblíženie Číny a Južnej Kórey vyústilo aj do zvýšených kultúrnych stykov medzi oboma krajinami. Všeobecné trendy medzinárodnej študentskej mobility ukazujú, že Čína, Japonsko i Južná Kórea predstavujú pre seba navzájom najvýznamnejšie študentské destinácie: v každej z krajín pochádzajú až dve tretiny študentov z ostatných dvoch susedných krajín¹⁶²

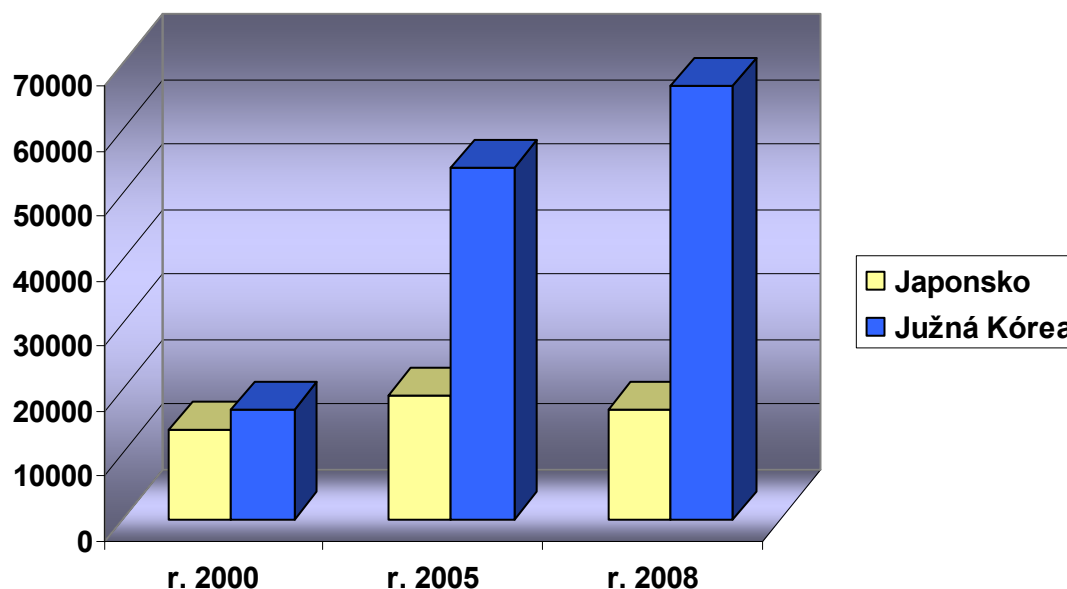
Graf č. 5 ukazuje vývoj počtu japonských a kórejských študentov na čínskych školách od roku 2000.

¹⁶⁰ SHIRK, Susan. China's Multilateral Diplomacy in the Asia-Pacific, February 2004, dostupné z: http://www.uscc.gov/hearings/2004hearings/written_testimonies/04_02_12wrts/shirk.htm

¹⁶¹ Vid' HUISKEN Ron. Rising China: Power and reassurance. Canberra: Anu E Press 2009. str. 151, dostupné z: http://epress.anu.edu.au/sdsc/rc/pdf/whole_book.pdf

¹⁶² JWT Education: International student mobility in East Asia. Executive Summary, 2008, dostupné z: <http://www.eahep.org/web/images/Malaysia/bc%20-%20asia%20student%20mobility%20-%20summary.pdf>

**Graf č. 5: Počet študentov z Japonska a Južnej Kórey študujúcich v Číne
v rokoch 2000, 2005 a 2008**



Zdroj: spracované podľa: China Education Yearbook 2009, dostupné z:

http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml

International Students in China. The People's Government of Zhejiang Province, dostupné z:

<http://www.zhejiang.gov.cn/zjforeign/english/node666/node982/node1008/userobject1ai5684.html>

Ako vidno z grafu, pokým počet japonských študentov v Číne vzrástol len mierne, počet kórejských študentov rástol závažným tempom. Z 16 787 študentov v roku 2000 sa ich počet do roku 2008 zvýšil necelých 67 000. Zdá sa, že významný nárast počtu študentov z Kórey korešponduje so všeobecnou čínskou horúčkou, ktorá ovládla Južnú Kóreu po normalizácii diplomatických stykov. Počet japonských študentov nezaznamenal v rovnakom období významný nárast. Od roku 2000 do 2005 sa počet síce zvýšil z 13 806 na 18 905, do roku 2008 došlo k miernemu poklesu.

Od roku 2000 sú práve kórejskí študenti stabilne najpočetnejšou skupinou zahraničných študentov v Číne. Ich podiel na celkovom počte zahraničných študentov v Číne v roku 2003 bol až 45%¹⁶³. S rastúcim počtom študentov z iných krajín sa však kórejský

¹⁶³ Atlas of Student Mobility, dostupné z: <http://www.atlas.iienetwork.org/page/72248/>

percentuálny podiel postupne znižuje, v roku 2008 to bolo necelých 30%.¹⁶⁴ Počet študentov z iných krajín rastie teda relatívne rýchlejšie než počet kórejských študentov. Japonský podiel poklesol výraznejšie, a to z 16,4% v roku 2003 na 7,5% v roku 2008.¹⁶⁵

3.3 Propagácia kultúry a jazyka

Oproti juhovýchodnej Ázii sú Konfuciove inštitúty v Japonsku i Južnej Kórei relatívne početnejšie. Prvý Konfuciov inštitút na svete bol otvorený práve v Soule v roku 2004. Dnešný stav hovorí o 14 inštitútoch a 1 Konfuciovej triede v Južnej Kórei a 11 inštitútoch a 6 triedach v Japonsku.¹⁶⁶

Obe krajiny zaznamenali vysoký nárast záujmu o štúdium mandarínskej čínštiny.¹⁶⁷ Okrem záujmu o jazykové kurzy v inštitútoch sa rastúca popularita prejavuje aj v ponuke domácich škôl. V Južnej Kórei údaj za rok 2006 udával až 160 000¹⁶⁸ stredoškolských a vysokoškolských študentov, ktorí sa učili mandarínsku čínštinu a čínske kurzy tam poskytuje až 200¹⁶⁹ univerzít. V Japonsku je čínština druhým najpopulárnejším cudzím jazykom po angličtine. Odhaduje sa, že približne 2 milióny Japoncov študujú čínštinu.¹⁷⁰

V septembri 2009 Konfuciov inštitút v Soule organizoval 11. ročník Juhokórejsko-čínskeho kultúrneho fóra, ktorého úlohou je podporiť a zintenzívniť spoluprácu a výmeny vo vzdelaní a kultúre. V roku 2006 sa v Soule konal doposiaľ najväčší 10 dňový festival Čínskej kultúry, rok 2007 bol pri príležitosti 15. výročia nadviazania diplomatických stykov vyhlásený rokom čínsko-kórejskej výmeny.

Čína a Japonsko sa v roku 2009 dohodli na výmene jazykových lektorov. Čína by mala do Japonska vyslať 1000 učiteľov, Japonsko ich vyšle 500. Posledné roky priniesli

¹⁶⁴ China Education Yearbook 2009. China's University and College Admission System, dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml

¹⁶⁵ Tamtiež.

¹⁶⁶ Confucius Institutes Online. Dostupné z: http://college.chinese.cn/en/node_3765.htm

¹⁶⁷ V Japonsku je najpopulárnejšia mandarínska čínština, ale vyučuje sa aj kantónska čínština a dialekty. (DOWLING Tom. Japan is Learning to Love (and Loving to Learn) Chinese. Japan Times, 29.1.2004. <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ek20040129a1.html>)

¹⁶⁸ RAMZY Martin: Get Ahead, Learn Mandarin. Time Asia Magazine, 19.6.2006. dostupné z: <http://www.time.com/time/asia/covers/501060626/story.html>

¹⁶⁹ Over 30 million people learn Chinese in world as foreign language. People's Daily Online, 20.7.2005. dostupné z: http://english.people.com.cn/200507/20/eng20050720_197135.html

¹⁷⁰ Tamtiež.

viacero projektov podporujúcich kultúrne výmeny medzi krajinami, na rok 2008 bol vyhlásený projekt mládežníckych výmen medzi Čínou a Japonskom (*Japan - China Youth Friendship Exchange Year*). Projekt je plánovaný na 4 roky ročne sa ho zúčastní 4000 mladých ľudí z oboch krajín¹⁷¹. Výmeny budú prebiehať na poli kultúry, vedy a technológie, cestovného ruchu, či médií. Navyše, od roku 2002 prebiehajú každoročne trilaterálne diskusie zamerané na kultúrnu spoluprácu medzi Japonskom, Kóreou a Čínou.

V oblasti populárnej kultúry čínsky export zatiaľ zaostáva. Naopak, približne od roku 2004 prežíva samotná Čína „Kórejskú vlnu“ populárnej kultúry, ktorá zaplavila čínsky trh kórejskými telenovelami, hudbou a filmami.

Ďalším prostriedkom kultúry, ktorou Čína pôsobí na svoju soft power, je zlepšovanie medziľudských kontaktov pomocou turizmu. Rastúci počet zahraničných turistov nasvedčuje, že Čína je pre Japoncov i Kórejcov čoraz atraktívnejšia. Od roku 1995 sa počet turistov zvýšil z 1,3 milióna na necelé 4 milióny turistov v roku 2007.¹⁷² Ešte väčší nárast zaznamenala Čína v príleve návštevníkov z Kórejskej republiky. V tom istom období sa ich počet zvýšil z 529 tisíc na vyše 4,7 milióna,¹⁷³ čo je takmer 9-násobný nárast.

Zároveň sa významne zvýšil počet čínskych turistov v oboch krajinách. V Južnej Kórei prílev čínskych turistov stúpol z necelých 18 000 príjazdov v roku 1995 na 1,07 mil. čínskych návštevníkov v roku 2007¹⁷⁴. Podobne, Japonsko prijalo v minulom roku vyše milióna¹⁷⁵ čínskych turistov a vďaka avizovanej voľnejšej vízovej politike Japonska by sa mal tento počet naďalej zvyšovať.

¹⁷¹ Joint Press Statement on the Strengthening Exchange and Cooperation between the Government of Japan and the Government of People's Republic of China. Ministry of Foreign Affairs of Japan, dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/pv0805/press.html>

¹⁷² China Statistical Yearbook 2008. National Bureau of Statistics of China. dostupné z: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/indexeh.htm>

¹⁷³ Tamtiež.

¹⁷⁴ Korea Tourism Organization, dostupné z: http://kto.visitkorea.or.kr/inout.kto?func_name=search#

¹⁷⁵ Japan National Tourism Organization, dostupné z: http://www.jnto.go.jp/eng/ttp/sta/PDF/E2008_all.pdf

3.4 Vnímanie Číny v regióne

V prvej dekáde po zavedení diplomatických stykov medzi krajinami sa čínska horúčka prejavila aj vo veľmi pozitívnom vnímaní Číny zo strany obyvateľstva. Zatiaľ čo v 90. rokoch pozitívne vnímanie Číny zo strany Kórey postupne rástlo, od roku 2004 nastal zlom. Tabuľka č. 2 uvádza výsledky prieskumu, kde respondenti mali zhodnotiť svoj celkový pohľad na Čínu. Kým v roku 2004 vnímalo Čínu 49% obyvateľov pozitívne a 47% negatívne, v roku 2005 malo pozitívny pohľad 40% obyvateľov a negatívny 58%.

Tabuľka č. 2: Prieskum verejnej mienky v Južnej Kórei o Číne v rokoch 2004, 2005 a 2006

Obdobie prieskumu	26.11.-16.12. 2004	15.11.-18.11.2005	20.11.-5.12.2006
Počet respondentov	1,000	1,032	1000
<i>Pozitívne</i>	49%	40%	32%
<i>Negatívne</i>	47%	58%	48%

Zdroj: KIM, Jih-Un. *Neighbors are Charming to Each Other?* dostupné z: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apo_research_citation/3/1/0/4/7/pages310478/p310478-4.php

Prieskumy z nasledujúcich rokov ukazujú, že hlavným faktorom zhoršených preferencií v Južnej Kórei sú obavy z vojenského rastu Číny. Podľa výskumu *Chicago Council for Global Affairs*¹⁷⁶, celkový soft power index Číny v Južnej Kórei dosiahol len 0,55 bodu¹⁷⁷ a až 74 % respondentov považuje Čínu za budúcu vojenskú hrozbu. Podobne, prieskum v roku 2007 poukázal na zhoršený imidž Číny medzi obyvateľmi. Z 1000 respondentov až 80 percent vnímalo rast Číny ako ohrozenie národnej bezpečnosti.¹⁷⁸

¹⁷⁶ Chicago Council for Global Affairs. *Soft Power In Asia: Results of a 2008 Multinational Survey of Public Opinion*. 2008., dostupné z: http://www.thechicagocouncil.org/UserFiles/File/POS_Topline%20Reports/Asia%20Soft%20Power%202008/Chicago%20Council%20Soft%20Power%20Report-%20Final%206-11-08.pdf

¹⁷⁷ Index sa pohybuje v intervale (0,1) a zahŕňa 5 zložiek soft power: ľudský kapitál, ekonomiku, diplomaciu, kultúru a politiku

¹⁷⁸ COHEN Jason. *The Dragon Next Door. Republic of Korea-People's Republic of China Relations*. SAIS U.S. Korea Yearbook 2007. str. 137-150: 140, dostupné z: <http://uskoreainstitute.org/pdf/Yearbooks/2007/YB07%20Chapt11.pdf>

Vysvetlení pre zhoršené vnímanie Číny v Kórei je hneď niekoľko. V prvom rade je tu spor o kráľovstvo Koguryo, ktoré priamo nesúvisí s bezpečnosťou ani ekonomikou, predsa ale prebúdza silné protičínske nálady. Južná Kórea ho totiž považuje za východisko pre identifikáciu vlastného národa a preto jeho privlastnenie si Čínou je vnímané ako útok na vlastnú identitu.¹⁷⁹ Navyše privlastnenie si starovekého Kogurya podľa Juhokórejcov indikuje teritoriálne ambície Číny. K zvýšeniu negatívnych dojmov medzi oboma krajinami prispieva aj rastúci nacionalizmus.

V Japonsku sa Čína taktiež neteší prílišnej popularite vychádzajúc z prieskumov verejnej mienky. Prieskum *Pew Research Centre* za rok 2009 udáva, že len 14% opýtaných má priaznivý názor na Čínu, až 84 % nepriaznivý.¹⁸⁰ Je to významný prepád od roku 2002, keď priaznivý pohľad na Čínu deklarovalo až 55% respondentov. Za poklesom preferencií stoja zrejme rastúce obavy z potenciálnej čínskej hrozby. Podobne ako v Južnej Kórei, v Japonsku až 74% opýtaných sa obáva čínskej hrozby v budúcnosti.¹⁸¹ Tieto obavy mohli byť podporené tiež spomínaným čínskym Antisečesným zákonom z roku 2005.

V Japonsku a Južnej Kórei sa Číne zatiaľ darí realizovať svoju soft power len obmedzene, pričom ale medzi oboma štátmi existujú rozdiely v projekcii čínskej soft power. V prípade Japonska niektoré zdroje¹⁸² hovoria o úplnom zlyhaní inak systematického uplatňovania čínskej soft power s poukazom na neustále podozrievanie

¹⁷⁹ KIM, Jih-Un: Neighbors are Charming to Each Other? A Study of South Korea-China Mutual Perception. Conference paper for ISA's 50th ANNUAL CONVENTION "EXPLORING THE PAST, ANTICIPATING THE FUTURE", New York, Feb 15, 2009, Str. 8, dostupné z: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/0/4/7/pages310478/p310478-8.php; GRIES, Peter Hais: The Koguryo Controversy, National Identity and Sino-Korean Relations Today. *East Asia: An International Quarterly*, Vol. 22, No. 4 (2005), str. 3-17, dostupné z: <http://www.ou.edu/uschina/gries/articles/texts/Gries2005KoguryoEAIQ.pdf>

¹⁸⁰ Pew Research: Global Public Opinion in the Bush Years (2001-2008), dostupné z: <http://pewresearch.org/pubs/1059/global-opinion-bush-years>, Pew Research: How the World sees China, dostupné z: <http://pewresearch.org/pubs/656/how-the-world-sees-china>

¹⁸¹ Chicago Council for Global Affairs. Soft Power In Asia: Results of a 2008 Multinational Survey of Public Opinion. 2008, dostupné z: http://www.thechicagocouncil.org/UserFiles/File/POS_Topline%20Reports/Asia%20Soft%20Power%202008/Chicago%20Council%20Soft%20Power%20Report-%20Final%206-11-08.pdf

¹⁸² ERICKSON Andrew- GOLDSTEIN, Lyle. Hoping for the best, preparing for the worst: China's response to US hegemony. *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 29, No. 6, December 2006, str. 955-986:966

Japonska zo strany Číny. Podľa môjho názoru ale brzdou čínskej soft power v Japonsku sú zároveň japonské obavy z Číny, ktoré značne uberajú na čínskej atraktivite. V Južnej Kórei sa Číne úspešne darí pestovať dobré diplomatické vzťahy, zdanlivo nevýznamný spor o staroveké kráľovstvo Koguryo ale z pohľadu Kórey pripomenul, že Čína nemusí byť tak mierumilovná ako deklaruje. Pretrvávajúcou prekážkou v príťažlivosti Číny sú podozrenia z budúcich zámerov Číny a strach z prípadnej vojenskej agresie, o čom svedčia aj prieskumy verejnej mienky. Pozitívnym impulzom pre dôveryhodnosť Číny sú jej aktivity v Šesťstranných rozhovoroch. Ako najvýraznejší úspech sa javia vzájomné kultúrne vzťahy, predovšetkým s Južnou Kóreou, kde prudko rastúci záujem študentov o štúdium v Číne signalizuje zvyšujúci sa záujem o čínsku kultúru.

Obmedzením možností čínskej soft power vo vzťahu k Japonsku a Južnej Kórei je nemožnosť využívať rozvojovú pomoc, a príťažlivosť svojho ekonomického modelu ako v rozvojových krajinách.

Možnosti soft power v Japonsku a Južnej Kórei by sa dali zhrnúť názorom, že v oblasti severovýchodnej Ázie konkurencia vyplývajúca z geopolitických faktov môže prevážiť nad projekciou soft power bez ohľadu stupeň rozvoja či typ politického zriadenia.¹⁸³

¹⁸³ LEE, Sook Jong. China's Soft Power. Its limits and potentials. East Asian Institute Issue Briefing. No. MASI 2009-07. str. 7, dostupné z: http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_report/2009103016723.pdf

4. Stredná Ázia

Od rozpadu Sovietskeho zväzu sa Čína začala vo zvýšenej miere aktivizovať aj v oblasti na západ od svojich hraníc, v novovzniknutých republikách Strednej Ázie.¹⁸⁴ Podobne ako ostatné časti Ázie, aj Stredná Ázia bola v minulosti súčasťou vazalského systému imperiálnej Číny. V 19. storočí sa región dostal pod vplyv cárskeho Ruska, ktorý trval (neskôr v podobe Sovietskeho zväzu) vyše stodvadsať rokov. Po skončení oficiálnej ruskej dominancie nad regiónom v roku 1991 získala Čína príležitosť definovať nové vzťahy so Strednou Áziou¹⁸⁵.

Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch regiónov, ktorým sa táto práca venuje, v oblasti Strednej Ázie Čína nezanechala významný kultúrny vplyv. Aj keď Hodvábná cesta v minulosti slúžila ako sprostredkovateľ kultúrneho a civilizačného vplyvu, od 6. storočia s príchodom tureckých kmeňov sa región islamizoval a kontakt medzi Čínou a strednou Áziou sa zachoval predovšetkým na úrovni vazalských povinností. Jedná sa o krajiny moslimského a menšinovo ortodoxného kresťanského náboženstva, ktoré nenesú konfuciánsku tradíciu ako Čína, JV Ázia či Južná Kórea. Od druhej polovice 19. storočia boli navyše tieto krajiny objektom silného a dlhotrvajúceho kultúrneho i politického vplyvu Ruska. Aj v súčasnosti, takmer dvadsať rokov po získaní nezávislosti, hrá Rusko dôležitú úlohu v živote krajín Strednej Ázie. Ruský jazyk umožňuje kontakt s vonkajším svetom, ruský model rozvoja sa presadzuje najčastejšie, sociálne a hospodárske vzťahy sa orientujú na Rusko a kultúrne trendy prichádzajú z Ruskej federácie.¹⁸⁶

S rastúcimi aktivitami Číny v post-sovietskych republikách sa začali objavovať otázky, do akej miery sa rozvinie čínsky vplyv v danom regióne. Niektoré dokonca predvídali, že

¹⁸⁴ Za Strednú Áziu v tomto texte považujem 5 republík, ktoré vznikli rozpadom Sovietskeho Zväzu: Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko, Uzbekistan

¹⁸⁵ Napriek heterogenite Strednej Ázie sa politika k piatim post-sovietskym štátom dá charakterizovať ako regionálna, Čína teda priestor Strednej Ázie do značnej miery homogenizuje. Prispieva k tomu aj existencia Šanghajskej organizácie spolupráce, ktorá je hlavným prostriedkom politiky k jednotlivým štátom. (China's Foreign Affairs (Beijing: Department of Policy Planning, Ministry of Foreign Affairs, PRC, 2003), pp. 62–63; Zhongguo Waijiao (Beijing: Zhonghua Renmingongheguo Waijiaobu, Shijie Zhishi Zhufashe, 2003), pp. 302–303. In SWANSTRÖM Niklas. China and Central Asia: A New Great Game or traditional vassal relations? *Journal of Contemporary China* (2005), 14(45), November, str.569-584: 570, dostupné z: http://www.silkroadstudies.org/docs/publications/2005/JCC_Swanstrom.pdf)

¹⁸⁶ LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: *China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies*. Washington: Central Asia-Caucasus Institute& Silk Road Studies Program 2009. str. 10, dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/books/09/ml09chinaneighbor.pdf>

je to priestor, v ktorom Čína rozvinie svoj „Lebensraum“ (*dingwei*).¹⁸⁷ Vývoj ale ukazuje, že prienik Číny do regiónu má svoje prirodzené limity a hegemonické postavenie Číny v Strednej Ázii sa v blízkej budúcnosti nedá očakávať.¹⁸⁸

Zo strategického hľadiska najdôležitejšie oblasti ležia po východnej a južnej línii Číny, v ktorých sa uskutočňujú kľúčové politické i obchodné styky¹⁸⁹. Stredná Ázia ale ako periférna oblasť má nepopierateľný význam v zahraničnej politike. Čínske aktivity v regióne sú motivované niekoľkými kľúčovými záujmami, ktoré tento región v sebe spája. V prvom rade, tak ako na ostatných periférnych územiach, čínske snahy smerujú k zachovaniu stability a mieru. V oblastiach ako Stredná Ázia, kde reálne hrozia separatistické tendencie a terorizmus, je tento cieľ ešte naliehavejší. Ujguri z hraničnej provincie Sin-Ťiang sa už desaťročia usilujú o nezávislosť a majú tesné väzby s Ujgurmi v Kazachstane a Kirgizsku¹⁹⁰. Snaha potlačiť separatistické tendencie je jednou z priorit Číny v tejto oblasti a stala sa aj jednou z hlavných tém multilaterálnej spolupráce v Šanghajskej organizácii spolupráce (viď ďalej).

S príchodom nového tisícročia k záujmom pribudli aj energetické zdroje ako alternatíva k blízkovýchodným dodávkam ropy. Rast cien ropy, vpád USA do Afganistanu v r.2001 a do Iraku v r.2003 spôsobili, že Čína sa začala obracať k Strednej Ázii, ktorá mala byť ďalším zdrojom životne dôležitých dodávok ropy. Ďalším záujmom Číny je obchodný potenciál Strednej Ázie, ktorý zatiaľ nie je naplno využitý. V tejto súvislosti sa hovorí o obnovení Hodvábnej cesty.¹⁹¹

V širších súvislostiach nemožno ale prehliadať ani geopolitické aspekty čínskej zahraničnej politiky v regióne. Ak v 90. rokoch Čína nevnímala Strednú Áziu ako geopolitickú hrozbu, po nasťahovaní amerických jednotiek do Afganistanu v roku 2001

¹⁸⁷SWANSTRÖM Niklas. China's Role in Central Asia. Hard and Soft Power. GLOBAL DIALOGUE Volume 9, Number 1–2, Winter/Spring 2007, The Rise of China, dostupné z: <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=402>

¹⁸⁸ HORÁK, Slavomír: Nástup Číny ve Střední Asii? Mezinárodní vztahy, 3/2009, Ústav mezinárodních vztahů Praha, 2009. str. 33-52

¹⁸⁹ ZHAO, Huasheng: Central Asia in China's Diplomacy. In RUMER E.- TRENIN D.-ZHAO H. *Central Asia: Views from Washington, Moscow and Beijing*. New York: M.E. Sharpe 2007. str. 152.

¹⁹⁰ DWIVEDI, Ramakant. China's Central Asia Policy In Recent Times. *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 4, No. 4 (2006). str 139-159: 142, dostupné z: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/November_2006/Dwivedi.pdf

¹⁹¹ Tamtiež, str. 145

nabrali geopolitické obavy reálnu podobu.¹⁹² Aj keď Čína zdieľala niektoré aspekty boja proti terorizmu s USA, vojenská prítomnosť USA v Afganistane a základne v Uzbekistane a Kirgizsku, Čína vnímala ako rozpor s vytvorením režimov priateľských voči Číne (tj. nie výrazne proamerických).¹⁹³

V neposlednom rade Čína je si vedomá nepopulárnych sociálnych stereotypov o čínskej hrozbe. Cieľom Číny je preto taká politika, ktorá by tieto stereotypy odbúrala. Prostriedky soft power sú práve tým nástrojom, ktorý by mal zvýšiť čínsku atraktivitu a nakloniť Strednú Áziu na stranu Peking.

4.1 Diplomacia

4.1.1 Bilaterálne styky

Po rozpade Sovietskeho Zväzu v roku 1991 bolo prvoradou úlohou nadviazať kontakty s novovzniknutými štátmi. V rokoch 1991 a 1992 Čína nadviazala diplomatické styky so všetkými republikami, po ktorých nasledovali výmeny najvyšších predstaviteľov a otváranie diplomatických zastúpení na oboch stranách. Po tejto „úvodnej“ etape vzťahov Čína pristúpila k riešeniu pohraničných sporov, ktoré boli ešte pozostatkom stanovenia hraníc medzi cárskym Ruskom a dynastiou Čching v 19. storočí.¹⁹⁴ V druhej polovici 90. rokov sa diplomatické aktivity sústredili hlavne na vyjednávanie o sporných územiach. Hranice sa definitívne doriešili až v roku 2002 konečným vytýčením hraníc medzi Kazachstanom a Čínou. Okrem riešenia územných sporov sa bilaterálne vzťahy medzi krajinami sústredia predovšetkým na obchodnú spoluprácu a energetické dodávky pre Čínu.

¹⁹² ZHAO, Huasheng: Central Asia in China's Diplomacy In RUMER E.-TRENIN D.-ZHAO H. *Central Asia: Views from Washington, Moscow and Beijing*. New York: M.E. Sharpe 2007. Str. 149

¹⁹³ HORÁK Slavomír: Nástup Číny ve Střední Asii? *Mezinárodní vztahy*, 3/2009, Ústav mezinárodních vztahů Praha, 2009. str. 34

¹⁹⁴ DUBOVITSKY, Victor. The Tajik-Chinese Relations: The period of wariness over, the era of cooperation begins. 30.1.2007. <Ferghana.ru>, Information Agency, dostupné z: <http://enews.ferghana.ru/article.php?id=1810>

Čína uzavrela zmluvy o partnerstve a spolupráci¹⁹⁵ s Kazachstanom, Kirgizskom, Uzbekistanom a Tadžikistanom, ktoré vytvárajú rámec pre bilaterálne vzťahy. Turkménsko je v bilaterálnych i multilaterálnych vzťahoch zdržanlivejšie, a drží sa politiky neangažovanosti.¹⁹⁶

Najbližším partnerom z regiónu sa stal Kazachstan. V roku 2004 krajiny založili Čínsko-kazašský výbor pre spoluprácu (*Kazakhstan-China Cooperation Committee*), ktorý sa stal mechanizmom pre systematické vedenie bilaterálnych vzťahov. V roku 2005 boli vzájomné vzťahy povýšené na strategické partnerstvo a v roku 2006 prezidenti oboch štátov podpísali Stratégiu pre spoluprácu v 21. storočí.¹⁹⁷

Úzka spolupráca je spojená s pravidelnými diplomatickými výmenami. Pravidelné stretnutia na najvyššej úrovni sú podporené každoročnými summitmi Šanghajskej organizácie spolupráce. Okrem návštev prezidentov a vládnych predstaviteľov prebiehajú aj návštevy členov parlamentov. Členovia Komunistickej strany Číny z provincie Sin-ťiang cestujú do parlamentov stredoázijských štátov, aby spoznali procedurálne praktiky.

Podobne ako v JV Ázii, silnou zbraňou a komparatívnou výhodou čínskej diplomacie je jej štýl, ktorý lichotí predovšetkým malým rozvojovým krajinám. Hneď po vzájomnom diplomatickom uznaní prijímal Peking stredoázijské delegácie s najvyššími poctami a zdôrazňoval rovnosť oboch strán bez ohľadu na veľkosť štátu¹⁹⁸. V kontexte prístupu Ruska, ktoré sa k regiónu stavia z nadradenej pozície, by mohol takýto postoj vyvolávať viac sympatií a dôvery a podporovať čínsku soft power.

Do akej miery ale Číne slúži diplomacia k potlačeniu zakorenených kliše o čínskej hrozbe a vytvorení imidžu mierumilovného štátu, je otázne. Napriek snahe o politiku

¹⁹⁵ Obe strany sa zaviazali, že nevstúpia do aliancie s krajinami a skupinami, ktoré by ohrozovali bezpečnosť druhej strany a nebudú hostovať ich vojská.. Ak vznikne situácia, ktorá by ohrozovala jednu zo strán, bude sa riešiť dialógom. Obe strany sa zaviazali k vytváraniu obchodných a investičných príležitostí k bilaterálnej spolupráci i v rámci SCO s cieľom potlačiť terorizmus, separatizmus a extrémizmus, medzinárodný zločin. Obe strany navzájom garantujú zákonné práva cestujúcim občanom. (LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence: China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World.*, str. 104)

¹⁹⁶ LUM, Thomas a kol., tamtiež.

¹⁹⁷ Embassy of Kazakhstan. Relations between China and Kazakhstan. Dostupné z: <http://www.kazembchina.org/create/bike/home.jsp?tablename=itemcontent&iiid=7386256821857348225&tableFlag=itemtable>

¹⁹⁸ LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: *China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies.* str. 24

„dobrého susedstva“ bilaterálne vzťahy nie sú bezproblémové. Najproblémovejším štátom je z pohľadu Číny Kirgizsko.¹⁹⁹ Kirgizská administratíva po roku 2005 bola Pekingom vnímaná ako značne protičínska, čo neprosperovalo vzájomným vzťahom. Negatívne tiež Čína vnímala váhanie okolo vypovedania zmluvy s americkou stranou o základni na letisku Manas, ktoré prezident Bakijev podporil už na summite SCO v Astane v r. 2005, reálne však zmluvu vypovedal až v r. 2009.²⁰⁰

4.1.2 Multilaterálna diplomacia

Od roku 1996 vzájomné bilaterálne vzťahy doplnila aj multilaterálna spolupráca v podobe Šanghajskej päťky, ktorej zakladajúcimi členmi boli Čína, Rusko, Kazachstan, Kirgizsko a Tadžikistan. Korene spolupráce spočívali v spoločných snahách o vymedzenie hraníc a demilitarizáciu pohraničných území. V roku 1996 bola podpísaná Zmluva o posilnení dôvery vo vojenskej oblasti v Šanghaji a strany sa dohodli ďalej spolupracovať ako Šanghajska päťka. V roku 2001 pristúpil Uzbekistan a zoskupenie sa formálne premenilo na Šanghajskú organizáciu spolupráce (*Shanghai Cooperation Organization*), ďalej SCO. resp. Aj keď charta SCO²⁰¹ uvádza aj iné sféry spolupráce ako bezpečnosť, rozvoj netradičných bezpečnostných hrozieb spôsobil, že práve táto dimenzia sa stala ústredným prvkom spolupráce v SCO. Členovia Organizácie sa zaviazali bojovať proti „trom zlám“: separatizmu, terorizmu a extrémizmu, ktoré ohrozujú stabilitu v Číne i v Strednej Ázii. Z pohľadu Číny je tento boj nepochybne orientovaný na udržanie stability v provincii Sin-Ťiang. Prejavom spolupráce je napríklad výmena informácií medzi tajnými službami o teroristoch a teroristických skupinách v regióne²⁰².

Spoluprácu s regiónom rozvíja Čína predovšetkým prostredníctvom Šanghajskej organizácie spolupráce, v ktorej má vedúcu úlohu.²⁰³ Preto, ak úlohu Číny v SCO

¹⁹⁹ HORÁK Slavomír, Nástup Číny ve Střední Asii? str. 35-36

²⁰⁰ Tamtiež, str. 36

²⁰¹ Charter of the Shanghai Cooperation Organization. dostupné z: <http://www.sectsc.org/EN/show.asp?id=69>

²⁰² HORÁK, Slavomír. Nástup Číny ve Střední Asii?, str. 47

²⁰³ SYROEZHNIKIN Konstantin, “China in Central Asia: from Trade to Strategic Partnership,” *Central Asia and the Caucasus*, No.3 (2007), pp. 40–51. In Congressional Research Service (Library of Congress) : *China’s Foreign Policy and “Soft Power” in South America, Asia and Africa*, str. 68

vníame z hľadiska stanovovania agendy, môže byť SCO považovaná za významný zdroj čínskej soft power v regióne. Toto multilaterálne zoskupenie dáva Číne možnosť prezentovať sa ako prirodzený regionálny líder, alebo aspoň „spolu-líder“ spolu s Ruskom.²⁰⁴ Podľa ďalšieho zdroja²⁰⁵ bola Šanghajska päťka, resp. SCO založená predovšetkým na základe explicitných čínskych záujmov. Stanovenie boja proti „trom zlám“, do ktorého sa členovia zapojili, je potvrdením schopnosti Číny stanoviť agendu a pritiahnuť ostatných. V dobe, keď sa organizácia zakladala, mala otázka separatizmu pre Strednú Áziu len marginálny význam, napriek tomu sa štáty do spolupráce zapojili.²⁰⁶

Ďalšou rovinou, v ktorej Čína vyvíja iniciatívy, je ekonomická integrácia regiónu. Na summitoch v rokoch 2003 a 2007 prišla Čína opakovane s iniciatívou vytvorenia zóny voľného obchodu v priestore Strednej Ázie, čím sa opäť snaží dávať formu ďalšiemu vývoju v regióne. Návrh na bližšiu ekonomickú integráciu sa ale nestretol s pozitívnou reakciou zo strany stredoázijských štátov s poukazom na nízku konkurencieschopnosť ich výrobkov v porovnaní s čínskymi. Do budúcnosti ale môžeme predpokladať, že Čína bude prichádzať s ďalšími návrhmi na posilnenie spolupráce.

Okrem SCO je Čína členom Programu regionálnej hospodárskej spolupráce Strednej Ázie (*Central Asia Regional Economic Cooperation program*), ktorý združuje Čínu, Afganistan, Azerbajdžan, Mongolsko a krajiny strednej Ázie s výnimkou Turkménska. Projekt vznikol z iniciatívy Ázijskej rozvojovej banky v roku 1997 s cieľom podporiť ekonomickú spoluprácu medzi krajinami a tým prispieť k potlačeniu chudoby a rastu životnej úrovne.²⁰⁷

4.2 Zahraniční študenti

Na rozdiel od juhovýchodnej Ázie, Kórey a Japonska je počet študentov zo Strednej Ázie študujúcich v Číne nízky. Napriek tomu dôkazom o prograse môže byť umiestnenie

²⁰⁴ KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive*. Str. 199

²⁰⁵ SCHICOR Yitzhak. China's Central Asian Strategy and the Xinjiang Connection: Predicaments and Medicaments in a Contemporary Perspective, *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 6, No. 2 (2008) str. 55-73: 60, dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/08/ys08xinjiangchina.pdf>

²⁰⁶ Tamtiež, str. 63

²⁰⁷ Congressional Research Service (Library of Congress): *China's Foreign Policy and "Soft Power" in South America, Asia and Africa*, str. 67

Kazachstanu v prvej desiatke vysielajúcich krajín do Číny s počtom 5666 študentov²⁰⁸ v roku 2009, čo je takmer zdvojnásobenie počtu za 2 roky.²⁰⁹ V roku 2008 študovalo v Číne asi 200 tadžických študentov, dvakrát viac než v predchádzajúcom roku.²¹⁰ Väčšina z nich pritom študovala čínštinu, prípadne čínsku medicínu.

Najpríťažlivejšou oblasťou pre stredoázijských študentov obecne je blízky Sin-Ťiang, kde zo 4000 zahraničných študentov pochádza až 3300 z krajín Strednej Ázie.²¹¹ Čína musí súperiť s Ruskom ako dominantnou vzdelávacou destináciou. Čínsko-ruská konkurencia v snahe o pritiahnutie študentov sa prejavila napríklad na summite SCO v lete 2007, keď Čína prisľúbila zvýšenie počtu štipendií pre študentov z krajín SCO, a prezident Putin kontroval návrhom na založenie SCO Univerzity.²¹² Chu Ťin-tchao vyzval štáty k zintenzívneniu vzdelávacej a kultúrnej spolupráce a ponúkol univerzitné štipendiá pre členské štáty SCO. Na rok 2009 sa jedná o 100 štipendií.²¹³ Ďalej navrhol krátkodobé študentské výmeny, a zároveň pozval 50 stredoškolských a vysokoškolských študentov na návštevu Číny. Pre Turkménsko, ktoré nie je súčasťou SCO, Čína tiež vyčlenila vládne štipendiá, v roku 2009 sa jednalo o 90 štipendií.²¹⁴

Aj keď v porovnaní s ostatnými časťami Ázie je potenciál tohto nástroja zatiaľ nevyužitý, doterajší vývoj prezrádza, že Čína sa bude aktivizovať vo vzdelávaní zahraničných študentov v rastúcej miere. V kontexte výraznej inklinácie týchto krajín k Rusku, ako

²⁰⁸ China Education Yearbook 2009. China's University and College Admission System, dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml

²⁰⁹ V roku 2007 podľa údajov Ministerstva zahraničných vecí študovalo v Číne 3000 kazašských študentov. Vid' Ministry of foreign affairs of the Republic of Kazakhstan: Cooperation of the Republic of Kazakhstan with the People's Republic of China, dostupné z: http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/en/content/policy/cooperation/asia_africa/08

²¹⁰ ALIMOV, R. "Tadžiksko-čínske obchodno-ekonomické vzťahy sa rozvíjajú" [Tajik-China Trade-Economic Relations are Increasing], ANTISK, September 7, 2007 In OLIMOVA, Saodat. The Multifaceted Chinese Presence in Tajikistan. *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 7 No. 1, 2008. str. 61-77: 66, dostupné z: <http://www.chinaeurasia.org/images/stories/isdp-cefq/CEFQ200902/tcpt20090261-77.pdf>

²¹¹ Flood of Central Asian Students in Xinjiang. People's Daily Online. 15.5.2009, dostupné z: <http://english.people.com.cn/90001/90782/6658634.html>

²¹² LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence: China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World*, str. 95

²¹³ 2009 Chinese government Scholarships. Beijing Municipal Chinese Promotion Centre, dostupné z <http://www.bjchinese.bjedu.cn/englishHome.do?method=article&&articleId=557>

²¹⁴ SOCOR, Vladimir. China to increase Gas Imports from Economically Complementary Turkmenistan. *Eurasia Daily Monitor* Volume: 6 Issue: 125. 30.6.2009, dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35194](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35194)

hlavnému cieľu stredoázijských študentov je otázne, do akej miery mu môže Čína konkurovať.

4.3 Propagácia kultúry a jazyka

V šírení čínskeho jazyka v Strednej Ázii s pomocou Konfuciových inštitútov začala Čína s oneskorením, v posledných dvoch rokoch ale inštitúty pribúdajú. V roku 2005 bol otvorený prvý Konfuciov inštitút v Taškente, ostatné pribudli v rokoch 2007 až 2009. V súčasnosti existujú 2 inštitúty v Kirgizsku, 2 v Kazachstane a po 1 inštitúte v Uzbekistane a Tadžikistane.²¹⁵ Čínska strana navrhla už aj založenie Konfuciovho inštitútu v Turkménsku.

Okrem čínskych inštitútov sa čínština presadzuje aj na miestnych vzdelávacích inštitúciách, ktoré zaraďujú čoraz viac čínskych kurzov do svojej ponuky. Všetky dôležité univerzity a vysoké školy technického zamerania v Kazachstane a Kirgizsku, či už súkromné alebo verejné, ponúkajú študentom kurzy čínštiny v najpopulárnejších študijných odboroch: medzinárodné vzťahy, svetová ekonomika, či marketing. Čínština sa v Kazachstane stala druhým najpopulárnejším jazykom po angličtine.²¹⁶

V oblasti všeobecnej prezentácie kultúry krajiny spolupracujú na kultúrnych akciách. V roku 2002 sa konali Kultúrne dni Číny v Kazachstane, v roku 2005 Šanghajské kultúrne dni v Alma-Ata. V roku 2007 sa uskutočnili čínske kultúrne dni v Kirgizsku.

V roku 2009 začala v Kirgizsku vysielat' čínska televízia CCTV prenosy v ruskom jazyku v snahe priblížiť Čínu obyvateľstvu a nakloniť stále nejednoznačnú verejnú mienku na svoju stranu. Problémom ostáva, že čínske masmédiá, podobne ako americké, sú často a priori vnímané ako propagandistické.²¹⁷

Príspevkom k priblíženiu Číny obyvateľom je aj 24-hodinové vysielanie čínskeho medzinárodného rádia China Radio International, ktoré venuje veľkú pozornosť práve

²¹⁵ Confucius Institutes in Asia. Confucius Institute Online, dostupné z: http://college.chinese.cn/en/node_3765.htm

²¹⁶ Ruština sa za cudzí jazyk nepovažuje, v Kazachstane je hlavným jazykom komunikácie medzi jednotlivými etnickými skupinami. LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies, str. 181

²¹⁷ Chinese TV channel begins broadcasting. Kyrgyz National Information Agency, 10.10.2009. dostupné z: <http://www.kabar.kg/en/news/2009/10/11/7072.html>

Strednej Ázii. Napríklad v Kazachstane sú programy orientované vyslovene na „získavanie srdca a mysli“ Kazašského obyvateľstva.²¹⁸

Medziľudské kontakty sa zintenzívňujú vďaka rastúcemu počtu turistov medzi Čínou a Strednou Áziou. Čína je druhým najväčším zdrojom turistov pre Kazachstan (76 800) a zároveň druhou najčastejšou destináciou pre kazašských turistov (85 000)²¹⁹. Čína bola v roku 2007 tiež najväčším zdrojom turistov pre Kirgizsko, z celkových 49.000 turistov pochádzalo z Číny 12%.²²⁰ Takisto vzrastá pohyb osôb smerom do Číny. V neprospech zvyšovania soft power prostredníctvom turizmu ale hovorí väčšinou obchodná povaha návštev. Čo sa týka medziľudských kontaktov, do Strednej Ázie prúdi aj čoraz viac pracovných migrantov. Vplyv týchto migrantov na zvyšovanie soft power je ale skôr negatívny (viď podkapitola 4.7).

4.4 Zahraničná pomoc

Podobne ako v prípade JV Ázie, s ekonomickým rastom Číny sa začala rozvíjať aj zahraničná pomoc Strednej Ázii. Ani v tomto prípade však neexistujú systematické a oficiálne dáta o zahraničnej pomoci, a štúdie na túto tému vychádzajú z čiastkových informácií o jednotlivých projektoch. Pomoc má opäť podobu predovšetkým zvýhodnených pôžičiek vláde a podnikom, a granty, ktoré sú typické pre ODA, tvoria len malú časť pomoci. Prostriedky smerujú predovšetkým do výstavby infraštruktúry, na výskum surovinových a energetických zdrojov. Väčšinou sa jedná o pôžičky na odber čínskeho zariadenia a služieb.

V roku 2004 sa Chu Ťin-tchao na summite SCO v Taškente zaviazal poskytovať pôžičky krajinám Strednej Ázie v rámci SCO. Jednalo sa o pôžičky na rozličné projekty v

²¹⁸ SWANSTRÖM Niklas. China's Role in Central Asia. Hard and Soft Power. GLOBAL DIALOGUE Volume 9, Number 1–2, Winter/Spring 2007 (The Rise of China) dostupné z: <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=402>

²¹⁹ Kazakh State Statistics Agency, as reported by the Embassy of Kazakhstan in Great Britain. In LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence. China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade and Investment in Developing World*, str. 95

²²⁰ Central Asia Daily report, January 30, 2008, Doc. No. CEP-950466. In LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence. China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade and Investment in Developing World*, str. 95

celkovej hodnote 900 mil. USD. Do roku 2006 sa pritom schválilo 127 projektov.²²¹ Napriek tomu, že sa projekty prejednávajú na summitoch SCO, každý štát dojednáva špecifické podmienky pôžičiek sám za seba, takže v podstate sa jedná o bilaterálne dohody.

Najväčším prijímateľom pôžičiek v rámci projektu SCO je Tadžikistan, ktorý vyčerpal cca 600 mil. USD²²² (viď príloha). Jedná sa pritom o dopravné projekty realizované čínskymi firmami. Financie poskytla čínska exportno-importná banka a tieto projekty sa týkali hlavne energetického priemyslu. Tadžikistan s bohatými zásobami vodnej energie má pre Čínu veľký potenciál ako dodávateľ elektrickej energie. Okrem toho do Tadžikistanu smeroval aj grant vo výške 30 mil. USD na konštrukciu tunelu Shar-Shar. V roku 2007 Chu Ťin-tchao k existujúcim pôžičkam ponúkol ďalších 400 mil. USD vo forme spotrebného úveru, čím sa len potvrdila pozícia Číny ako najväčšieho veriteľa Tadžikistanu..

Kirgizsko dostalo z 900 mil. balíčka pre SCO 70 mil. USD na výstavbu továrne na cement, ktorá by mala pokryť potreby juhu krajiny a produkovať pre vývoz. Grant vo výške 7,5 mil. USD a pôžička 75 mil. USD boli vyčlenené na diaľnicu spájajúcu Kirgizsko a čínsky Sin-Ťiang.²²³

Turkménsko dostalo v roku 2004 pôžičku vo výške 4 mld. USD na ťažbu zemného plynu²²⁴. V roku 2006 poskytla Čína pôžičku v hodnote 24,5 mil. USD na rozvoj telekomunikácií a o rok neskôr 24 mil. USD na zariadenia pre ťažbu ropy²²⁵.

Uzbekistan obdržal v roku 2004 významnú pomoc vo forme grantov a pôžičiek v celkovej výške 350 mil. USD, ktorá mala byť použitá na celkový hospodársky

²²¹ US \$900 mil. loans to SCO members for Chinese exports. China Daily, 31.5.2006.dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-05/31/content_604550.htm

²²² KASSENova Nargis. China as an emerging donor in Tajikistan and Kyrgyzstan. Russia, NIS Centre, 2009. str. 13, dostupné z: <http://ifri.org/downloads/ifrichinacentralasiakassenovaengjanuary2008.pdf>

²²³ WISHNICK Elisabeth: China's Challenges in Central Asia Fallout from the Georgian War, the Financial Crisis, and the Xinjiang Riots. PONARS Eurasia Policy Memo No. 73, September 2009, dostupné z: <http://ceres.georgetown.edu/esp/ponarsmemos/page/78378.html>

²²⁴ Tamtiež.

²²⁵ LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence: China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World*, str. 112

rozvoj.²²⁶ Čínska exportno-importná banka krajine poskytla 12 mil. USD na nákup čínskych poľnohospodárskych strojov.²²⁷

Z posledných projektov vyniká pôžička krízou zasiahnutému Kazachstanu, z ktorej polovica je smerovaná do odvetvia energetiky, a druhá do diverzifikácie ekonomiky, v závratnej celkovej výške 10 mld. USD. Protihodnotou pre Čínu je zisk podielu v ropnej spoločnosti²²⁸, preto v tomto prípade kredit Číny ako darcu kontroverzný.

4.5 Vnímanie Číny v regióne

Čínske aktivity v Strednej Ázii zatiaľ nepriniesli presvedčivé výsledky z hľadiska popularity Číny v regióne. Debata o Číne vzniká aj v domácich politických kruhoch, obecne ale vlády vyjadrujú pozitívny vzťah k Číne.²²⁹ Široká verejnosť však vyjadruje rôznorodejšie názory. Podľa Marlène Laruelle a Sebastiena Peyrousa²³⁰ zatiaľ prevažuje „sinofóbia“ nad „sinofiliou“. Pekingu sa zatiaľ nepodarilo rozvinúť kultúrnu diplomaciu, ktorá by bola schopná potlačiť obavy z čínskej prítomnosti, ani rozvinúť diskurz, ktorý by presadzoval „čínskosť“ (*Zhonghuaxing*).

Silnejšie ekonomické väzby a pobyt Číňanov v krajinách strednej Ázie vyvoláva skôr nechuť a obavy u domáceho obyvateľstva. Je to spôsobené predovšetkým faktom, že Čína je v tejto oblasti vnímaná predovšetkým prizmou svojho populačného rastu. Prieskum verejnej mienky v Kazachstane ukázal, že Kazachovia majú len veľmi limitované znalosti čínskej kultúry a histórie. Zato až 53% opýtaných poznalo demografickú situáciu Číny. Čínski migranti vytvárajú pozitívne percepcie u 26%

²²⁶ Tamtiež, str. 113

²²⁷ TOWNSEND, Jacob; KING Amy: Sino-Japanese Competition for Central Asian Energy: China's Game to Win, *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 5, No. 4 (2007) p. 23-45: 44, dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/07/jtak07chinajapan.pdf>

²²⁸ China and Central Asia. *Turkish Weekly*. 19.5.2009. dostupné z: <http://www.turkishweekly.net/news/77297/china-and-central-asia.html>

²²⁹ Takýto postoj vyplýva do značnej miery z autoritatívnej povahy stredoázijských republík, preto v Uzbekistane a Turkménsku prakticky neexistuje debata o čínskej otázke. V Kirgizsku a Kazachstane nie je pohľad politikov na Čínu jednotný. Viď LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: *China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies*, str. 63-91

²³⁰ LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: *China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies*, str. 180

opýtaných, negatívne u 19% a u 55% indiferentné.²³¹ Skutočnosť, že znalosť Číny je veľmi nízka a že verejná mienka je viac ovplyvnená národnou pamäťou ako súčasnými trendami, je pre čínsku soft power veľmi obmedzujúca.

V Tadžikistane je Čína vnímaná pozitívnejšie, podľa prieskumu miestnej agentúry²³² z roku 2008 vyjadrilo 82 percent opýtaných veľmi priateľský alebo priateľský postoj k Číne. Oproti roku 2006 sa ale jedná o pokles o 7 percentných bodov. Dôvodom mohla byť demarkácia hraníc od roku 2006, počas ktorej Tadžikistan stratil územia v prospech Číny²³³.

V ďalšom tadžickom prieskume z roku 2006 sa 90% opýtaných vyjadrilo, že Čína má pozitívny vplyv na krajinu²³⁴ Čína je tak v očiach verejnosti tretím najpriaznivejším externým vplyvom po Rusku a Iráne, aj keď rozsahom vplyvu sa Čína nemôže rovnať Rusku (až 89% označilo Rusko za mocnosť s najväčším vplyvom).

* * * * *

Úspech čínskej soft power v Strednej Ázii je zatiaľ nevýrazný. Na jednej strane existuje množstvo iniciatív, ktoré sú orientované na zvyšovanie čínskej soft power. Čína kultivuje vzťahy prostredníctvom bilaterálnej i multilaterálnej diplomacie, pričom práve Šanghajska organizácia spolupráce je potenciálnym nositeľom čínskej soft power v regióne. Zvyšuje sa aj kultúrna a vzdelávacia spolupráca, aj keď motivácia k štúdiu čínštiny je možno viac než inde motivovaná čisto ekonomickými záujmami.²³⁵

Napriek tomu, čínska soft power naráža v Strednej Ázii na prekážky. Jej zvyšovaniu bránia zakorenené stereotypy, ktoré podporujú podozrievanie a nedôveru k Číne. Navyše, predovšetkým mladá generácia sa nestotožňuje s čínskym politickým a sociálnym

²³¹ SYROEZHKIN, Konstantin. Social Perceptions of China and the Chinese: A View from Kazakhstan. In *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 7, No. 1 (2009) str. 29-46: 33, dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/09/Syroezhkin.pdf>

²³² Sharq Research Centre Survey, May 2008, Dushanbe. In OLIMOVA, Saodat: The Multifaced Chinese Presence in Tajikistan. *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 7 No. 1 (2008). Str. 61-78: 68. dostupné z: <http://www.chinaeurasia.org/images/stories/isdp-cefq/CEFQ200902/tcpt20090261-77.pdf>

²³³ OLIMOVA, Saodat, The Multifaced Chinese Presence in Tajikistan, str. 68

²³⁴ Tamtiež, str. 69

²³⁵ LAURELLE Marlène –PEYROUSE Sebastien: *China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies*. Str. 181.

modelom.²³⁶ Ďalej, významným externým vplyvom je Rusko, ktoré je po všetkých stránkach, vrátane kultúry, dominantným vplyvom v regióne a vývoj nenasvedčuje tomu, že by Čína mohla v blízkej dobe nahradiť ruský dominantný vplyv.

²³⁶ ZHAO, Huasheng: Central Asia in China's Diplomacy. In RUMER E.-TRENIN D.-ZHAO H. *Central Asia: Views from Washington, Moscow and Beijing*. New York: M.E. Sharpe 2007, str. 162

Záver

V prvej dekáde tretieho tisícročia Čína pristúpila k novej stratégii v zahraničnej politike. V snahe odvrátiť obavy z čínskej hrozby inkorporovala soft power do svojej zahraničnej politiky ako spôsob, ktorým ovplyvňovať ostatných aktérov bez využívania nátlaku alebo vojenskej sily. Čína pritom využíva bilaterálnu i multilaterálnu diplomaciu, nástroje vysokej kultúry (vzdelanie, čínsky jazyk), i rozvojovú pomoc. Relatívne málo je zatiaľ využívaná čínska populárna kultúra. Práca ukázala, že premisa o rastúcej čínskej soft power má svoje obmedzenia, že zapojenie nástrojov soft power nie je všade rovnomerné, a nie v každom regióne vedie ich zapojenie k skutočnému rastu soft power.

Zatiaľ najúspešnejšie sa Číne darí rozvíjať svoju soft power v JV Ázii. Využíva tu široké spektrum nástrojov a verejná mienka i postoj elit naznačujú, že je v projekcii svojej soft power úspešná. Je zaujímavé, že nepriaznivé faktory z minulosti sa Číne podarilo pomerne úspešne prekonať, zatiaľ čo vo vzťahoch k Japonsku alebo Južnej Kórei doteraz existuje napätie okolo historických sporov a v Strednej Ázii stále prežívajú negatívne stereotypy ohľadom Číny. Okrem diplomacie a nástrojov kultúry je čínska soft power v regióne umocnená aj faktom, že sa jedná prevažne o rozvojové krajiny, ktoré oceňujú čínsku zahraničnú pomoc. Faktorom príťažlivosti je v tomto prípade pravdepodobne aj čínsky ekonomický model.

Úplne iný obraz čínskej soft power sa naskytá v Japonsku a Južnej Kórei. Ako rozvinuté demokracie nie sú prijímateľmi rozvojovej pomoci a čínsky ekonomický model nie je významným zdrojom príťažlivosti ako u rozvojových krajín. Úspešnejšia je Čína v zapojovaní kultúrnych nástrojov, a to predovšetkým v Kórei, kde sa v súvislosti so spoločenským, politickým i ekonomickým zbližovaním hovorilo dokonca o čínskej horúčke. V Japonsku k významnému rastu čínskej soft power nedošlo.

Stredná Ázia ako tretí skúmaný región predostrel zase nové súvislosti v možnostiach čínskej soft power. V tomto regióne sa stretáva relatívne nižšie zapojenie soft power nástrojov, vyplývajúce zrejme z nižšej priority regiónu v zahraničnej politike Číny, s prítomnosťou dominantného externého vplyvu vo forme Ruska.

Projekcia soft power v Ázii teda nie je rovnomerný proces. Využívanie soft power nástrojov a ich účinnosť je pritom determinovaná množstvom faktorom, ktoré sa

navzájom prelínajú. Samotné zapojenie prostriedkov nepochybne závisí na dôležitosti regiónu z pohľadu Pekingu. Preto napríklad v juhovýchodnej Ázii je iniciatív viac, než v Strednej Ázii. Z porovnania tiež vyplýva, že spoločný kultúrny základ tiež podporuje možnosti soft power. Južná Kórea a mnohé štáty JV Ázie vnímajú Čínu ako kultúrne východisko a preto čínsky jazyk a kultúra sú tam prijímané lepšie než v napr. Strednej Ázii. Možnosti čínskej soft power ovplyvňuje aj prítomnosť iných významných externých vplyvov, a to hlavne v prípade, že sú vnímané obecné pozitívne. To je prípad Ruska v Strednej Ázii. V neposlednom rade, s poukazom na Južnú Kóreu a predovšetkým Japonsko, geopolitické priority môžu byť veľkou prekážkou pre šírenie soft power bez ohľadu na ostatné faktory. V oboch prípadoch obavy z čínskych zámerov v regióne majú veľmi negatívny vplyv na príťažlivosť Číny a to aj napriek veľmi intenzívnym kultúrnym kontaktom.

Za kľúčový nástroj čínskej soft power považujem Konfuciove inštitúty ako centrá výučby čínskeho jazyka a prezentácie čínskej kultúry širokému publiku. Ich expanzia po celom svete svedčí o tom, že samotná Čína im prikladá veľký význam. Problémom je zatiaľ nerovnomernosť ich distribúcie, predovšetkým v JV Ázii, plán na celkový počet 1000 inštitútov celosvetovo do roka 2020²³⁷ by ale mohol túto anomáliu odstrániť. Čína by mala prostredníctvom Konfuciových inštitútov prezentovať svoju kultúru viac v oblastiach, kde je znalosť a popularita čínskej kultúry nižšia, ako napr. v Strednej Ázii.

Aj keď táto práca rozoberá soft power na základe prostriedkov kultúry a diplomatických väzieb, a s výnimkou zahraničnej pomoci ekonomické väzby nezahŕňa, čiara, ktorá oddeľuje soft power od ekonomických stimulov je podľa môjho názoru veľmi tenká a tieto vplyvy sa často prelínajú. Veľkosť čínskej ekonomiky je faktor, ktorý sa len ťažko prehliada a preto môže vstupovať aj do vzťahov, ktoré zdanlivo s ekonomikou nesúvisia. Či je to výučba mandarínskej čínštiny, alebo priaznivé diplomatické vzťahy s Čínou, okrem čínskej soft power tu zohrávajú rolu aj ekonomické motívy.

²³⁷ Confucius Institute: promoting language, culture and friendliness. Xinhuanet, 2.10.2006, dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/2006-10/02/content_5521722.htm

Zoznam literatúry

Tlačené zdroje:

BERENSKOETTER Felix – WILLIAMS, Michael J (ed.). *Power in World Politics*. Oxon: Routledge 2007. ISBN-13: 978-0-415-42113-3

DING, Sheng. *The Dragon's Hidden Wings: How China Rises with Its Soft Power*. Plymouth: Lexington Books 2008. ISBN-13: 978-0-7391-2393-5

GILL, Bates. *Rising Star: China's New Security Diplomacy and Its Implications for the United States*. Washington DC: Brookings Institution Press 2007. ISBN-10: 0815731469

HORÁK, Slavomír: Nástup Číny ve Střední Asii? *Mezinárodní vztahy*, 3/2009, ročník 44. Ústav mezinárodních vztahů Praha. str. 33-52

HU, Angang – JAKOBSON Linda – SHEN Mingming: *China's Transforming Society and Foreign Policy*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs 2005. ISBN 951-769-176-9

JOHNSTON, Alastair I. – ROSS Robert S.: *New Directions in the study of China's foreign policy*. Stanford: Stanford University Press 2006. s.186-212. ISBN 0-8047-5362-8

KURLANTZICK, Joshua. *Charm Offensive: How China's Soft Power Is Transforming the World*. New Haven and London: Yale University Press 2007. ISBN 978-0-300-11703-5

NYE, Jr. Joseph S: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Publicaffairs 2004. ISBN-13 978-1-58648-306-7

PERCIVAL, Bronson: *The Dragon Looks South: China and Southeast Asia in the New Century*. Westport: Praeger Security International 2007. ISBN-13: 978-0-275-99426-6

RUMER E.- TRENIN D.-ZHAO H: *Central Asia: Views from Washington, Moscow and Beijing*. New York: M.E. Sharpe 2007. ISBN 978-0-7656-1994-5

SHAMBAUGH, David (ed.): *Power Shift. China and Asia's New Dynamics*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press 2005. ISBN-13: 978-0-520-24570-9

Internetové zdroje

Odborné články a publikácie

COHEN Jason. The Dragon Next Door. Republic of Korea-People's Republic of China Relations. SAIS U.S. Korea Yearbook 2007. str. 137-150. [cit. 3.11.2009] dostupné z <http://uskoreainstitute.org/pdf/Yearbooks/2007/YB07%20Chapt11.pdf>

Congressional Research Service(Library of Congress): *China's Foreign Policy and "Soft Power" in South America, Asia and Africa*. Washington: US Government Printing Office 2008, [cit. 23.11.2009] dostupné z: http://fas.org/irp/congress/2008_rpt/crs-china.pdf

DWIVEDI, Ramakant. China's Central Asia Policy In Recent Times. *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 4, No. 4 (2006). s. 139-159 [cit. 11.11.2009] dostupné z: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/November_2006/Dwivedi.pdf

GILL, Bates - HUANG, Yanzhong. Sources and Limits of Chinese „Soft Power“. *Survival*, vol. 48, no. 2., str. 17-36 [cit. 13.10.2009] dostupné z: http://csis.org/files/media/isis/pubs/060605_gill_huang_iiss.pdf

GUAN, Ang Cheng: Vietnam – China relations since the end of the cold war. *Asian Survey*, Vol. 38, No. 12 (Dec., 1998), s.1122-1141. [cit. 20.11.2009] dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2645825.pdf>

ECONOMY, Elisabeth: China's Rise In Southeast Asia, Implications for Japan and the United States. *Journal of Contemporary China*, Vol 14, Issue 44, 2005, str. 409–425. [cit. 20.10.2009] dostupné z: <http://www.southchinasea.org/docs/E.Economy.%20China%27s%20Rise%20in%20Southeast%20Asia.pdf>

ERICKSON Andrew – GOLDSTEIN, Lyle. Hoping for the best, preparing for the worst: China's response to US hegemony. *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 29, No. 6, December 2006. str. 955-986. [cit. 10.11.2009] dostupné cez databázu Ebsco: search.ebscohost.com

GRIES, Peter Hais: The Koguryo Controversy, National Identity and Sino-Korean Relations Today. *East Asia: An International Quarterly*, Vol. 22, No. 4 (2005), str. 3-17 [cit. 5.11.2009] dostupné z: <http://www.ou.edu/uschina/gries/articles/texts/Gries2005KoguryoEAIQ.pdf>

HSIAO, Michael: Transformations in China's Soft Power Towards ASEAN. *China Brief*. Volume 8, Issue 22, [cit. 25.10.2009] dostupné z: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=34168

HUISKEN Ron. Rising China: Power and reassurance. Canberra: Anu E Press 2009. str. 151 [cit. 8.11.2009] dostupné z: http://epress.anu.edu.au/sdsc/rc/pdf/whole_book.pdf

CHENG-CHWEE Kuik: Multilateralism in China's ASEAN Policy. *Contemporary Southeast Asia* 27, No 1 (2005): 102-122, [cit. 21.11.2009] dostupné cez databázu Ebsco: <http://search.ebscohost.com>

Chicago Council for Global Affairs. Soft Power In Asia: Results of a 2008 Multinational Survey of Public Opinion. 2008, [cit. 8.11.2009], dostupné z: http://www.thechicagocouncil.org/UserFiles/File/POS_Topline%20Reports/Asia%20Soft%20Power%202008/Chicago%20Council%20Soft%20Power%20Report-%20Final%206-11-08.pdf

JIANG Wenran. New Dynamics of Sino-Japanese Relations. *Asian Perspective* Vol. 31, No 1., 2007. Str. 15-44, [cit. 4.11.2009] dostupné z: <http://www.asianperspective.org/articles/v31n1-b.pdf>

JWT Education: International student mobility in East Asia. Executive Summary, 2008, [cit. 5.11.2009] dostupné z: <http://www.eahep.org/web/images/Malaysia/bc%20-%20asia%20student%20mobility%20-%20summary.pdf>

KASSENOVA Nargis. China as an emerging donor in Tajikistan and Kyrgyzstan. Russia, NIS Centre, 2009, [cit. 15.11.2009] dostupné z: <http://ifri.org/downloads/ifrichinacentralasiakassenovaengjanuary2008.pdf>

KIM, Jih-Un: Neighbors are Charming to Each Other? A Study of South Korea-China Mutual Perception. Conference paper for ISA's 50th ANNUAL CONVENTION "EXPLORING THE PAST, ANTICIPATING THE FUTURE", New York, Feb 15, 2009 [cit. 4.11.2009] dostupné z: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/0/4/7/pages310478/p310478-8.php

LAURELLE Marlène – PEYROUSE Sebastien: China as a Neighbor: Central Asian Perspectives and Strategies. Washington: Central Asia-Caucasus Institute& Silk Road Studies Program 2009. [cit. 20.11.2009] dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/books/09/ml09chinaneighbor.pdf>

LEBOW, Richard N. The long peace, the end of the cold war, and the failure of realism, str. 256. *International Organization*, Vol. 48, No. 2 (Spring, 1994). str. 249-277 [cit. 10.10.2009] dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2706932>

LEE, Sook Jong. China's Soft Power. Its limits and potentials. East Asian Institute Issue Briefing. No. MASI 2009-07, [cit. 6.11.2009] dostupné z: http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_report/2009103016723.pdf

LUM, Thomas a kol. *Comparing Global Influence: China's and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World*, CRS Report for Congress, 2008 [cit. 14.11.2009] dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34620.pdf>

LUM, Thomas a kol. *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia*. CRS Report for Congress, 2009 [cit. 25.10.2009] dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

LUM, Thomas, *US Foreign Aid To East and South Asia: Selected Recipients*. CRS Report for Congress 2008, [cit. 20.11.2009] dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31362.pdf>

LUM, Thomas- MORRISON Wayne- VAUGHN Bruce. *China's Soft Power in Southeast Asia*. CRS Report for Congress, 2008. [cit. 26.10.2009] dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34310.pdf>

Mc GIFFERT, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for The United States: Competition and Cooperation in the Developing World*. Washington: Centre for Strategic and International Studies 2009, [cit. 12.10.2009] dostupné z: http://csis.org/files/media/csis/pubs/090305_mcgiffert_chinesesoftpower_web.pdf

- MUSHAHID Ali. Singapore's Balancing Diplomacy: Defence Cooperation with USA, India. IDSS Commentaries, 39/2003 [cit. 18.11.2009] dostupné z: http://dr.ntu.edu.sg/bitstream/handle/10220/4096/RSIS-COMMENT_256.pdf?sequence=1
- NYE, Jr. Joseph S. Think again: Soft Power. *Foreign Policy*, 1.2.2006. [cit. 16.10.2009] dostupné z: <http://yaleglobal.yale.edu/content/think-again-soft-power>
- NYE, Jr. Joseph S. Soft Power. *Foreign Policy*, vol. 80 (Fall 1990) str. 153-71 [cit. 15.10.2009] dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/Ning/archive/archive/080/SOFT_POWER.PDF
- Observatory on Borderless Higher Education: International Student Mobility: Patterns and Trends, 2007 [cit. 23.10.2009] dostupné z: http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/newsletter/International_Student_Mobility_-_Patterns_and_Trends.pdf
- OLIMOVA, Saodat. The Multifaced Chinese Presence in Tajikistan. *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 7 No. 1 (2008) str. 61-77 [cit. 16.11.2009] dostupné z: <http://www.chinaeurasia.org/images/stories/isdp-cefq/CEFQ200902/tcpt20090261-77.pdf>
- RENNACK, Diane E.: China: U.S. Economic Sanctions. CRS Report for Congress 1997 [cit. 21.11.2009] dostupné z: https://www.policyarchive.org/bitstream/handle/10207/294/96272_19971001.pdf?sequence=1
- RAMO, Joshua Cooper. The Beijing Consensus. London: The Foreign Policy Centre 2004 [cit. 14.10.2009] dostupné z: <http://fpc.org.uk/fsblob/244.pdf>
- SHIRK, Susan. China's Multilateral Diplomacy in the Asia-Pacific, February 2004 [cit. 22.11.2009] dostupné z: http://www.uscc.gov/hearings/2004hearings/written_testimonies/04_02_12wrts/shirk.htm
- SCHICOR, Yitzhak. China's Central Asian Strategy and the Xinjiang Connection: Predicaments and Medicaments in a Contemporary Perspective, *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 6, No. 2 (2008) str. 55-73 [cit. 15.11.2009] dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/08/ys08xinjiangchina.pdf>
- SCHMIDT, Johannes D. China's Soft Power Diplomacy in Southeast Asia. *The Copenhagen Journal of Asian Studies*, 2008, Vol 26, Issue 1. str. 22-49 [cit. 24.10.2009] dostupné z databázy Ebsco: <http://search.ebscohost.com>
- SMITH, Anthony. Thailand's Security and the Sino-Thai relationship. *China Brief*. Volume: 5 Issue: 3 January 31, 2005 [cit. 20.11.2009] dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=27465](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=27465)
- SOCOR, Vladimir. China to increase Gas Imports from Economically Complementary Turkmenistan. *Eurasia Daily Monitor*. Volume 6, Issue 125. 30.6.2009 [cit. 17.11.2009] dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35194](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35194)

STOREY, Ian. China and Vietnam's Tug of War over Laos. *China Brief*. Volume 5 , Issue 13. 6.6. 2005 [cit. 22.10.2009] dostupné z: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=30496](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=30496)

STUART-FOX, Martin. Southeast Asia and China. The Role of History and Culture. *Contemporary Southeast Asia* 26, no. 1 (2004), str.116-139 [cit. 22.10.2009] dostupné z databázy Ebsco: <http://search.ebscohost.com>

SWANSTRÖM, Niklas. China's Role in Central Asia. Hard and Soft Power. GLOBAL DIALOGUE Volume 9, Number 1–2, Winter/Spring 2007 (The Rise of China) [cit. 10.11.2009] dostupné z: <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=402>

SWANSTRÖM, Niklas. China and Central Asia: A New Great Game or traditional vassal relations? *Journal of Contemporary China* (2005), 14(45), November, 569–584 [cit. 10.11.2009] dostupné z http://www.silkroadstudies.org/docs/publications/2005/JCC_Swanstrom.pdf

SYROEZHIN, Konstantin. Social Perceptions of China and the Chinese: A View from Kazakhstan. In *China and Eurasia Forum Quarterly*, Volume 7, No. 1 (2009) p. 29-46 [cit. 19.11.2009] dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/09/Syroezhin.pdf>

TOWNSEND, Jacob – KING Amy: Sino-Japanese Competition for Central Asian Energy: China's Game to Win. *China and Eurasia Forum Quarterly*. Volume 5, No. 4 (2007) str. 23-45 [cit. 12.11.2009] dostupné z: <http://www.isdp.eu/files/publications/cefq/07/jtak07chinajapan.pdf>

VAUGHN Bruce- MORRISON Wayne M. *China – Southeast Asia relations: Trends, Issues and Implications for the United States*. CRS Report for Congress, 2006 [cit. 25.10.2009] dostupné z: <http://www.fas.org/srg/crs/row/RL32688.pdf>

VAVROVÁ Kristína: Zbrojné embargo voči Číne: Konflikt záujmov EU, ČĽR a USA. *Bezpečnostné analýzy*, 3/2005 [cit. 21.11.2009] dostupné z <http://www.security-studies.sk/casopis/ba3-2005.pdf>

WISHNICK Elisabeth: China's Challenges in Central Asia Fallout from the Georgian War, the Financial Crisis, and the Xinjiang Riots. PONARS Eurasia Policy Memo No. 73, September 2009 [cit. 15.11.2009] dostupné z: <http://ceres.georgetown.edu/esp/ponarsmemos/page/78378.html>

XINTIAN, Yu. Cultural Impact on International Relations, Washington: The Council for Research in Values and Philosophy 2002. [cit. 14.10.2009] dostupné z: <http://books.google.com/>

Internetové spravodajské servery

Asia times online

MC CARTAN, Brian. *A helping Chinese Hand*. Asia times online, 30.4.2009, [cit. 29.10.2009] dostupné z http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/KD30Ae01.html

KLINGNER Bruce. China Shock for South Korea. Asia times online, 11.9.2004 [cit. 2.11.2009]dostupné z: <http://www.atimes.com/atimes/Korea/FI11Dg03.html>

Peacefully Rising seeks to allay „China Threat“. Asia times online, 12.3. 2004 [cit. 12.10.2009] dostupné z: <http://www.atimes.com/atimes/China/FC12Ad01.html>

Daily Star Lebanon

NYE, Jr. Joseph S. South Korea's Growing Soft Power gives it a larger role in global governance. Daily Star Lebanon, 11.11.2009 [cit. 4.11.2009] dostupné z: http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=1&categ_id=5&article_id=108537

Ferghana.ru Information Agency

DUBOVITSKY, Victor: The Tajik-Chinese Relations: The period of wariness over, the era of cooperation begins. Ferghana.ru, 30.1.2007 [cit. 14.11.2009] dostupné z: <http://enews.ferghana.ru/article.php?id=1810>

China Daily

China's Peaceful Development Road. China Daily, 22.12.2005 [cit. 5.10.2009] dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-12/22/content_505678.htm

China becomes Japan's No. 1 trading partner. China Daily, 19.8.2009 [cit. 2.11.2009] dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2009-08/19/content_8591174.htm

Solidifying China's Regional Partnership. China Daily, 15.5.2004 [cit. 29.10.2009] dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-05/15/content_331005.htm

US \$900 mil. loans to SCO members for Chinese exports. China Daily, 31.5.2006 [cit. 14.11.2009] dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-05/31/content_604550.htm

Japan Times:

DOWLING Tom. Japan is Learning to Love [and Loving to Learn] Chinese. The Japan Times, 29.1.2004 [cit. 5.11.2009] dostupné z: <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ek20040129a1.html>

NYE, Jr. Joseph S. Soft Power Matters In Asia. The Japan Times, December 5, 2005 [cit. 9.11.2009] dostupné z: http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/1486/soft_power_matters_in_asia.html

Korea Focus

SANG-Chul Yu. Dealing with overgrown China. Korea Focus, [cit. 7.11.2009] dostupné z: http://www.koreafocus.or.kr/design2/politics/view.asp?volume_id=88&content_id=102681&category=A

New York Times:

BROOKE James: Threats and Responses: Northeast Asia. China Looming Large in South Korea as Biggest Player, Replacing USA, NY Times, 3.10.2003 [cit. 4.11.2009] dostupné z: <http://www.nytimes.com/2003/01/03/world/threats-responses-northeast-asia-china-looming-large-south-korea-biggest-player.html>

People's Daily Online.

Flood of Central Asian Students in Xinjiang. People's Daily Online, 15.5.2009, [cit. 13.11.2009] dostupné z: <http://english.people.com.cn/90001/90782/6658634.html>

China's Average economic growth ranked 1st in the world. People's Daily Online, 1.3.2000 [cit. 14.10.2009] dostupné z:

<http://english.people.com.cn/english/200003/01/eng20000301X115.html>

Full text of Anti-Secessionist Law. People's Daily Online, 14.3.2005 [cit. 15.11.2009] dostupné z: http://english.people.com.cn/200503/14/eng20050314_176746.html

Number of international students exceeds 190 000 in 2007. People's Daily Online, 14.3.2008 [cit. 23.10.2009] dostupné z: <http://english.people.com.cn/90001/6373700.html>

Over 30 million people learn Chinese in world as foreign language. People's Daily Online, 20.7.2005. [cit. 4.11.2009] dostupné z:

http://english.people.com.cn/200507/20/eng20050720_197135.html

Time Asia Magazine

RAMZY Martin: Get Ahead, Learn Mandarin, Time Asia Magazine 19.6.2006. [cit. 4.11.2009] dostupné z: <http://www.time.com/time/asia/covers/501060626/story.html>

Trade Observatory:

China to play key role in Philippines Economic, Security Future: Arroyo. Trade Observatory 7.9.2004 [cit. 27.10.2009] dostupné z:

<http://www.iatp.org/tradeobservatory/headlines.cfm?refID=37038>

Turkish Weekly

China and Central Asia. Turkish Weekly. 19.5.2009 [cit. 18.11.2009] dostupné z:

<http://www.turkishweekly.net/news/77297/china-and-central-asia.html>

Xinhuanet

Another 1000 Volunteers To Teach Mandarin in Thailand. Xinhuanet, 24.5.2009 [cit. 20.10.2009] dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/2009-05/24/content_11427411.htm

Confucius Institute: promoting language, culture and friendliness. Xinhuanet, 2.10.2006 [cit. 21.11.2009] http://news.xinhuanet.com/english/2006-10/02/content_5521722.htm

Senior CPC Officials Unveil New Confucius Institute in ROK. Xinhuanet, 4.4.2009 [cit. 3.10.2009] dostupné z: http://news.xinhuanet.com/english/2009-04/04/content_11131527.htm

Stránky organizací a inštitucí

Hanban

Confucius Institutes. Hanban. [cit. 20.10.2009] dostupné z: <http://english.hanban.edu.cn/kzxy.php>

Confucius Institutes in Asia. Hanban. [cit. 23.10.2009] dostupné z: http://english.hanban.org/kzxy_list.php?state1=Asia

China-ASEAN Education Information Network

ASEAN-China Academic Cooperation and Exchange Programme, China-ASEAN Education Information Network 6.3.2009 [cit. 22.10. 2009] dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/44/read/759

Running Universities with International Vision. China-ASEAN Education Information Network 8.8.2009 [cit. 23.10.2009] dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/93/read/1177;jsessionid=63773EB8D17692EA618936A9C60099D0

Vice-Minister Hao Ping Addressed a Speech on the Opening Ceremony. China-ASEAN Education Information Network, 9.8.2009 [cit. 22.10.2009] dostupné z: http://210.40.3.82/en_US/2/91/read/1185;jsessionid=89C10A76A464288E0E3C0A100D654CF7

Japan National Tourism Organization, dostupné z: <http://www.jnto.go.jp>

Korea Tourism Organization, dostupné z: <http://kto.visitkorea.or.kr/>

Ministry of Foreign Affairs of Japan

Japan's ODA Data by Country. Ministry of Foreign Affairs of Japan. [cit. 27.10.2009] dostupné z: http://www.mofa.go.jp/policy/oda/data/01ap_ea01.html

Joint Press Statement on the Strengthening Exchange and Cooperation between the Governemnt of Japan and the Government of People's Republic of China, Ministry of Foreign Affairs of Japan [cit. 6.11.2009] dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/pv0805/press.html>

Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China

China's Independent Foreign Policy of Peace. Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China [cit. 13.10.2009] dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24881.htm>

Chinese Premier Meets With His Vietnamese Counterpart. Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China 17.4.2009 [cit. 20.11.2009] dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wshd/t558266.htm>

Vietnam [Bilateral relations], Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China, [cit. 22.10.2009] dostupné z: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/yzs/gjlb/2792/2793/t16248.htm>

Ministry of foreign affairs of the Republic of Kazakhstan: Cooperation of the Republic of Kazakhstan with the People's Republic of China [cit. 16.11.2009] dostupné z: http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/en/content/policy/cooperation/asia_africa/08

OECD, dostupné z: www.oecd.org/home/

Shanghai Cooperation Organization

Charter of the Shanghai Cooperation Organization. [cit. 16.10.2009] dostupné z: <http://www.sectsco.org/EN/show.asp?id=69>

Ostatné

22 nation polls show China viewed positively by most countries. World public Opinion. 5.3.2005 [cit. 29.10.2009] dostupné z:

http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/views_on_countriesregions_bt/116.php

2009 Chinese government Scholarships. Beijing Municipal Chinese Promotion Centre [cit. 30.10.2009] dostupné z:

<http://www.bjchinese.bjedu.cn/englishHome.do?method=article&&articleId=557>

Atlas of Student Mobility [cit. 5.11.2009] dostupné z:

<http://www.atlas.iienetwork.org/page/72248/>

Confucius Institute Online. Confucius Institutes in Asia. [cit. 10.11.2009] dostupné z:

http://college.chinese.cn/en/node_3765.htm

Encyclopaedia Britannica, dostupné z: <http://www.britannica.com/>

Embassy of Kazakhstan. Relations between China and Kazakhstan [cit. 16.11.2009] dostupné z:

<http://www.kazembchina.org/create/bike/home.jsp?tablename=itemcontent&iiid=7386256821857348225&tableFlag=itemtable>

Global Public Opinion in the Bush Years (2001-2008). Pew Research. [cit. 7.11.2009] dostupné z: <http://pewresearch.org/pubs/1059/global-opinion-bush-years>

Harmonious World: China's Ancient Philosophy for New International Order [cit. 5.10.2009] dostupné z: <http://id.china-embassy.org/eng/zftbd/60thnationalday/t370551.htm>

How the World sees China. 11.12.2007, Pew Research. [cit. 7.11.2009] dostupné z: <http://pewresearch.org/pubs/656/how-the-world-sees-china>

China Scholarship Council Annual Report 2008. [cit. 24.10.2009] dostupné z: <http://en.csc.edu.cn/uploads/20091014104613465.pdf>

China's growing foothold. Radio free Asia. 8.9.2009 [cit. 16.11.2009] dostupné z: <http://www.rfa.org/english/news/laos/expandingties-09082009102237.html>

China Education Yearbook 2009. China's University and College Admission System. [cit. 12.11.2009] dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-09-24/page_261.shtml

China-Indonesia Cooperation in Education very profound. Study-in-China.org. [cit. 27.10.2009] dostupné z: <http://www.study-inchina.org/ChinaEducation/NewsOpinion/2009102174244917.htm>

China Statistical Yearbook 2008. National Bureau of Statistics of China. [cit. 7.11.2009] dostupné z: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/indexeh.htm>

Chinese TV channel begins broadcasting. Kyrgyz National Information Agency, 10.10.2009. [cit. 16.11.2009] dostupné z: <http://www.kabar.kg/en/news/2009/10/11/7072.html>

International Students in China. The People's Government of Zhejiang Province [cit. 14.11.2009] dostupné z: <http://www.zhejiang.gov.cn/zjforeign/english/node666/node982/node1008/userobject1ai5684.html>

Senkaku Islands. Global Security, [cit. 6.11.2009] dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/senkaku.htm>

Thailand International Education Exhibition Ended, Chiwest most favoured. China's University and College Admission System 13.10.2009 [cit. 25.10.2009] dostupné z: http://www.e-admission.edu.cn/HomePage/2009-10-13/page_268.shtml

Zoznam grafov a tabuliek

GRAF Č.1: POČET ZAHRANIČNÝCH ŠTUDENTOV V ČÍNE V ROKOCH 1997-2008	24
GRAF Č.2: POČET ŠTUDENTOV Z VYBRANÝCH KRAJÍN JV ÁZIE ŠTUDUJÚCICH V ČÍNE V ROKOCH 2000 A 2008.....	41
GRAF Č.3: ZAHRANIČNÁ POMOC ČÍNY JV ÁZII V ROKOCH 2002-2007 (MIL. USD)	48
GRAF Č. 4: ZAHRANIČNÁ POMOC JV ÁZII V ROKOCH 2002-2007 PODEA TYPU	49
GRAF Č. 5: POČET ŠTUDENTOV Z JAPONSKA A JUŽNEJ KÓREY ŠTUDUJÚCICH V ČÍNE V ROKOCH 2000, 2005 A 2008.....	60
TABUĽKA Č. 1: ZDROJE A NÁSTROJE ČÍNSKEJ SOFT POWER	22
TABUĽKA Č. 2: PRIESKUM VEREJNEJ MIENKY V JUŽNEJ KÓREI O ČÍNE V ROKOCH 2004, 2005 A 2006.....	63

Príloha

Príloha č. 1: Konfuciove inštitúty v Ázii

Kontinent / Krajina	Konfuciov Inštitút	Konfuciova trieda
Afganistan	1	-
Arménsko	1	-
Bangladéš	1	-
Barma*	1	1
Čína (riaditeľstvo)	1	-
Filipíny	2	-
Gruzínsko	1	-
Hong Kong	1	-
India	2	-
Indonézia	1	-
Irán	1	-
Izrael	1	-
Japonsko	11	6
Jordánsko	1	-
Kazachstan	2	-
Kirgizsko	2	-
Kórejská republika	14	1
Libanon	1	-
Malajzia	1	-
Mongolsko	1	-
Nepál	1	-
Pakistan	1	-
Singapur	2	-
Srí Lanka	1	-
Tadžikistan	1	-
Thajsko	12	11
Turecko	2	-
Uzbekistan	1	-
Ázia spolu	68	26

*Niektoré zdroje uvádzajú v Barme existenciu 2 Konfuciových tried.

Zdroj: Confucius Institutes Online: http://college.chinese.cn/en/node_3765.htm

Hanban: <http://english.hanban.org/kzxy.php>

Príloha č. 2: Rozdiely medzi čínskou zahraničnou pomocou a ODA definovanou OECD

	Government to Government	Financing through Development Agency	Strong Links to Donor Country Economy	Concessional or Favorable Lending Terms	Receives Payment of Debt in Kind	Grant Element of at Least 25%	Private or Corporate Financing
OECD Aid Donor	yes ^a	yes	no	yes	no	yes	no
China	yes	no ^b	yes ^c	yes	yes ^d	no	no

Zdroj: Penny Davies, "China and the End of Poverty in Africa," August 2007; "Building Bridges: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa," The World Bank, No. 5 (2008) In LUM, Thomas a kol. China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia. CRS Report for Congress, 2009, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

Príloha č. 3: Vybrané projekty Číny v JV Ázii súvisiace so zahraničnou pomocou

Amount	Funding (Year)	Project Type(s)	Country
\$2.4 billion	Investment (2005)	steel plant	Thailand
\$2 billion	Loan (2007)	infrastructure	Philippines
\$2 billion	Investment (2006-2007)	infrastructure, hydropower, oil pipeline	Burma
\$1.6 billion	Investment (2007)	mining	Vietnam
\$1 billion	Loan (2005)	power plant	Vietnam

Zdroj: LUM, Thomas a kol. China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America and Southeast Asia. CRS Report for Congress, 2009, dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>

Príloha č. 4: Čínske infraštruktúrne projekty v Kirgizsku

Project	Time period	Company	Loan
Tokmok paper factory	August 2000- July 2002	Complant company	Government loan: 7.4 million US dollars; Eximbank loan 14.7 million US dollars
Kyzyl-Kiya cement plant	September 2007-to be completed by March 2009	CAMC Engineering	Eximbank loan 70 million US dollars (guaranteed by Turan-Alem Bank, Kazakhstan)
Construction of the China- Kyrgyzstan-Uzbekistan railway (the Kyrgyz part: Torugart-Uzgen-Karasuu, 268 km)			Preliminary assessment— grant of the PRC 2.12 million US dollars; China proposed 1.2 billion US dollars in preferential credits in return for access to mineral resources (2006)

Zdroj: KASSENOVA Nargis. China as an emerging donor in Tajikistan and Kyrgyzstan. Russia, NIS Centre, 2009, dostupné z:

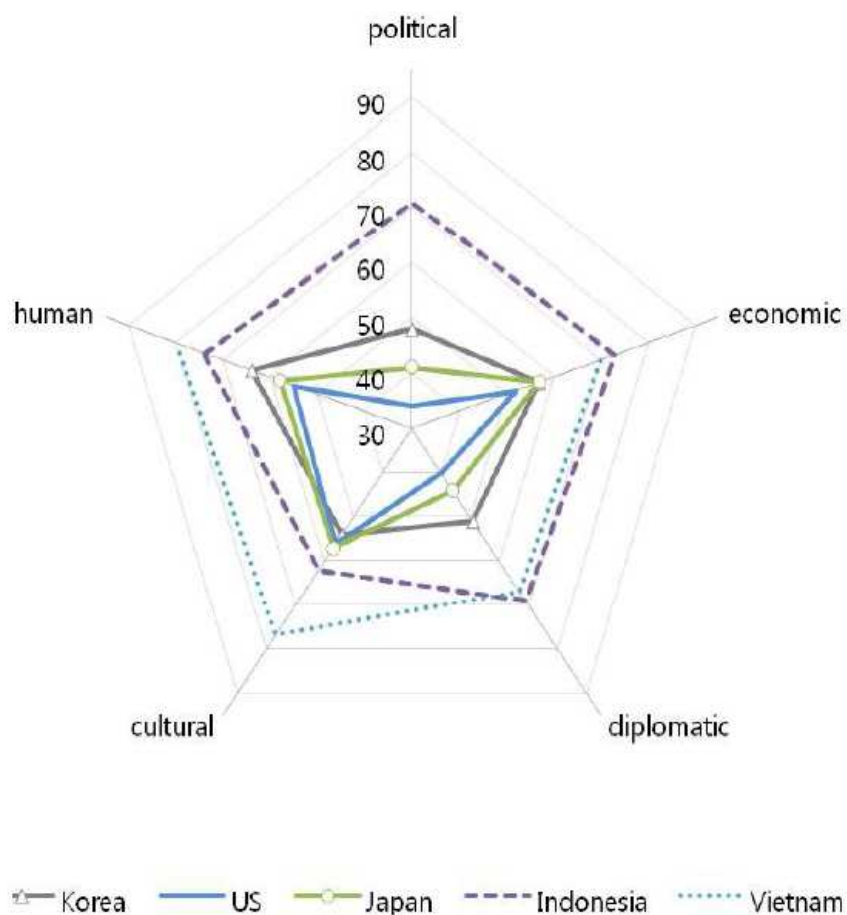
<http://ifri.org/downloads/ifrichinacentralasiakassenovaengjanuary2008.pdf>

Príloha č. 5: Čínske infraštruktúrne projekty v Tadžikistane

Project	Time period	Company	Loan
Reconstruction of the Dushanbe-Khujand-Chanak highway (the construction of the Shahrstan tunnel, the Maikhura tunnel, 39 big and small bridges, 6 km of avalanche defenses)	July 2006 – to be completed in August 2010	China Road and Bridge Company	Eximbank loan 282 million US dollars
Construction of the Shar-Shar tunnel	October 2006—to be completed in August 2009	Chinese Railway Company	Chinese grant 30 million US dollars
High-voltage power transmission line North-South (LEP-500)	May 2006—to be completed in spring 2010	Tebian Electric Apparatus Stock Company (TBEA)	Eximbank loan 267 million US dollars
High-voltage power transmission line Lolazor-Khatlon (LEP-500)	May 2006—June 2008	Tebian Electric Apparatus Stock Company (TBEA)	Eximbank loan 55 million US dollars

Zdroj: KASSENOVA Nargis. China as an emerging donor in Tajikistan and Kyrgyzstan. Russia, NIS Centre, 2009, dostupné z:
<http://ifri.org/downloads/ifrichinacentralasiakassenovaengjanuary2008.pdf>

Príloha č. 6: Čínska soft power podľa regiónu



Zdroj: LEE Sook-Yong: *China's Soft Power, Its Limits and Potentials*. East Asia Institute, Issue Briefing No. MASI 2009-07, Október 2009, dostupné z: http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_report/2009103016723.pdf